

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN MEDYA ARAÇLARI
KULLANIMLARINDA ANNELERİN MEDYA
ARACILIK ROLLERİ VE BİLİNÇLİ
FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA YILDIRIM

İSTANBUL, 2021

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI

**OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN MEDYA ARAÇLARI
KULLANIMLARINDA ANNELERİN MEDYA
ARACILIK ROLLERİ VE BİLİNÇLİ
FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BÜŞRA YILDIRIM
(190501010)**

**Danışman
(Dr. Öğr. Üyesi İsa KAYA)**

İSTANBUL, 2021

05/07/2021

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda 190501010 numaralı Büşra YILDIRIM'ın hazırladığı “Okul Öncesi Çocukların Medya Araçları Kullanımlarında Ebeveynlerin Medya Aracılık ve Bilinçli Farkındalıklarının İncelenmesi “ konulu Okul Öncesi Eğitimi Tezli yüksek lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 05/07/2021 Pazartesi günü saat 12:00 'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** karar verilmiştir.

Düzeltilme verilmesi halinde:

Adı geçen öğrencinin Tez Savunma Sınavı .../.../20... tarihinde, saat ...:.... da yapılacaktır.

Tez Adı Değişikliği Yapılması Halinde: Tez adının “Okul Öncesi Çocukların Medya Araçları Kullanımlarında Annelerin Medya Aracılık Roller ve Bilinçli Farkındalıklarının İncelenmesi” şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Tarih	İmza
(Danışman) Dr. Öğr. Üyesi İsa KAYA	05/07/2021	KABUL
Prof. Dr. Serdal SEVEN	05/07/2021	KABUL
Doç. Dr. Neslihan DURMUŞOĞLU SALTALI	05/07/2021	KABUL
(İkinci Danışman) *.....	.../ .../20...	.....
*.....	.../ .../20...	.....

*2. Danışman varsa doldurulacak

BEYAN/ ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Büşra YILDIRIM

İmza

TEŞEKKÜR

Tez sürecimin her aŐamasında değerli bilgilerini ve zamanını benimle paylaşarak yakından ilgilenen, tezimin planlanmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, deneyimlediğim zorlukların tamamında desteğini esirgemeyen kıymetli katkıları ile tezime çok kritik değerler katan değerli hocam aynı zamanda danışmanım, Dr. Öğr. Üyesi İsa KAYA' ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Lisans ve yüksek lisans eğitim hayatımda mesleki donanımını ve deneyimlerini örnek aldığım, desteğini her zaman hissettiğim değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Belgin PARLAKYILDIZ'a ve desteğini esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Serdal SEVEN'e, Prof Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim.

Hem lisans hem yüksek lisans eğitimi serüvenimde yanımda olup zor süreçleri en güzel şekilde atlatmama vesile olan, yoluma ışık olan sevgili meslektaşlarım, değerli dostlarım Ecem AKPINAR'a, Merve GÜLEN'e ve sonsuz desteklerini üzerimde hissettiğim tüm dostlarıma teşekkürü borç bilirim.

Araştırmanın kurumlarda yürütülmesi için desteklerini esirgemeyen başta değerli okul müdürü Berna Birgül UYSAL'a ve katkı sağlayan okul müdürlerine, araştırma sorularını tüm içtenliğiyle cevaplayan değerli velilere teşekkürlerimi sunarım.

Benden sevgi ve desteğini esirgemeyen, her zaman yanımda olan sevgi ve şefkatle beni yetiştiren, dualarından gücümü aldığım canım ailem, sevgili annem Sevnur YILDIRIM'a, sevgili babam CoŐkun YILDIRIM'a, dualarıyla hep beni ferahlatan, uzakta bile yanımdaymış gibi hissettiğim sevgili anneannem Kadriye HACIOĞLU'na ve sevgili babaannem Fethiye YILDIRIM'a, tüm tez dönemi süresince zor ve çaresiz kaldığımı hissettiğim anlarda bana fikirleriyle ışık tutan sevgili kardeşim Berna YILDIRIM'a tüm kalbimle teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak; açtığı yolda gösterdiği hedefe ilkeleri ışığında yürüdüğüm ve bilim insanı olma yolunda en büyük gücü aldığım, başöğretmen ulu önder Mustafa Kemal ATATÜRK'e teşekkürü borç bilirim.

Büşra YILDIRIM

İmza

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN MEDYA ARAÇLARI KULLANIMLARINDA ANNELERİN MEDYA ARACILIK ROLLERİ VE BİLİNÇLİ FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ

Büşra Yıldırım

ÖZET

Bu çalışma, okul öncesi çocukların medya araçları kullanımlarında, annelerin medya aracılık rollerini ve bilinçli farkındalıklarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, nicel araştırma yöntemleri içinde yer alan araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, uygun örneklem yöntemi ile İstanbul ili Güngören ve Küçükçekmece ilçelerinde, 2020-2021 Eğitim Öğretim döneminde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anneleri oluşturmuştur. Veriler, Demografik Bilgi Formu, Bilinçli Farkındalık Ölçeği ve Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği' kullanılarak toplanmıştır. Veri analizinde “bağımsız örneklem t testi”, “tek yönlü varyans analizi”, “pearson korelasyon analizi” ve “basit regresyon analizi” kullanılmıştır.

Annelerin medya aracılıkları, aktif destekleyici alt boyutunda yaş, eğitim durumu, ekonomik durum, kullanılan medya aracı, çocukların ve annelerin medya aracını kullanma süresine göre; kısıtlayıcı destekleyici alt boyutunda yaş, eğitim durumu, ekonomik durum, evde kullanılan medya aracı, çocukların medya aracını kullanma amacına ve süresine göre; aktif sınırlayıcı alt boyutunda annelerin sadece yaşına göre; kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyutunda mesleğe, kullanılan medya aracına, çocukların medya aracını kullanma amacına ve süresine göre; kısıtlayıcı engelleyici

alt boyutunda eğitim durumuna, mesleğe, annelerin medya aracını kullanım süresine göre; aktif yorumlayıcı alt boyutunda ise yaşına, ekonomik durumuna, kullanılan medya aracına ve çocuğun medya aracını kullanma süresine göre gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Annelerin bilinçli farkındalıklarında ise yaş, meslek, ekonomik durum, kullanılan medya aracı, annenin medya aracını kullanım süresine göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülmüştür. Annelerin bilinçli farkındalıkları ile medya aracılığın alt boyutları arasında negatif yönlü düşük/orta kuvvette anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırmada yapılan basit regresyon analizi sonucunda aktif yorumlayıcı alt boyutunu %18, kısıtlayıcı engelleyici alt boyutunu %2, kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyutunu %13, aktif sınırlayıcı alt boyutunu %4, kısıtlayıcı destekleyici alt boyutunu %14, aktif destekleyici alt boyutunu alt boyutunu %19 yordadığı tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: erken çocukluk, okul öncesi , medya, medya aracılık, bilinçli farkındalık.

MEDIA MEDIATION AND CONSCIOUS AWARENESS OF MOTHERS IN PRESCHOOL CHILDREN'S USE OF MEDIA TOOLS INVESTIGATION

Büşra Yıldırım

ABSTRACT

This study was conducted to examine the media mediation and conscious awareness of mothers in the use of media tools by preschool children and the relational survey model was used. The study group consisted of the mothers of children attending pre-school education in the 2020-2021 academic year in Güngören and Küçükçekmece districts of Istanbul with convenient sampling method. The data were collected using the Demographic Information Form, the Conscious Awareness Scale and the Early Childhood Parent Media Mediation Scale developed. In data analysis, “independent sample t-test”, “one-way analysis of variance”, “pearson correlation analysis” and “simple regression analysis” were used.

A significant difference was found between the groups in the active supportive sub-dimension of mothers' media intermediation according to age, educational status, economic status, media used, duration of use of media tool by children and mothers; In the restrictive supportive sub-dimension, according to age, educational status, economic status, media used at home, the purpose and duration of children's use of media; in the active limiter sub-dimension only according to the age of the mothers; in the restrictive limiting sub-dimension according to the occupation, the media tool used, the purpose and duration of children's use of the media tool; in the restrictive-blocking sub-dimension according to educational status, occupation, duration of use of media by mothers; In the active interpreter sub-dimension according to age, economic status, the media tool used, and the duration of the child's

use of the media tool. In the mothers' conscious awareness, there was a significant difference between the groups according to age, occupation, economic status, the media tool used and duration of the use.

As a result of the statistical analysis; A negative low/medium strong significant relationship was found between the conscious awareness of the mothers participating in the study and the media mediation and sub-dimension. As a result of the simple regression analysis conducted in the study, it was found that the active interpreter sub-dimension was predicted by 18%, the restraining-blocking 2%, the restraining-restricting 13%, the active-limiting 4%, the restrictive-supporting 14%, and the active-supporting 19% detected.

Keywords: early childhood, preschool, media, media mediation, mindfulness.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi çocuklarının medya kullanmasında annelerin medya aracılık rolleri ve bilinçli farkındalıkları açısından incelenmesidir. Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin medya ile ilgili çocuklarına karşı doğru olarak göstermek istedikleri davranışlar, ebeveynlerin medyanın risklerinden çocuklarını korumak istemeleri ve yararlı kullanımına erişmek için ebeveyn-çocuk arasındaki etkili iletişimden oluşan, ebeveyn medya aracılığı kavramı üzerine yapılan bu çalışma bu konuda sıkıntısı olan birçok ebeveyne ışık tutacağı için oldukça önem arz etmektedir. Çalışma incelendiğinde bu medya aracılığını uygulayacak olan annelerin aynı zamanda bilinçli farkındalıklarına bakmakta medya aracılığını ne kadar bilinçle yaptıklarına dair bize yol gösterecek bir çalışma özelliği taşımaktadır.

Bu nedenle yapılan bu çalışmanın sonuçlarına göre okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuklarına yönelik medya aracılıklarının ne yönde olduğu saptanarak bilinçli farkındalığın ve ebeveyn medya aracılığının derinlemesine işlenerek ele alınabilmesi yönünde oldukça önem arz ettiği ve çalışmanın literatürdeki eksikliği doldurup alan yazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Haziran, 2021

Büşra YILDIRIM

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
ÖNSÖZ.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR VE SEMBOLLER.....	xv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	11
1. ALAN YAZIN TARAMASI	11
1.1. ÇOCUK VE MEDYA	11
1.2. EBEVEYNİN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	15
1.3. EBEVEYN MEDYA ARACILIĞI	18
1.4. MEDYA ARACILIK KURAMI	20
1.5. BİLİNÇLİ FARKINDALIK (MİNDFULNESS)	21
1.6. BİLİNÇLİ FARKINDALIK TEMEL BECERİLERİ	26
1.7. BİLİNÇLİ FARKINDALIK TARİHÇESİ.....	28
1.8. BİLİNÇLİ FARKINDALIĞIN DAYANDIĞI KURAMSAL TEMELLER.....	30
1.8.1. Hümanistik Yaklaşım	30
1.8.2. Bilişsel-Davranışsal Yaklaşım.....	30
1.8.3. Gestalt Yaklaşımı	31
1.8.4. Psikodinamik Yaklaşım.....	31
1.9. BİLİNÇLİ FARKINDALIK İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR. 31	
1.9.1. Bilinçli Farkındalık ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	31
1.9.2. Bilinçli Farkındalık ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	34
1.10. EBEVEYN MEDYA ARACILIĞI İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR	35
1.10.1. Ebeveyn Medya aracılığı ile ilgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	35

1.10.2. Ebeveyn Medya aracılığı ile ilgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	37
İKİNCİ BÖLÜM.....	39
2. YÖNTEM	39
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	39
2.2. ÇALIŞMA GRUBU	39
2.3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	41
2.3.1. Veri Toplama Araçları	41
2.3.1.1. Demografik Bilgi Formu.....	41
2.3.1.2. Bilinçli Farkındalık Ölçeği.....	42
2.3.1.3. Erken Çocukluk Medya Aracılık Ölçeği.....	42
2.4.VERİLERİN ANALİZİ.....	43
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	47
3. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	47
3.1. DEMOGRAFİK BULGULAR.....	47
3.2. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	49
3.3. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	75
3.4. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	82
3.5. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	86
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	92
KAYNAKÇA	98
EKLER.....	109

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1: <i>Mindfulness</i> , (Atalay, 2020, s.16).	22
Tablo 2.1 : Araştırmaya Katılan Annelerin Demografik Özellikleri.	39
Tablo 2.2: Verilerin Dağılımına Ait Normallik Testleri Sonucu.	43
Tablo 3.1: Annelere ve çocuklarına ilişkin günlük medya aracı kullanım süresi düzeyleri.....	47
Tablo 3.2: Araştırmaya Katılan Annelere İlişkin Evde Kullandıkları Medya Araçlarının Sıralama Düzeyleri.....	48
Tablo 3.3: Annelerin çocuklarına ilişkin dijital medya aracını kullanım sebebi düzeyleri.....	49
Tablo 3.4: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puanları ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Yaş Grubuna Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	49
Tablo 3.5: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puanları ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Eğitim Düzeyine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	53
Tablo 3.6: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Meslek Değişkenine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.	56
Tablo 3.7: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puanı ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Gelir Durumuna Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	57
Tablo 3.8: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Evde Kullanılan Medya Araçlarının Çeşitlerine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	60
Tablo 3.9: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Medya Araçlarını Kullanma Süresine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.	63
Tablo 3.10: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Çocuklarının Medya Aracını Kullanma Sebeplerine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	66
Tablo 3.11: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Çocuklarının Medya Araçlarını Kullanma Süresine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	69
Tablo 3.12: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	72
Tablo 3.13: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Çocuk Cinsiyetine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.	73
Tablo 3.14: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	75
Tablo 3.15: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Eğitim Düzeylerine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	76

Tablo 3.16: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Meslek Gruplarına Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	76
Tablo 3.17: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Ekonomik Duruma Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	77
Tablo 3.18: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Medya Araçlarını Kullanım Süresine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	78
Tablo 3.19: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Kullandıkları Medya Araçlarının Çeşidine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	79
Tablo 3.20: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Çocuklarının Medya Araçlarını Kullanım Süresine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	80
Tablo 3.21: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Çocuklarının Medya Araçlarını Kullanma Sebeplerine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	80
Tablo 3.22: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	81
Tablo 3.23: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Çocukların Cinsiyetine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.....	81
Tablo 3.24: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeyleri ile Medya Aracılık (Aktif Destekleyici, Kısıtlayıcı Destekleyici, Kısıtlayıcı Sınırlayıcı, Aktif Yorumlayıcı, Kısıtlayıcı Engelleyci ve Aktif Sınırlayıcı) Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Analiz Sonuçları.....	82
Tablo 3.25: Annelerin Bilinçli Farkındalıklarının Aktif Yorumlayıcı Alt Boyutu Yordamasına İlişkin Yapılan Basit Regresyon Analizi Sonuçları.....	87
Tablo 3.26: Annelerin Bilinçli Farkındalıklarının Kısıtlayıcı Engelleyci Alt Boyutu Yordamasına İlişkin Yapılan Basit Regresyon Analizi Sonuçları.....	87
Tablo 3.27: Annelerin Bilinçli Farkındalıklarının Kısıtlayıcı Sınırlayıcı Alt Boyutu Yordamasına İlişkin Yapılan Basit Regresyon Analizi Sonuçları.....	88
Tablo 3.28: Annelerin Bilinçli Farkındalıklarının Aktif Sınırlayıcı Alt Boyutu Yordamasına İlişkin Yapılan Basit Regresyon Analizi Sonuçları.....	89
Tablo 3.29: Annelerin Bilinçli Farkındalıklarının Kısıtlayıcı Destekleyici Alt Boyutu Yordamasına İlişkin Yapılan Basit Regresyon Analizi Sonuçları.....	89
Tablo 3.30: Annelerin Bilinçli Farkındalıklarının Aktif Destekleyici Alt Boyutu Yordamasına İlişkin Yapılan Basit Regresyon Analizi Sonuçları.....	90

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

X: Aritmetik ortalama

N: Toplam sayı

P: Anlamlılık yük düzeyi

F: Frekans

%: Yüzdeler

B: Standart yük değeri

Sh: Standart hata

Ss: Standart sapma

Vd: Ve diğerleri

Vb: Ve benzeri

M.A.: Medya aracılık

ADES: Aktif destekleyici

KDES: Kısıtlayıcı destekleyici

ASIN: Aktif sınırlayıcı

KSIN: Kısıtlayıcı sınırlayıcı

KENG: Kısıtlayıcı engelleyici

AYOR: Aktif Yorumlayıcı

B.F.: Bilinçli Farkındalık

APA: Amerikan Pediatri Akademisi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

NAEYC: Çocuklar için Ulusal Eğitim Derneği (ABD)

GİRİŞ

Günümüzde teknolojinin hayatımızın içine dahil olmasıyla, haberleşme ve tüm insan ihtiyaçlarının karşılanma şekilleri farklı bir ivme oluşturmaya başlamıştır (Kalan, 2010). 0-6 yaş aralığındaki çocuklar, bilgisayarların her yaptığını yapan tabletleri ve akıllı telefonları daha kolay bulup daha çok kullanmak için tercihleri arasına almışlardır (Strader, 2011).

Araştırmalarda gösteriyor ki çocukların da gün süresince gerek evde gerekse toplum içi yapılan etkinliklerde; okula başlamak için hazır olmak, sınıf içindeki çeşitli etkinliklere katılmak ve çevresi ile etkileşimde olmak gibi pek çok amaç için bu teknolojileri kullandıklarını göstermektedir (Gürcan vd., 2008). Dolayısıyla, değişen, gelişen teknoloji ve yeni medyanın var ettiği imkanlar gelecek nesillerin yaşamını hem etkilemekte hem de olumlu veya olumsuz olacak şekilde şekillendirmektedir.

Küçük yaşta olan çocuklar özellikle akıllı mobil gibi medya aracı uygulamalarını kullanırken kontrolsüz kaydırma, simgelere yanlış şekilde dokunma gibi zorluklar yaşamaktadır ve kontrolü güvenli sağlayamamaktadır (Nikken ve Schols, 2015; Chiong ve Shuler, 2010). Bazı ülkelerde yapılan araştırmalar sonuçlarında, dijital medya aracı olarak akıllı telefonlarla olan bağı 2 yaş altına düştüğünü ifade etmişlerdir. İngiltere’de 3-8 yaş arasındaki her 5 çocuktan 2’sinin ya da 3 ünün tablet kullanarak haftada ortalama olarak 6-7 saat internet kullanımının olduğu ve 6-7 adet dijital oyun oynadıklarını söylemişlerdir. Amerika’da ise 0 ve 8 yaş arasındaki her beş çocuktan birinin hemen hemen her gün medya araçlarını kullandığı bununla birlikte kullanımın gün geçtikçe daha da arttığını belirlemişlerdir (Güler, Şahinkayası ve Şahinkayası, 2017). George ve Odgers (2015), ebeveynlerin artık dijital medya kullanımlarının fazlalığını sorun etmediklerini çocuklarının medya araçlarını sadece ne amaçla kullandıklarına dikkat çektiklerini ifade etmiştir.

Bunun sonucunda da teknolojik araç satın almaların hızla arttığı günümüzde eskiye oranla okul öncesi çocuklarda teknoloji kullanımının da eskiye göre arttığı kaçınılmaz gerçek olmaktadır (Ergüney, 2017).

Özkan (2017)'nin yaptığı çalışmasında 5-6 yaş grubundaki okul öncesi dönem çocuklarının tablet ve bilgisayarın kullanımlarıyla ilgili annelerin görüşlerini incelemiş ve çocuklarının büyük kısmının tablet ve bilgisayarı oyun oynamak için kullandığı ve medya araçlarında çok zaman geçirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi dönemde olan çocuk dış dünyayı deneyimleme isteği içinde olmakta elle tutulan bunun yanında sadece duygularla anlamlandırdığımız soyut olan imgeleri de bilme ve öğrenme girişiminde olduğu için her daim çevresi tarafından yardıma ihtiyaç duyar. Okul öncesi çocuğunu, medyanın olumsuz etkileri olarak tanımlanan, zararlı görsel imgelerden, görüntü kirliliğinden, rahatsız edici seslerden her zaman korumak gerekmektedir. Bunun dahilinde ebeveynlerin medya okuryazarı olmaları oldukça önem arz etmektedir. Avrupa Birliği Çocuk Çevrimiçi Projesi'nin belgesine göre ebeveynlerin çocukları için koyduğu kısıtlama ve engelleri çocukları medyanın zararlı yönünden korumaktadır (Helsper, Kalmus, Hasebrink, Sagvari ve De Haan, 2013).

Güngör (2014), okul öncesi çağda olan çocukların televizyon seyretme alışkanlıkları ile ebeveynlerin birbirleri ile tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmada ebeveynlerin hepsinin evinde ya da yakın çevresinin evinde ve görüştükları kişilerin evlerinde bilgisayar ve televizyonun olduğunu, anne ve babaların hemen hemen hepsinin televizyonda ki program seçimlerine çocuklarıyla birlikte karar verdikleri, çocukların büyük çoğunluğunun günde 2 saat ve üzeri televizyon seyrettiği, ebeveynlerin nerdeyse yarısının çocukların televizyon seyrederken verdikleri tepkilerinin göz ardı edildiği ve bunun da yaşamın gerçekleri olarak görüldüğü, ebeveynlerin yarısından fazlasının şiddet içerikli görüntüler çıktığında kanalı değiştirdiği, ebeveynlerin çocuklarını televizyonun etkisinden uzak tutmak için çeşitli aktiviteler bulduğu ve yönlendirdiği, birlikte zamanı değerlendirme ve eğlenceli ortamlar oluşturmaya çalışma gibi konulara özen göstermeye çalıştıkları sonucuna varıldığını ifade etmiştir.

Teknoloji araçlarının kullanımının çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olduğu ifade edilmektedir. Yanlış kullanıldığında bu yanlışlığın önüne geçilebilmek ve küçük yaştaki çocukların teknolojik araçları doğru kullanabilmeleri için ebeveynlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Anne ve babaların çocuklarının teknolojik araç ve internet kullanımına engeller koymak yerine çocuklarının gelişimlerini arttıracak bilinçlilikte olunması ve bu yönde çocuklarına rehber olmaları gerekmektedir (Zehir vd., 2019).

Günümüzde bunun önemini gündeme getiren birçok araştırmacı, dijital medya ortamlarının çocuğu kolaylıkla etkisi altına aldığı ve çocuklar tarafından da çevrimiçi bir şekilde kullanılacağını öngörmekte, bu noktada çocukların sağlıklı gelişimlerini ve oyun tecrübelerini çeşitlendirmek adına, olumlu etkilerinin maksimum seviyeye çıkartmak için tartışılması gerektiği ifade edilmektedir (Johnson ve Christie, 2009).

Okul öncesi çocuğunun dönem ve gelişim özellikleri düşünüldüğünde daha medya okuryazarı olma becerisine hakim olmadığı göz önünde bulundurularak ebeveynlerin çocuklarını olumsuz ve riskli içeriği olan platformlardan korumak ve bu platformlara dengeli girmelerini sağlamak görevlerinden sayılmalıdır (Kalan, 2010). Bu yazılanların ışığında ebeveyn medya aracılık stratejileri, ebeveynlerin çocukları üzerinde medyanın olumlu kısımlarını artırma davranışı gösterip olumsuz, zararlı olabilecek kısımları da azaltma girişiminde bulunabilecek tutum ve tavırların gösterilmesi şeklinde ortaya koyulmaktadır (Kirwil, 2009; Nathanson, 1999).

Günlük bilinen kullanımıyla '*ebeveyn medya aracılığı*' terimi 1990'lı yıllardan itibaren birçok adla söylenmeye başlanmıştır. Bu adlar zamanla ebeveyn rehberliği ebeveyn aracılık tarzı, ebeveyn kontrolü, ebeveyn tutumları ve ebeveyn aracılığı şeklinde kullanılmaya devam etmiştir. Öte yandan, sürecin en başında ebeveyn medya aracılığının incelendiği gruplar genellikle ilkökul dönem çocukları ve ergenler ile ebeveynleri oluyorken geçtiğimiz yıllarda erken çocukluk çağındaki çocukları ve ebeveynlerine yönelik yapılan araştırmalarda daha çok rastlandığı görülmektedir (Şen vd., 2020).

Medya araçlarını çocuklarla tanıştıranlar ve çocukların medya kullanımı üzerinde kontrolü olanlar ebeveynlerdir. Bu göz önünde bulundurulduğunda da çocuklarını en doğru şekilde yönlendirecek olan ebeveynlerin de dijital medya araçlarını ölçülü kullanması gerekmektedir. Günümüzde sık kullanılan bir medya aracı olan akıllı telefonların uzun sürelerde ve yanlış zamanlarda kullanılmasıyla meydana gelen sosyal, psikolojik, fiziksel ve kitlesel engeller bireyleri oldukça kötü etkilemektedir (Ding ve Li, 2017).

Tüm bu anlatılanların yanında, “farkındalık” bir diğer önemli konudur. Dikkatli ve duyguların farkında olarak yaşama devam edilmesi ve böylece kolayca çevresinde olan kişilerle ilişkilere ve sosyal yaşamdaki rollerine güvenli bir şekilde odaklanma olarak ifade edilmektedir (Reynolds vd., 2001). Akıllı telefonu sık kullananlar konusunda henüz diğer bağımlılık yaratıcı olaylar kadar farkındalık oluşturulamamışsa da meydana gelen sıkıntılara yönelik çalışmalar ortaya koyanlar ve bazı şirketler tarafından çeşitli yayınlar ve ikazlarda bulunmakta, bunlarla birlikte de gerekli açıklama sunulmaktadır (Andrew-Gee, 2018). Telefon bağımlılığına yönelik araştırmalar psikologlar tarafından da birçok çalışmada yer vermeye çalışılmış, aşırı telefon kullanımını minimum seviyeye indirmeye yönelik bilinçli farkındalık temelli bilişsel terapi gibi tedavi amaçlı farklı psikoterapi yöntemleri öneriler arasında sunulmuştur (Ding ve Li, 2017). Başka bağımlılıklarla mücadelede olumlu sonuçlar gösteren Bilinçli-farkındalık Temelli Stres Azaltma (Mindfulness-based Stress Reduction) programlarıyla birlikte akıllı telefonlara olan bağımlılığının da önüne geçilebileceği kanısında tezler savunulmuştur (Kim vd., 2018).

Çok fazla ve uygunsuz şekilde telefon ya da herhangi bir medya aracının kullanımının ortaya çıkardığı zararlara rağmen bireyler kendilerini kontrol etme konusunda yeterli olamamakta, farkında olmadan zamanlarını ekran karşısında herhangi bir medya aracını kullanarak geçirmektedirler. Bu medya araçlarından telefonu sık kullanan bireylerin bilinçsizlik düzeylerinin bağımlılığa negatif etkisi vardır. Bir kısır döngü haline gelen bu halin, bilinçsizliğin sosyal medya gibi olumsuz etki yaratacak etkinlikleri sık sık kullanmaya devam ettikçe artmakta olduğunu da ortaya koymuştur (Kim vd., 2018).

Medya araçlarının doğru kullanılması konusunda bilinçli farkındalığın önemi yadsınamaz Şekilde çalışmalarda konu olmuştur. Günümüzde ocuklar medya araçları ile erken yaşta tanıştığından ve kullanmaya başladığından, özellikle kk çocukların ebeveynlerinin medyanın gelişiminin değerini göz önünde bulundurmalıdır (Nikken ve Schols, 2015).

PROBLEM

Bu çalışmanın problemi; ‘Okul ncesi çocukların medya araçları kullanımlarında, annelerin medya aracılık rolleri ve bilinçli farkındalıkları çeşitli değerkenlere göre anlamlı farklılık göstermekte midir ve annelerin medya aracılık rolleri ile bilinçli farkındalıkları arasında ilişki var mıdır?’ Bu temel problem cümlesinden yola çıkarak araştırmanın alt problemleri aşağıdaki Şekilde oluşturulmuştur.

1. Annelerin medya aracılık rolleri çocuğa yakınlık derecesine, ebeveynin yaşına, mesleğine, eğitim durumuna, ekonomik durumuna, medya aracını kullanma sürelerine, kullandıkları medya araçları türlerine, çocuklarının cinsiyetine, sayısına, yaşına, çocukların kullandıkları medya araçlarına, çocukların medya araçlarını kullanma amaçlarına, çocukların medya araçlarını kullanma sürelerine, göre farklılık göstermekte midir?

2. Annelerin bilinçli farkındalıkları çocuğa yakınlık derecesine, yaşına, mesleğine, eğitim durumuna, ekonomik durumuna, medya aracını kullanma sürelerine, kullandıkları medya araçları türlerine, çocuklarının cinsiyetine, sayısına, yaşına, çocukların kullandıkları medya araçlarına, çocukların medya araçlarını kullanma amaçlarına, çocukların medya araçlarını kullanma sürelerine, göre farklılık göstermekte midir?

3. Annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri ile medya aracılık (aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici, kısıtlayıcı sınırlayıcı, aktif yorumlayıcı, kısıtlayıcı engelleyici ve aktif sınırlayıcı) alt boyutları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

4. Annelerin bilinçli farkındalıkları onların medya aracılıkları alt boyutlarını (aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici, kısıtlayıcı sınırlayıcı, aktif yorumlayıcı, kısıtlayıcı engelleyici ve aktif sınırlayıcı) yordamakta mıdır?

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı; okul öncesi çocukların medya araçları kullanımlarında annelerin medya aracılık rollerini aynı şekilde bilinçli farkındalıklarını incelemektir.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Günümüzde teknolojinin ilerlemesiyle tercihlerimiz ve seçimlerimiz de ona göre şekillenmeye başlamıştır. Teknoloji hayatı hem kolaylaştırmış hem hızlandırmış hem de eğlenceli hale getirmiştir. Bunun dahilinde de teknoloji ve medya küçük yaştan yetişkinliğe herkesi içine alan yaş grupları için kaçınılmaz bir gerçek olmuştur.

Okul öncesi dönemde sık kullanılan teknolojik cihazlardan olan tablet ve akıllı telefonlar çocukların merak ettikleri ve heyecanla kullanmak istedikleri cihazlar olarak bilinmektedir. Çocukluğun ilk dönemlerinden itibaren bireyler, yaşamında model olarak görecekları kişilerin seçimlerini, ebeveynlerinin de ilerisinde medya dünyasından hayatlarına katmaktadırlar. Okul öncesi çocukların gerçek dünya ile fazla tecrübesi olmadığından televizyon, akıllı telefonlar, tabletler ve bilgisayarlar onlar açısından gerçek dünya ile tanışmada ilk deneyim özelliği göstermektedir.

Teknolojinin kullanılmasıyla birlikte çocuklar için oldukça önemli olan oyun anlayışlarının da şekillendiği, medya oyunları ile de vakit geçirdikleri ve gelişim alanlarına da bu durumun yansıdığı araştırmalara konu olmuştur. Bunun dahilinde de medyanın çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkisi vardır yorumunu yapabiliriz.

Okul öncesi dönemdeki çocuklar etrafındaki her şeyi keşfetmeye aç ve haz duyarlar fakat etraftan gelebilecek olumsuz etkiyi ve zararları fark edemeyecek kadar da savunmasızdırlar. Medyanın ve teknolojinin bu olumsuzluklardan oluşan

zararların kontrolünün sağlanması ve medyanın doğru olarak çocuğa sunulması ve doğru kullanılması ebeveynlerin yapması gereken davranışlardandır.

Ebeveyn çocuğun medya ile olan iletişimi için doğru bir köprü oluşturmalıdır. Fakat bunun dahilinde ebeveynlerin çocukların medya kullanımlarıyla ilgili kaygısı göz ardı edilmemelidir. Bu kaygının sebebi olarak da ebeveynlerin medya araçlarının var olmadığı bir çağda doğup büyümeleri, medya araçlarıyla geç tanışmaları, bu yüzden dijital yaşama uyum sağlayamama, bilgi eksikliklerinin yarattığı korkulara karşılık çocuklarının dijital bir çağda büyümelerinden dolayı ebeveyn çocuk arasındaki yaşantısal farklılıklar gösterilebilir. Ebeveynlerin çocuklarını medya konusunda doğru yönlendirmelerle oluşacak sonuçları belirlemek için bu çalışma oldukça önem arz etmektedir. (NAEYC) Amerikan Ulusal Erken Çocukluk Derneği'nin paylaştığı değerlendirme raporunda, medya ile teknolojinin ancak doğru kullanılması dahilinde çocukları etkileyeceği, bunun dahilinde de geliştireceği kanısına varmışlardır (NAEYC, 2012). Amerikan Pediatri Akademisi (APA, 2015) ebeveynler tarafından doğru kullanılması dahilinde, çocuğa faydası dokunabilecek kaliteli dijital yayınlardan biri olan "Susam sokağı"ni örnek vererek dikkat çekmektedir (Şen vd., 2020).

Birey tutumlarının farkına varmaksızın dürtüleriyle ya da otomatik tepkiler verdiğinde, bilinçli farkındalık tehlikeye girer (Deci ve Ryan, 1980). Bilinçli farkındalığın tehlikeye girmesi ebeveynin çocuğu ile medya arasındaki köprüyü dengeli bir şekilde yapamamasına yani medya aracılığı rolünü yerine getirememesine neden olabilir. Farkındalığı düşük bireylerde kendilik algısı, şu an kendi iç dünyasında özellikle çevresinde neler olup bittiğinin farkındalığı da oldukça düşük olacaktır (Brown ve Ryan, 2003).

Alanyazın incelendiğinde ebeveyn medya aracılığı ve ebeveynlerin bilinçli farkındalığı ile ilgili ayrı ayrı birçok çalışma yapılmış fakat arasındaki ilişkiyi ortaya koyacak herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın özgün yanına baktığımızda ise ebeveyn medya aracılığı ve bilinçli farkındalık arasındaki ilişkide aracı role sahip olduğu düşünülen iki değişkenin ayrı ayrı analiz edilmiş olmasıdır.

Birlikte yapılmış bir çalışmanın olmaması ve incelenmek istenen konunun çocukların gelişimi açısından önemi düşünüldüğünde alanyazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Günümüzde teknolojinin ve medya araçlarının her kesimde olması ve kullanımının artması göz önünde bulundurulduğunda anne babaların medya aracılıklarını doğru belirlemek ve bu konuda destekleyici çalışmalar ortaya koymak gereklilikler arasına konulmalıdır. Okul öncesi dönemde olan bir çocuğun; kendi medya ve teknoloji kullanımını denetleyemeyeceği, bunun kontrol ve denetiminin doğru olarak en yakını olan ebeveynlerin gerçekleştirebileceğinin öneminin vurgulanması gerektiği göz önüne alınarak annelerin bilinçli farkındalığının hangi düzeyde olduğu ve bununla birlikte de medya aracılık rollerini inceleyip arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak alanyazına katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

VARSAYIMLAR

Araştırmada kullanılacak olan ‘Demografik Bilgi Formu’, ‘Bilinçli Farkındalık Ölçeği’ ve ‘Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği’ formlarının anneler tarafından içtenlikle doldurulduğu varsayılmıştır.

SINIRLILIKLAR

Araştırmaya 2020-2021 Eğitim-Öğretim döneminde İstanbul ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı; Özel Bağımsız Anaokulu, Özel Anasınıfı, Resmi Bağımsız Anaokulu ve Resmi Anasınıfına devam eden çocukların anneleri ile sınırlıdır.

Araştırma sürecinde kullanılan veriler, bilinçli farkındalık ve erken çocukluk ebeveyn medya aracılık rolüne ilişkin ölçeklere verilen annelerin yanıtları ile sınırlıdır.

Araştırma, formu doldurmaya gönüllü olarak katılan annelerin forma işaretledikleri cevaplar ile sınırlıdır.

TANIMLAR

Okul Öncesi Dönem: Doğumdan, ilkokulun başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içine alan; bu yaş çocuklarının bireysel özelliklerine ve gelişim

düzeylelerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan bir eğitim sürecidir (Balcı, Gündoğdu ve Çelik, 2012).

Medya Aracılığı: Medyanın çocuklara yönelik hem olumlu etkilerinin ortaya çıkarılıp hem de olumsuz etkilerin azaltılması amacıyla kullanılan ebeveynlik tavırları ve stratejileri şeklinde tanımlanmaktadır (Clark, 2011).

Bilinçli Farkındalık: Kişinin istenmeyen duyguları baş gösterdiği anda bu duyguları bastırmak, değiştirmek ya da onlardan kaçmak yerine kendini yargılamadan olumsuz duygulara karşı açık düşünebilme becerisidir (Neff, 2003).

Aktif Aracılık: Ebeveynin çocuğu ile medya içeriği hakkında konuşması, tartışması, eleştirel yorumlar yapması ve yayınlanan içerikler hakkında bütünleyici bilgi sağlaması anlamında kullanılmaktadır (Clark, 2011).

Aktif destekleyici aracılık: Ebeveynlerin çocuklarına yönelik medyanın içerdiği konular hakkında öncesinde hazırlanıp açıklama yapmak, sonrasında da konuşmak, içerik hakkında sorular yöneltmek gibi çocuğu olumsuz deneyimlerinden korumaya çalışan tutum ve davranışların bütünüdür (Şen, Demir, Teke ve Yılmaz, 2020).

Aktif sınırlayıcı aracılık: Medya içeriği ve süresi için alınan kararların birlikte belirlenmesini, içerik ile ilgili akıllı işaretler gibi uyarı veren kaynakları dikkatine alma gibi unsurları içeren medya aracılık davranışıdır (Şen vd., 2020).

Aktif yorumlayıcı aracılık: Ebeveynin gerçek yaşam ile medya içeriği konusunda karşılaştırmalar ve yorumlar yaparak çocuğunun medya tecrübesine eşlik etmesini göz önünde bulunduran medya aracılık davranışıdır (Şen vd., 2020).

Kısıtlayıcı Aracılık : Ebeveynin medya kullanımları ile ilgili çocuklarına kurallar ve kısıtlamalar getirmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Nathanson, 2001).

Kısıtlayıcı destekleyici aracılık: Ebeveynin bazı zaman dilimlerinde medya araçlarını kapatmak ve çocuğunun medya süresini belirlemek gibi kısıtlama davranışlarını içeren medya aracılık rolüdür (Şen vd. 2020). Kısıtlayıcı destekleyici aracılığın, kısıtlayıcı aracılığın diğer alt boyutlardan farkı, ebeveynin bu zaman diliminde çocuğunun gelişimine özen göstermesidir.

Kısıtlayıcı sınırlayıcı aracılık: Ebeveynlerin çocuklarına uygun olarak görmedikleri ve karşı karşıya kaldıkları medya içeriklerinde (madde kullanımı, şiddet, küfür ve cinsel içerik) doğru ve yanlış davranış hakkında bilgilendirmeden, çocukların medya içeriğine erişimini kopararak kısıtlama uyguladığı medya aracılık davranışdır (Şen vd., 2020).

Kısıtlayıcı engelleyici aracılık: Ebeveynlerin medya araçlarını ödül-ceza yöntemi olarak kullandığı ve çocuklarından konulan kurallara karşı itaat beklediği medya aracılık davranışdır (Şen vd., 2020).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ALAN YAZIN TARAMASI

Bu bölümde araştırmaya dair alan yazına ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. ÇOCUK VE MEDYA

Özerkan (2012)'a göre medya, “toplumdaki insanları bilgilendirmek, eğlendirmek ve kamuoyu yaratabilmek amacıyla kitle iletişim araçlarının kullanılması” şeklinde tanımlanmaktadır (Akt. Kadan ve Aral, 2018). Teknolojide meydana gelen değişim ve ilerleme ile televizyonlarda, akıllı telefonlarda ve tabletlerde ekranlar giderek büyümekte, internet kullanımı en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Bunun sonucunda da hayatımızı kolaylaştırmanın yanında sorunlar meydana getirmektedir.

Gelişim dönemlerinin arasında en hızlı ve en hassas olarak görülen dönem okul öncesi dönemdir denilmektedir. Okul öncesi dönemde çocuklar, ilk televizyonla tanışıp beraberinde bilgisayar, cep telefonu ve interneti de hayatlarına katmaya başlarlar. Bu durumun son yıllarda giderek artmasıyla bilim insanları internetin çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri üzerine kafa yormaya başlamışlardır. Buna göre medya araçlarının kontrolsüz kullanımı karpel tünel sendromu, obezite, tekrarlanan zorlama yaralanması ve görme bozuklukları–gibi rahatsızlıklara sebep olduğu da belirtilmiştir (Küçükturan, 2017).

Okul öncesi dönemde olan çocukların televizyon izleme süreleri konusunda yapılan bir araştırmada 3 ve 5 yaş grubu çocukların haftada 19-20 saat televizyon izledikleri, 7 yaşına geldiklerinde ise okula başladıkları için televizyon izleme sürelerinde 15.5 saat gibi bir sayıya düştüğü tespit edilmiştir (İşçiabaşı, 2003;Küçükturan, 2017). Bir başka araştırmada ise büyük çocuklara oranla küçük çocukların bilgilendirici programları daha fazla izledikleri ortaya konulmuştur. Bunun sebebi olarak da yetişkinlerin televizyonda bu programları izlerken çocuklarında yanlarında buna maruz kalmaları şeklinde yorumlanmıştır.

Son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle birlikte, günlük hayatta internet ve akıllı telefonların kullanımı hızla artış göstermektedir. Etrafımıza baktığımız zaman, aile ortamlarında, toplu taşıma araçlarında, alışveriş merkezlerinde, çocuk arabasında olan çocukların elinde bile akıllı telefon veya tabletleri görmekteyiz. Bunun dahilinde de teknolojinin hızla artmasıyla birlikte çocukların oyun alışkanlıklarının değişimlerine de tanık olmaktayız (Saltuk ve Erciyes, 2020).

Son yıllarda modern topluma geçilmesiyle birlikte çocuğun temel varlık alanı olarak kabul edilen aile kavramının yapısında değişimler meydana gelmektedir. Akçalı (2020), Uluslararası bir kurumda danışmanlık yapan, günün 24 saatinde dünyanın dört bir tarafını dolaşan ebeveynin çoğu zaman evdeki çocuğun problemlerini veya danışma ihtiyacının farkında olmayabileceğini belirtmektedir. Araştırmaya göre “Sıradan bir çocuk 6 yaşından 18 yaşına gelene kadar 16.000 saat televizyon seyretmekte, radyo ve CD dinleyerek 4.000 saat geçirmekte ve birkaç bin saatini sinemada harcamaktadır. Yani bu çocuk medyayla, okulda veya evde anne babasıyla geçirdiği zamandan daha fazlasını geçirmektedir” (Sanders,1999).

Televizyon ve bilgisayarla etkileşim altına giren çocuğun kendi dünyasına ilişkin değerleri erozyona uğramakta ve bunun sonucu olarak da çocukluk yitirilmektedir. Bilgisayar ve televizyon gibi medya araçlarının zararlı mesajları ile zihinlerini dolduran çocukların bir süre sonra gerçek dünyadan hoşlanmadıkları ve yavaş yavaş kopmalar yaşadıkları görülmektedir. Çocukluğun değişmez gerçeği olan düşsel dünya imgelemi, çocuk açısından boş vakitlerinde kurgulanan, hayale dalınan bir dünya olmaktan çıkmakta, yine bilgisayarlar, oyunlar ve televizyonlar üzerinden yetişkinler tarafından kurgulanan düşselliğe kendini bırakmaktadır (Akçalı, 2020). Aslında televizyonu çocuklara cazip kılan içinin eğlence ile dolu olması değil hızlı olmasıdır. Küçük yaştaki çocuklar programın içeriğine bakmaksızın hızlı oluşunu eğlenceli bulmaktadır ve bu olaylar çizgi film hızında gerçekleşmektedir. Televizyon sunmak istediklerini ve geçen bilgileri işleyebilmeleri için çocuklara yeterli zamanı tanımaz. Çünkü 3.5 saniye herhangi bir şeyi düşünüp anlayabilmek için çok kısa bir süredir (Sander, 1999). Çocukları doğadan ve gerçek toplumsal ilişkilerden koparıp teknolojiye bağımlı kılan ve onların özgüvenlerini kazanmalarını tümüyle sanal

ortamlara endeksleyen bu “kablolu hayat”, çocuğu ne bilgi yönünden zenginleştirmekte ne de beceri yönünden geliştirmektedir (İnal, 2020).

Arnett (2007), çocukların televizyon izledikleri zamanların, televizyonu kullanma sürelerinin bağlı olduğu değişkenler ile ilgili bazı çalışmalar yapıldığını ortaya koymuştur. Bu çalışmalara göre, izlenme sürelerinin televizyona erişimlerinin olup olmamasına, çocuğun yaşına, mizacına, cinsiyetine, ilgi alanları ve ihtiyaçlarına, ebeveynlerin sosyoekonomik ve sosyo-kültürel düzeylerine, ebeveynin televizyonu izleme sıklıklarına, ebeveyn aracılığına, televizyon izleme süresi ve televizyon izlemenin dini, kültürel, siyasi ve iktisadi kavramları gibi birçok değişkene dayandırılacağı ileri sürülmüştür.

Amerikan pediatri akademisi (APA), çocukların haftada ortalama olarak 16–17 saat televizyona baktıklarını, ebeveynlerin ise çocuklarının bilgisayar, televizyon gibi medya araçlarını kullanma durumlarını yakından takip etmeleri gerektiğini ve televizyona bakma süresini günde 1–2 saat ile sınırlandırmalarını ayrıca iki yaş altı çocukların televizyonla karşı karşıya kalmamalarını öneri olarak sunmaktadır (Akt. Akkuş, Yılmaz, şahinöz ve Sucaklı, 2015). Amerikan Pediatri Akademisi araştırmasına göre, 2 yaş üzerindeki çocukların günde 1-2 saate kadar TV izleyebileceklerini belirtirken, çalışmada 25-60 ay arası çocukların %9,5’inin TV izlemediği, %21,4’ünün 2 saate kadar, %69’unun 2 saat ve üzeri TV izlediği tespit edilmiştir. Altı yaşından büyük çocukların ise medya kullanımlarında ulaşılan ulusal veriler 6-15 yaş arası çocukların %24,4’ünün kişisel bilgisayara (tablet, masaüstü veya dizüstü bilgisayar) sahip olduğunu belirtmektedir (TÜİK, 2013). Yalçın ve diğerleri (2002) tarafından 400 anaokulu ve ilkokul öğrencisi ile yapılan çalışmada, 3-6 yaş grubundaki çocukların günde 2.19±1.84 saat televizyon izledikleri ve bu çocukların %65,2’sinin iki saatten fazla televizyonla karşı karşıya kaldıkları ileri sürülmüştür. Çocukların bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi diğer teknolojik araçlara ayırdığı süre incelendiğinde %24,5’inin 1 saat ve üzeri zaman ayırdığı tespit edilmiştir. Çocuklardan bir tanesinin hiç televizyon izlemediği halde günde 8 saate kadar tablete zaman ayırdığı, beş çocuğun ise 3-6 saat arasında tablet/bilgisayar ile zaman geçirdiği belirtilmiştir (Akkuş, Yılmaz, şahinöz ve Sucaklı, 2015). Bunun yanı sıra, bilgisayar ve internete okul öncesi yıllarda ulaşımın, akademik başarıyı

önemli ölçüde etkilediği, çeşitli araştırmalar ile ortaya konulmuştur (Atkinson, 2011).

Avrupa Çevrimiçi Çocuklar (EU Kids Online) projesinin istatistik sonuçlarına göre; çocukların medya ile tanışmaları ve kullanımları erken yaşlarda başlamaktadır. Radyo, kitap ve ses kaydı dinlemeye başlayan çocukların yaş ortalaması 0 ve 2 yaş arasındadır. Yaşı 1 olan çocuklar ise günlük televizyon ve görsel cihazlar seyretmekte, çoğunlukla da medya araçlarını ailelerinin veya diğer yetişkinlerin yanında kullanmaktadırlar (Olafsson vd., 2014).

Her yaştan çocuk medya araçlarından etkilenir denilse de okul öncesi dönem çocukları bazı sebeplerden ötürü daha fazla etkilenme yaşamaktadır. Kişiliğin gelişiminde okul öncesi dönem, oldukça önemli etkilere sahiptir. Çocukların okul öncesi dönemde kazandıkları tutumlar, ileri ki yıllardaki süreçlerini de etkileyerek alışkanlıklarını, değer yargılarını ve karakterlerini meydana getirmektedir (Oktay, 2006). Okul öncesi çocuğunun kazandığı bütün deneyimler tüm yaşamında etkisini göstermektedir (Aral, Kandır vd., 2002).

Kılıç (2015), “Küçük yaş grubundaki çocukların medya araçları kullanımlarının çocuklarda obezite ve uyku sorunları gibi olumsuz etkilerinin olduğunu belirtmiştir” (Akt. Küçükturan, 2017). Türkiye’de 52 ebeveynin katıldığı 15 çalışma incelendiğinde, dört-altı yaş grubundaki çocukların video oyunları oynamak için geçirdikleri süre arttıkça gelişimsel olarak zenginleştirici faaliyetlerde bulunma sürelerinin azaldığı, aynı yaş aralığındaki bir başka çalışma da ise medya aracının fazla kullanımı ile saldırganlık davranışlarında da artış gözlemlendiği sonucuna varılmıştır (İnanlı, 2015).

Okul öncesi dönemdeki çocukların birçoğu, hatta bebekler de dahil, aile üyelerinin belirlediği aktif olmayan medyayı tüketirken bunun yanında da, %58.5’i iki yaşında televizyonu kendileri açabilmekte %57.3’ü televizyon kanallarını değiştirebilmekte ve (%17.5)’i de tablet/akıllı telefonlara uygulamaları yükleyecek kadar aktif olarak sürece dahil olmaktadır (Merdin, 2017). Aynı çalışmanın bulgularında da, ebeveynlerin yaklaşık yüzde 60’ının (%57.5) çocuklarının tablet/akıllı telefonları kendilerinin açabildiğini ifade etmişlerdir.

Pedagoji Derneği, ebeveynlerinin kontrolü altında olmadan erken yaşlarda fazla teknolojik cihaz kullanımının çocuklarda konuşmaya daha geç yaşlarda başlama gibi olumsuz etkilerinin olduğunu belirtmektedir. Bunun yanında teknolojik cihazlardaki uygulamalarda ve oyunlarda şiddet içerikli unsurların bulunması da bu yaştaki çocuklarda etik ve kural bilinci tam oluşmadığı için saldırganlığa doğru bir eğilimin oluşturduğunu, bu zararlı etkileri en aza indirmek için ise 3-6 yaş arasındaki çocukların teknolojik cihazları kullanımının günlük ortalama yarım saati geçmemesi gerektiği belirtilmektedir.

Medyanın çocuk üzerindeki olumlu etkisinin olabileceği düşünöldüğünde, (Donohue ve Paciga, 2017), Ericson Enstitüsü'nün küçük yaştaki çocuklarda ve dijital medya aracı kullanımı ile ilgili yürütölmüş 165 araştirmayı raporlaştırdığını ortaya koymuştur. Bu çalışmada çocukların teknoloji ve dijital medya ile etkileşimlerinin çocuklara bazı sonuçlarının olduğu kanısına varılmıştır. Bu kanıya göre de medya kullanımının çocukları olumlu atılımlara karşı desteklediği, empatiyi arttırdığı, merak ve güven duygusunu yükselttiği, özgüvenin gelişimine katkı sağladığı, dikkat çektiği ve oyun içerdiği sürece çocukların gelişimini tümüyle destekleyeceği şeklinde ifade edilmiştir. Yengil ve diğerleri (2019), medya araçlarının süre, içerik ve çocukların yaşlarının uygunluğu baz alınarak kullanılırsa çocukların bilişsel, sosyal, dil ve psikomotor gelişimlerine ve öğrenme dönemlerine yarar sağlayabileceğini belirtmişlerdir.

1.2. EBEVEYNİN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Aile, bireylerin birlikte etkileşim kurdukları ve iletişim halinde oldukları sistemli bir kavramdır. Sağlıklı nesiller yetiştirmek için okul öncesi dönemdeki çocuğun bulunduğu aile ortamı oldukça önem arz eder (Saltuk ve Erciyes, 2020). Çocuğun ne izlediği, ne zaman izlediği, ne kadar etkilendiği ve bu konuda ailelerin bilinçli olması, üstlendikleri modeller çocuğun gelişimi açısından oldukça önemlidir (Akel, 2016). Çocukların medya kullanımları konusunda ebeveynler, medyayı çocuklarına doğru bir şekilde anlatmak, medya kullanımının kontrolünü sağlamak ve yol göstermek konusunda öncü olmaktadır. Medyanın çocuklar üzerindeki etkileri hususunda ebeveynlerin medyanın kullanımına yönelik koydukları kurallar ve bunun

üzerine yaptıkları planlamalar, ebeveynlerin çocukların gelişimine etkisinin ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermektedir (Nikken ve Schols, 2015).

Teknolojide tabletlerin ve cep telefonları gibi medya araçlarının fazla kullanımlarıyla bireylerin yaşantılarında temel değişikliklere sebep olmuş ve erken yaştaki çocukların davranışlarında da bu medya araçları modelleyici nitelik taşımaktadır (Ersan, 2016; Şimşek İşleyen ve İşleyen, 2015). Çocukların gelişimleri göz önünde bulundurulduğunda modelleyici nitelik taşıyan medya araçlarının çocuğa uygunluğunun kontrolü anne ve babaların sorumluluğundadır (Saçan, Metin ve Millici, 2016). Medya araçlarının çocukların hayatlarındaki yerinin nasıl olacağı göz önünde bulundurulmasıyla sağlıklı ve bilinçli bir şekilde medyanın kullanımını sağlama görevinin ebeveynlerde olması gerektiği düşünülmektedir.

Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte dijital oyunlara karşı çocuklarda ilgi ve beğeni artmaya başlamaktadır. Çocukların gelişimleri göz önünde bulundurulduğunda da teknolojiyi kullanım sıklıklarının belirlenmesi oldukça önemlidir. Yeni gelişmekte olan teknolojiler aile içinde sorunlara sebep olmakta, bu sorunların ebeveynlerin teknolojiyi çocuklarında ne kadar sıklıkla ve nasıl kullanacaklarını bilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu yönde ebeveynlerin yaklaşımı ise ya tamamen yasaklamak ya da tamamen serbest bırakmak şeklinde olmaktadır (Saltuk ve Erciyes, 2020).

Televizyon, günümüzde yetişkinlerin günlük yaşamlarında zamanlarını ayırdıkları en etkili teknolojik araçlardan biridir. Küçük yaşlardan itibaren çocukların da ilgisini oldukça çekmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocukların çevreleriyle sağlam ilişkiler kurmaları gerektiği ve okul hazırlıklarına yavaş yavaş başlamalarının da önem arz ettiği düşünüldüğünde televizyon izleme süresinin fazlalığının çocukların gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. (Akkuş, Yılmaz, Şahinöz ve Sucaklı, 2015). Fakat ebeveynler çocuklarını televizyon konusunda doğru yönlendirirse ve doğru zamanlarda izlemelerine müsaade ederlerse, televizyon eğitici ve yararlı bir araç olma özelliği gösterecektir (Can, 1995).

Dünya Sağlık Örgütü, tablet, cep telefonu ve dizüstü bilgisayarları olasılıklı kansere neden olabilecek maddelerin genel adı olan 'kanserojen' olarak kategori 2B

seviyesinde belirlemesi (Lipnowski ve Leblanc, 2012) bu gibi cihazların da önemli yan etkilere sebep olacağını göstererek uyarmakta, çocuklarla tüm teknolojik cihazlar arasında mesafe oluşturmak ve ekran başında çocukların zaman geçirmemesini sağlamak gerekmektedir. Bu zararlı etkiler, teknolojik çağda doğmamış ebeveynler ile dijital çağ çocukları arasında, ebeveynlerin çocuklarına medya kullanımını nasıl anlatacaklarını bilememelerinden ve bilgi aktarımının sağlıklı olamamasından dolayı kaynaklandığını belirtmektedir (Yengil vd., 2019).

Okul öncesi dönem, çocukların çevreleriyle özdeşim içinde oldukları kendilerine model alabilecekleri, örnek model arayışı içerisinde oldukları ve özdeşim kurma eğilimlerinin de çocukların kişilik gelişimleri açısından oldukça büyük bir öneme sahip olduğu kritik bir dönemdir. Bu konuyla ilgili sosyal bilimciler tarafından birçok araştırma gerçekleştirilmiştir. Çocuklara özdeşim kurabilecekleri örnek modeller sunma konusunda televizyonun çok etkili bir araç olduğu gerçeğini gün yüzüne çıkarmaktadırlar. Fakat göz ardı edilemeyecek nokta ise çocuklardaki söz konusu medyaya olan meyillenme doğru bir şekilde kullanılırsa duruma uygunluk sağlanır. Aksi takdirde kontrolsüz bir şekilde televizyon izleme alışkanlığında olduğu gibi bilinç olmadan ve rastgele seçilmiş doğru olmayan modeller, çocukların kişilik gelişimlerini sağlam olmayan sağlıksız temeller üzerinde şekillenmesine neden olabilmektedir. Bu kişilik özelliklerinin temelleri çocukluk dönemlerinde atıldığı, şekillenmeye başladığı ve gelecek yaşantısını da etkilediği için televizyon izleme konusundaki alışkanlıklar okul öncesi dönemde sağlam bir şekilde kazandırılmalıdır (Arslan, 2004).

Aksal (2011), ebeveynlerin bilinçsiz bir şekilde teknolojik cihazları fazla kullanımı bununla beraber bağımlılık oluşturarak kullanmalarının çocuklarda oluşacak teknolojik cihaz bağımlılığını oldukça artırdığını belirtmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarına medya kullanımları sırasında doğru model olunması, medya kullanım sürelerine sınırlar getirilmesi ve eğitici programlara da ebeveyn ve çocuğun birlikte girmesi sağlanmalıdır. Küçük yaştaki çocukların teknolojik medya cihazlarını kullanırken de anne ve babalarının kontrolünde olması cinsellik, şiddet gibi konuları kapsayan oyun ve dijital sitelere girilmesinin engellenmesi ve bu cihazların kullanıldığı zamana sınırlar konulması ayrıyeten anne ve babaların çocuktan önce

uygulamayı ve oyunu önceden deneyimlemesi, oyun sonrasında da çocuklarına öğrendikleri ile ilgili sorulara yöneltmesi gerektiği ifade edilmiştir (Özmert, 2005).

1.3. EBEVEYN MEDYA ARACILIĞI

Medyanın çocuklar üzerindeki olumlu etkilerini ortaya çıkarıp olumsuz etkilerini azaltma girişiminde kullanılan ebeveynlik davranış ve stratejilerine ‘medya aracılığı’ denilmektedir. Ebeveyn aracılık kuramının temelleri, sosyo-psikolojik medya etkisi ve bilgiyi işleme kuramlarının temelini oluşturan karma iletişim kuramına dayanmaktadır (Clark, 2011). Televizyon izlemeye yönelik “aracılık” kavramı ise, ebeveynlerin televizyon konusunda çocuklarıyla aralarında kurduğu etkileşim olarak tanımlanmaktadır (Nathanson, 2001).

Ebeveynler çocukların televizyon kullanımlarındaki olumlu olumsuz etkilerinde önemli bir yere sahiptirler (Bağlı, 2003). Anne ve babaların televizyona karşı olan davranışları ve tutumları çocukları doğrudan etkilemekte bu sebeple de ebeveynlerin çocuklarını doğru yönlendirmeleri için bu konuda bilinçli olmaları gerekmektedir (Ünal ve Durualp, 2012). Küçük yaştaki çocukların dijital evrene ve medyanın tüm alanlarına ulaşımında anne ve babalar başrole sahiptirler. Ebeveyn aracılık davranışlarını etkileyenlerden biri, çocukların medya kullanımında kullanılan medya aracının türleridir (Şen vd., 2020).

Austin (1993)’in yaptığı çalışmasında, çocukların televizyon izlemelerine karşı ebeveynlerin verdikleri tepkileri ‘doğrudan’ ve ‘dolaylı’ olmak üzere ikiye ayırmıştır. Ebeveynin çocuklara koydukları kurallar, birlikte izlemeleri, ebeveynin yaptığı yorumlar doğrudan tepkileri, ebeveynin kasıt olmaksızın çocuğa verdiği mesajları ise dolaylı tepkileri oluşturmaktadır. Dolaylı olan tepkilere örnek olarak ebeveynin bireysel davranışlarının çocuklar üzerinde oluşturduğu etki şeklinde verilebilmektedir. Küçük yaştaki çocukların medya kullanımı söz konusu olduğunda, özellikle ilgili bağlamsal değişken ebeveyn medyası aracılığıdır ve ebeveynlerin dahil olduğu uygulamalar olarak kavramsallaştırılmıştır (Piotrowski, 2017).

Medya aracılığı araştırıldığında alanyazında ilk olarak Valkenburg, Krmar, Peeters ve Marseille (1999) televizyon izlemeye yönelik ebeveyn aracılığını; aktif aracılık, beraber kullanma ve sınırlayıcı aracılık olarak üç öğeye ayırmışlardır.

Valkenburg ve diğerlerine göre (1999), aktif aracılığı içerik ile alakalı düşünceleri birbiriyle paylaşmak ve tartışmak, sınırlayıcı aracılığı çocuğa yönelik ebeveynin koyduğu kurallar ve birlikte izlemeyi ise çocukla birlikte içeriği izleyerek strateji oluşturmak olarak ifade etmişlerdir. Bu üç medya aracılık davranışı da çocukların dijital medyayı çok fazla kullanmasını önlemek için ebeveynler tarafından oluşturulacak olan davranışlar şeklinde belirtilmektedir. Araştırmalar aktif aracılık ile, şiddet içeren medyanın olumsuz etkilerinin azaltılabileceğini göstermektedir (Nathanson, 1999).

Ebeveyn aracılık stratejileri, çocukların ve ergenlerin medyada karşılaştıkları olanakların her birini yükseltme ve bununla beraber de medyada olan tehlikeleri azaltma yönünde gelişim gösteren bütün anne ve babanın davranışlarının bütünü şeklinde tanımlanmaktadır (Kirwil, 2009; Nathanson, 1999; Warren, 2001). Clark (2011)'a göre ebeveyn aracılığı üç ana ögede toplanmaktadır. Bunlar; aktif aracılık, kısıtlayıcı aracılık ve birlikte izlemedir. Aktif aracılık; ebeveynlerin çocukla birlikte medya içeriğini birbirleriyle paylaşıp açıklaması ve tartışması; kısıtlayıcı aracılık; ebeveynin çocuğa medyayla geçirdiği vakti kurullarla sınırlaması; birlikte izleme ise hiçbir öğrenme gerçekleşmeden sadece beraber izlemeyi ifade etmektedir. Collier ve diğerleri (2016)'a göre çocukların medya kullanımlarında ebeveyn aracılık davranışlarını, kullanılacak olan dijital medya aracının türü de etkilediğini belirtmektedir.

Connell, Lauricella ve Wartella (2015)'nın 0 ve 8 yaş aralığında olan çocukları olan ebeveynlerin, medyanın çeşidine göre çocuklarının medya kullanımlarına yönelik sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışmanın sonucuna göre; ebeveynlerin kitap ve televizyon medyasını beraber kullanma davranışlarının daha fazla olduğunu, video oyunlarını beraber kullanma davranışlarının ise daha az olduğunu göstermiş ve yaşı daha düşük olan ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte izleme tecrübelerini daha fazla gerçekleştirdiklerini ve babaların da sürece dahil olarak çocukları ile video oyunu oynadıkları bu şekilde medya kullanımlarını birlikte deneyimlediklerini ifade etmektedir.

Ülken (2011)'e göre “aktif aracılık; çocuklarla televizyon içeriği hakkında konuşmak yani programların gerçeklik durumunu tartışmak, televizyonda izlenen

davranışlar üzerine eleştirel yorumlar yapmak ve televizyonda yayınlanan içerikler hakkında bütünleyici bilgi sağlamak anlamında kullanılmaktadır.” Austin (2001), aktif aracılık ile birlikte izleme modeli uygulaması arasındaki farkı incelendiğinde, birlikte izleme tutumunda ebeveynler medyanın içerikleri ve medya kullanımı hususunda eleştirel düşünce şeklini çocuklara aşlamak gibi bir gayretin içerisinde olmamaktadır. Birlikte izleme tutumunda ebeveynler medya içeriklerini çocukları ile birlikte kabul etmekte ama içerikleri çocuklarına açıklamak gibi bir düşünceleri olmamaktadır (Akt. Ülken, 2011). Valkenburg (1999)’da benzer şekilde birlikte izleme modelini, çocukların medya kullanımları sırasında ebeveynlerin bu tecrübeyi çocukları ile beraber paylaşmayı olarak tanımlamaktadır. Ama bu paylaşım sırasında medya içerikleri hakkında aralarında herhangi bir fikir alışverişi veya tartışma ortamı oluşmamasına da özen göstermek gerektiğini ifade etmektedir.

Kısıtlayıcı aracılık (restrictive mediation), televizyon programlarının ne zaman izleneceği ve ne kadar zaman seyredilebileceği hususunda disiplin oluşturmayı içermektedir (Nathanson, 2001). Kısıtlayıcı aracılık tavrına sahip olan ebeveynler, içeriklerin görüntülenmesi konusunda kural ve yasaklamalar oluşturabilmektedir. Ebeveynler, çocuklarına izlemeleri için belli zamanlar oluşturabilir ne kadar izleyeceğine ve hangi programları izleyeceğine karar verebilmektedirler (Valkenburg, Krcmar, Peeters ve Marseille, 1999). Kısıtlayıcı aracılık, diğer aracılık stratejilerine oranla daha çok ebeveyn-çocuk çatışmalarına sebep olmaktadır (Van den Bulck ve Van den Bergh, 2000).

1.4. MEDYA ARACILIK KURAMI

Aracılık uygulamaları öncelikle çocukların televizyon izleme alışkanlıklarının düzenlenmesi için uygulanırken East’in ve arkadaşları (2006), medyanın çocuklar tarafından yoğun olarak kullanılması durumunda ebeveynlerin medyanın tehlike oluşturabilecek ortamlarından endişe duyduklarını ve bu durumun aracılık uygulamalarının önemini artırdığını belirtmektedir. Böylece aracılık uygulamaları, çocukların internet kullanımında başvurulan yardımcı davranışlar olarak istenmeyen içeriklere karşı çocukları tehlikelerden korumak için oldukça önem arz etmektedir (Ülken, 2018).

Şen ve diğerleri (2020), ‘Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği’ geliştirme çalışmasında, günümüzde sık kullanımıyla ‘ebeveyn medya aracılığı’ olarak tanınan terimin, 30 yıllık tarihsel süreçte isim olarak değişime uğradığını ifade etmektedir. Ebeveyn Medya Aracılığının; ebeveyn kontrolü, ebeveyn rehberliği, ebeveyn tutumları, ebeveyn aracılık tarzı ve ebeveyn aracılığı şeklinde dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

Aktif aracılıkta ebeveynler ile çocukları arasındaki iletişim önemlidir. Medyada gördükleri içeriğe dair birbirleriyle konuşmayı (Nathanson, 1999) ve içerik hakkında da birbirleriyle tartışma içinde olmayı (Valkenburg vd., 1999) içermektedir.

Bağlı (2003) ‘nın aktarmasıyla kısıtlayıcı aracılık uygulamalarını daha çok yaşayan çocukların, saldırganlık seviyesi daha az, kendilerini daha çok kontrol edilebilen, okula karşı uyumu yakalayan çocuklar oldukları; televizyon programlarını daha iyi bir şekilde kavrayabildiklerini ve gerçek olan dünyayla televizyonda gösterilen dünya arasında iyi ayırım yapabilme yetisine sahip olduklarını; cinsiyet rollerine kalıp yargılardan daha uzak bakabildikleri ve dış dünyaya ilişkin kaygılarının daha az olduğu ve televizyonda reklamı yapılan ürünleri almayı daha az istedikleri kanısına varılmıştır (Ülken, 2011).

1.5.BİLİNÇLİ FARKINDALIK (MİNDFULNESS)

Bilinçli farkındalık bireyin istenmeyen duyguları baş gösterdiği anda bu duyguları değiştirmek, bastırmak ya da onlardan uzaklaşmak yerine kendini yargılamadan olumsuz duyguları kontrol edebilme yetisidir (Neff, 2003). Bilinçli farkındalığın amacı, iyi bir duygusal denge duygusu geliştirmek, bilinçli olma durumunu içinde bulunduğu andan koruyarak, kendini düşünce, inanç veya duygu kavramından kurtarmak olarak söylenmektedir (Germer, 2004). Bilinçli farkındalık ile anda gelişen olaylara karşı fazla tepki gösterilmemeye başlanır. Bu durum da olumlu, olumsuz ve tepkisiz olarak bütün yaşadığımız tecrübelerimizle hem sağlıklı ilişkiler kurmamızı hem de daha az acı hissetmemizi sağlar (Brown ve Ryan, 2003).

Grossman (2010) bilinçli farkındalığı, bireyin günlük rutin işlerinden uzaklaşıp kendini bu yolda dönüştürebilmesi şeklinde yorumlamaktadır. Bu yolu ise

bilişsel, ahlaki, duygusal, sosyal, davranışsal ve daha başka kavramları içine alarak bireyin iyi olma durumuna dayandırmakta ve acı çekme halini de tedavi etmekte olduğunu söylemektedir. Farkındalık kavramında ağır hissedilen duyguları bastırmak veya kontrolü elden bırakmamaya çalışmak yerine hissettiğimiz duyguları algılamak ve bunu düzenlemek önerilmektedir (Aktepe ve Tolan, 2020).

Aşağıdaki tabloda Mindfulness'ın alan yazındaki araştırmacılar tarafından yapılmış olan tanımları verilmiştir. Bilinçli farkındalığın yalnızca ne olduğundan değil nasıl olduğundan da bahsedilmiştir.

Tablo 1.1: Mindfulness, (Atalay, 2020, s.16).

Yazar	Nedir?	Nasıl?
Kabat-Zinn	Dikkat etmek	Şimdiki anda Maksatlı olarak Yargısızca
Marlatt & Kristeller	Şimdiki anın deneyimine tüm dikkatini getirmek	Kabul ve şevkatle
Bishop ve arkadaşları	Mevcut anın deneyimine dikkatin odağını yönlendirmek	Açık bir merak ve kabulle
Germer ve arkadaşları	Mevcut anın deneyiminin farkında olmak	Dostça, nezaketle, yargısızca ve kabulle
Linehan	Zihni şimdiki ana odaklayabilmek	Anın akışına açık bir şekilde, yargısızca

Gerçekleşmesi gereken olayları gerçekleştirirken hızlı ve özensiz davranma sonucunda da kazaların ortaya çıkması ve bireyin kendisinde yaşanan rahatsızlıkların bilincinde olmaması bilinçsizlik sonucunda oluşan eylemlerdir. Bilinçsizlik halinde olan birey geleceği ile ilgili endişe yaşamakta, geçmişi sık sık düşünmekte bununla beraber duyduğu herhangi bir şeyi anında unutup hatırlayamamaktadır (Brown ve Ryan, 2003). “Şu anda olmakta olan her şeyin, yargılamanın süzgeci veya merceği olmaksızın, kabullenici bir şekilde tamamıyla farkında olmaktır” (Dönmez, 2018;

Stahl ve Goldstein, 2010; Brown ve Ryan, 2003). Bireyin şimdiki ana odaklanması, pozitif ya da negatif düşüncede fikir ortaya koymadan, içinde yaşadığı anı sorgulamadan, açık bilinçle fark etmesi ve yalnızca olduğu gibi kabul etmesi demektir (Çollak, 2018; Hooker ve Fodor, 2008). Zihninin açık olması durumu tam anlamıyla “Bilinçli Farkındalık” olarak tanımlanmaktadır. “Bununla birlikte yaşanan an da kalıp anda yaşanan olayları anlayabilmektedir” denilmektedir. (Mindlessness) yani Bilinçsizlik kavramı insanların zihinlerini, geçmişleriyle ve gelecekleriyle aynı zamanda olaylara karşı düşünce geliştirmeleriyle meşgul etmesi olarak tanımlanmaktadır (Germer, 2004).

Neff (2003)’e göre bilinçli farkındalık kavramı, öz-şefkat (self-compassion) kavramının üç temel ögesinden biri olarak ele alınmıştır. Öz-şefkat kavramı, şefkat terimine oranla daha kapsamlı bir açıklamaya sahiptir. Şefkat, yaşanan acı dolu zorluklar durumunda farkındalığa sahip olmak ve bu zorlukların göz ardı edilmeksizin güncel tutmak olarak ilişkilendirilebilir. Öz-şefkat ise bireyi öz-muhakeme, yalıtılmışlık ve ruminasyon halinin bir sonucu olarak ortaya çıkan olumsuz öğelerden muhafaza etmek için takınılan öz davranışlardır. Bireyin kendini ve acılarını karşılaması ve bu acılarını düzeltmek, tedavi etmek için özveri isteğine sahip olmasıdır.

Germer, Siegel, Fulton (2005)’a göre bilinçli farkındalık anlarının bazı ortak yönleri vardır. Bunlar;

- Kavramsal değildir: Bilinçli farkındalık hali kişinin düşüncelerini süzgeçten geçirmeden olduğu gibi oluşturmasıdır.
- Şimdi odaklıdır: Bilinçli farkındalık ana odaklanabilme durumudur. Deneyim sonucu meydana gelenler konusunda oluşturduğumuz düşüncelerimiz şu anda ki anın bir sonraki adımı niteliğindedir.
- Yargılayıcı değildir: Bilinçli farkındalık içinde olan bireyler yaşantılarını değiştirmek istediklerinde anı yargılama yoluna gitmezler.
- Maksatlardır: Bilinçli farkındalık ilginin her daim belli bir yöne yönlendirilmesini gerektirir.

- Katılımcı gözlemini gerektirir: Bilinçli farkındalığı olan bireyler kendini ve çevresini daima iyi gözlemleyebilir.
- Sözel değildir: Bilinçli-farkındalık sözcüklerin zihinde meydana çıkmasından önce oluştuğu için, sözel olarak ifade edilmez.
- Keşfe dayalıdır: Bilinçli-farkındalık daima farklı durumların peşini kovaladığı için yeniliklere açıktır.
- Özgürleştiricidir: Bilinçli farkındalık kişinin oluşturduğu sıkıntı ve üzüntüden kendini arındırmayı sağlar.

Bilinçli farkındalık, bireyin düşüncelere reaksiyon göstermesi yerine tecrübelerine cevap vermesi için isteklendirir. Reaksiyon göstermek ile cevap vermek arasında çok önemli bir farklılık vardır. Reaksiyon, otomatik gerçekleşen bir tutumdur ve alternatifini olmadan meydana gelir, cevap ise üzerinde düşünülen bilinçli yapılan bir davranıştır (Alidina, 2017). Birey karşısındaki davranışlarının farkına varmadan dürtüleriyle ya da otomatik olarak tepkiler verdiğinde bilinçli farkındalık tehlikeye girer (Deci ve Ryan, 1980).

Bishop vd. (2004), bilinçli farkındalığı iki boyutta ele almaktadır. İlk boyut, kişinin dikkatini ve odağını toparlayabilme yetisini, ikinci boyut ise yaşanan anın içerisinde bireyin sergilediği tutum ve davranışları ifade etmektedir.

Bilinçli farkındalık, yaşanan olaylara ilişkin düşüncelerin yeniden yapılandırılabilmesi ve değerlendirilebilmesine olanak sağladığı için olumsuz duygulara, düşüncelere ve durumlara yönelik herhangi bir tutum oluşturmadan, karşılaşılan stres içeren durumların objektif bir şekilde değerlendirilmesinin sağlanmasıdır (Thomas, 2011). Bu da karşılaşılan stres içeren durumlara karşı gösterilen strateji olarak nitelendirilebilir.

Atalay (2020)'a göre "Mindfulness, sadece anda yaşamak ve şimdiki anı fark etmek değildir ve anlaşılması gereken iki boyutu vardır. İlk boyut mevcut an içinde olanları fark etmek, ikinci boyut ise tüm bu fark ettiklerimizi karşılama biçimimizdir. O yüzden bilinçli farkındalığa, algılama ve algılananı kabul etmenin karışımından oluşan bir yaklaşım diyebiliriz çünkü sadece algılamak, dikkatten ibarettir; bilinçli

farkındalık ise mevcut anı bilinçli bir akıl; açık,sevgi ve şefkat dolu bir kalple algılamaktır”.

Gilbert (2005) bilinçli farkındalığı, hislerin ve fikirlerin yargılamadan, beyinde açığa çıkmalarına izin vererek, odak noktadan uzaklaşmalarını sağlamanın; düşünceler sonucu meydana gelen duygusal rahatsızlıkları azaltabileceğini açıklamaktadır.

Baer, Smith, Hopkins, Krietemeyer ve Toney (2006) bilinçli farkındalığın beş boyutunun varlığından söz etmektedir. Bu boyutlar; hareket etme (acting), yargılamama (nonjudging), gözlemeleme (observing), tanımlama (describing) ve tepkisiz olmadır (nonreactivity). Tanımlama, tecrübelerin sözcükler aracılığıyla ifade edilmesidir. Yargılamama, kişinin duygu ve düşüncelerini yargılamama durumudur. Gözlemeleme, bireyin, çevresinde duyduğu kokuları, gördüğü ve duyduğu her şeyi kısacası tüm duyularını kullanarak farkında olma ve dikkatini verme sürecidir. Hareket etme, otopilot halinde olmak, anda yaşanan tüm olaylarla ilgilenmek yani mekanik ve otomatik bir şekilde hareket etmenin tersi durumudur. Tepkisiz olma, bireyin duygu ve düşüncelerine çok takılmaması ve onların olması gerektiği şekilde gelip gitmesine de onay vermesidir (Deniz, Erus, ve Büyükcebeci, 2017).

Bilinçli farkındalığı olan kişi erinç içindedir. Kişi düşünebildiği her fikri gözlemleyebileceğinin farkındadır. Bu da bireyin o anda kalmasına sebep olur. Birey bu sayede zihnini gözlemleyebildiği için iyi tanır ve mühim olanın düşüncenin ne olduğu değil o düşüncenin ne kadar bilincinde olduğunun farkında olmasıdır. Zihin kendini gözlemleyebildiği için, gözlem gözlemciden de özgürdür (Hanh, 1987).

Bilinçli farkındalık (net-belirgin) ayan ve dinamik olan anlık tecrübeleri ve fonksiyonları etkisi altına alır. Tam zıttı olan dikkatsizlik kavramı, alışkanlıkların ve otomatik fonksiyonların noksan farkındadır ve bu durum gün geçtikçe birçok birey için kronikleşme haline dönüşebilir. Bilinçli farkındalık otomatik oluşan düşünceler, alışkanlıklar, sağlıksız davranış dizelerinden bireyin kendisini ayırması için çok önemli olabilmektedir (Deniz, Erus, ve Büyükcebeci, 2017).

Mindfulness’ın, Budist felsefede ortaya çıktığı biliniyor olsa da hiçbir felsefi akımla veya din ile bağlantılı değildir. Mindfulness ve onun izinden giden birçok

uygulama bilimsel açıdan desteklendiği için kabul görülür. Mindfulness ve Mindfulness temelli yaklaşımlar dünya üzerinde günlük yaşamda da klinik çalışmalarında da oldukça aktif şekilde kullanılmaktadır.

Bilinçli farkındalık sağlık alanında kullanılan tedavi yöntemleri arasında yer almaktadır. Jon Kabat-Zinn 1990'da "Bilinçli Farkındalık Temelli Stres Azaltma" tekniğini Massachusetts Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde kronik ağrı ve hastalığı olan bunun yanında yoğun stres yaşayan insanların tedavisinde kullanmak üzere geliştirmiştir. Bilinçli farkındalık temelli alternatif yaklaşımların gelişmesi o dönemlerden beri gelişerek devam etmektedir. Buna örnek olarak da depresyon için tehlike arz eden kümeler *Bilinçli Farkındalık Temelli Bilişsel Terapi* (Mindfulness Based Cognitive Therapy) geliştirilmiştir (Segal, Williams ve Teasdale, 2013).

Bilinçli farkındalık temelli terapilerin amaçladığı ilkeler farkındalığın ve dikkatin artırılması, davranışsal ve bilişsel olan terapi yöntemlerinin ise oluşturduğu öğelerin birbiriyle tamamlanmasıdır. Bu beceriler, katılan grupların dikkatlerini şu anda ki zamana geri döndürmelerini, her düşüncenin ve duygunun yargılanmadan kabul edilmesi gerektiğini, bireylerin kendi düşüncelerinin farkında olarak hareket etmelerini ve bu şekilde daha samimi ilişkiler kurulacağını teşvik eder. (Dahlgaard vd., 2019).

1.6. BİLİNÇLİ FARKINDALIK TEMEL BECERİLERİ

Farkındalığın en önemli kısmı, rahatsız eden olayları değiştirmektense onları bütün gerçekliğiyle görebilmek ve dikkat etmektir (Kabat-Zinn, 2003).

Ameli (2016)'ye göre bilinçli farkındalığın mantığı anlaşılırdır fakat farkındalığı yaşama kazandırmak için vücutta kitlesel artış gibi gibi fazla bir şekilde alıştırmak yapmak ve birtakım davranışlarımızı şekillendirmek esas alınmalıdır. Bunun üzerine bilinçli farkındalığın temel aldığı bazı becerileri vardır. Buna göre, bu beceriler yargısızlık, şu ana odaklanmak, mesafe koyma, serbest bırakma ve kabullenme olarak belirtilmektedir. Bu becerilere ilişkin açıklamalar aşağıda verilmektedir.

Yargısızlık stratejisinde; farkındalığın içinde yaşanan ana odaklanmayı ve o anda yaşanan deneyimleri, yargılamadan kabul etmeyle kazanılacağını

savunmaktadır. Zihin bu yargılamayı farkında olmadan ve bilinçsizce yapmaktadır. Bu beceri için kişinin kendisine merhamet göstermesi gerekmektedir (Demir, 2014).

Kabullenme, yargısız, içten ve nazik davranmayı (fonksiyonel olmayan değişim girişimlerinin bırakılmasını ve etkin bir şekilde duyguları duygu olarak hissetmeyi, düşünceleri düşünce olarak düşünmeyi ve yaşantıları yaşantı olarak anımsamayı içermektedir (Dekeyser, Raes, Leijssen, Leysen ve Dewulf, 2008; Hayes, Strosahl, ve Wilson, 2011). Kabat-Zinn'e göre kabullenmek, hoş olmayan şeylere karşı aktif olmayan bir yaklaşım içinde olmak ya da onları beğenmek demek değildir. Farkındalık korku, stres ve endişe gibi duyguları içinde barındıran durumlara yaklaşabilmek ve bu durumları kabullenmektir (Demir, 2014).

Şu ana odaklanmak, günlük yaşamda meydana gelen negatif durumlar genellikle bireyin zihnini uzunca bir zaman meşgul eder. Geçmiş hakkında sahip olunan bilgiler, hatıralarımızdan ve bu hatıralara dair çıkarımlarımızdan meydana gelmektedir. Geçmiş geçmişte kalmıştır ve ne yaparsak yapalım bu durumu değiştiremeyiz. Gelecek ise hala belirsizliğini sürdürmektedir. Her an her durumda her şey gerçekleşebilir. Geçmişe dair yaşantılara bağlı kalmak veya daha gerçekleşmemiş olan gelecekle ilgili olaylar hakkında endişeye kapılmak sadece şimdiki zamanın boşa gitmesine sebep olmaktadır (Soysal vd., 2005).

Mesafe Koymak, farkındalık sayesinde edinilen becerilerden birisi mesafe koymaktır. Bireyin duygu ve düşüncelerini kısıtlı olunan bir mesafeden gözlemlememesi birçok psikolojik rahatsızlığa sebep olmaktadır. Bu rahatsızlıkların temelinde bireylerin düşüncelerinin gerçek olduğunu varsayarak ve onlarla özdeşleşerek mesafe koyamaması yatmaktadır. Mesafe koyma becerisi bireyi bu düşüncelerin sadece bir düşünce olduğunu, kendisine ait herhangi bir şey olmadığını anlamasını sağlar. Bunun sonucunda da duygular, düşünceler ve onları gözlemleyen kişi arasında bir mesafeyi koyma iradesini meydana getirmektedir (Demir, 2014).

Serbest bırakmak, “Başarısız birisiyim”, “sevilmeyen birisiyim ve bu sebeple yalnızım”, “hayatımda yolunda giden bir şey bile yok”, “çirkinim”, “beceriksizin tekiyim” gibi müdahale dahilinde olmayan otomatik oluşan düşünceler

zihnimizi sık sık meşgul etmekte ve sonucunda da kaygıyı meydana getirmektedir. Üstelik bu düşüncelerin inandırıcılığı artmaya başlarsa beraberinde birçok sorun da getirebilmektedir. Fakat farkındalık sayesinde bu deneyimler özgür bırakılır. Başka bir deyişle farkındalık, kişide rahatsızlığı meydana getiren bu içsel deneyimlere reaksiyon göstermek yerine cevap verebilmeyi geliştirmektedir (Demir, 2014).

1.7. BİLİNÇLİ FARKINDALIK TARİHÇESİ

“Pali dilindeki *sati* kelimesinden türemiş olan (mindfulness), hatırlamak anlamı (Çollak, 2018; Bodhi, 2000) taşımaktadır.” Sati kelimesi ilk kez “Mindfulness” (bilinçli farkındalık) olarak İngilizceye 1921 yılında çevrilmiştir (Siegel ve diğerleri, 2009). Bilinçlilik terimi zihin içinde varoluşçuluk (Nyanaponika, 1972) Farkındalık terimi ise bireylerin kendi davranışlarının ve tutumlarının ne kadar bilincinde ve farkında olduklarını belirtmek için kullanılmaktadır (Özdoğan, 2018; Hutton ve Baumeister, 1991). Bilinçli farkındalığın din ve geleneksel yapısı bazı süreçlerin sonucunda daha evrensel ve daha laik bir nitelikte değişime uğramıştır. Bu süreç içinde dikkat çeken ilk isimlerden biri Nyanaponika Thera’dır (Aktepe ve Tolan, 2020). Bilinçli farkındalığın özünde, insan doğasına ilişkin derin bir kavrayış sağlama ve üç zehir türü olarak adlandırılan hırs, nefret ve cehaleti iyileştirmek vardır (Kabat-Zinn, 2003).

Bilinçli farkındalık kökenini Budist felsefede bulsa da kavramsal olarak kesiştiği ortak noktalar diğer kültürlerde de mevcuttur. Örneğin Yunan mitolojisinde bulunan düşünce sistemlerindeki anlayışla veya Amerikan toplumu içerisindeki insancıl bakış açısında bir yakınlık kurulabilmektedir. Farkındalık yaklaşımı ise temelini bireylerin yaşantılarında temellendirir (Brown, Ryan ve Creswell, 2007).

Bilinçli farkındalık kavramının kökeni milattan önceki zamana dayanmakta, bununla birlikte 2500 yıldır da dünya çapında öncelikle dikkati yönlendirme becerisi olarak kökenini doğu meditasyonundan almakta (Kabat-Zinn, 1990) daha sonra Asya’da bu tecrübeyi tadan Batılı akademisyen, araştırmacı ve eğitmenler tarafından değişerek ve hedeflerle de dönüşerek geçmiştir. Bunun etkileri doğuda hala has

halini değiştirmeden kendini gösterirken batıda bir psikoterapi yöntemi olarak gelişmeye devam etmektedir (Yüksekbilgili, 2020).

Bilinçli farkındalık hali Budizm için en temel noktalardan birini oluşturmaktadır. Budizm insanların kendi doğalarıyla karşı karşıya gelmesi ve onu bastırmaya çalışmadan zgr bırakarak kabul etmesinden g almaktadır. Kişilere zihinlerini yapıcı olarak eğitebilmeleri hususunda yardım etmeyi hedefler. Kişiler bu yargılama süreci sonucunda, gerçek anlamda kendisi ile etkileşim içinde olmayı ve iletişime geebilmeye başlarlar (Kabat-Zinn, 2003).

Budizm ğretileri ile meditasyon uygulamalarının birleşiminden kökenini alan bilinçli farkındalık uygulamalarının asıl hedefinde kişinin kim olduğuna, dünyaya ve dünyada var olma nedenine ilişkin duygu ve düşüncelerini sorgulamak vardır. Bu sürece de bilinçli farkındalık meditasyonu denilmektedir. Bireyin dikkatinin nefes alıp vermesine, vücudunda hissettiği bütün duygularına yönelik şu an ki zamanda var olan duygu ve düşüncelerine odaklanmaktadır (atak ve Ögel, 2010).

Bilinçli farkındalık uygulamalarına başlarken bireyin sadece konforlu bir şekilde oturması ile nefes alıp vermesine odaklanması gerekmektedir. Bu denilen odaklanma devam ederken zamanla birey, içinde bulunduğu anı daha çok hissetmeye başlar. Bu egzersiz tecrübeyi, bilinçli farkındalık uygulamalarının kaynağını oluşturmakta, bireyin kişisel farkındalığını yükseltirken, kaygısını azaltmaktadır (Schonert-Reichl ve Lawlor, 2010).

Tarihi eski zamanlara dayanan ve Budist uygulamalarında yer alan mindfulness geçtiğimiz yıllarda da Batı kültüründe adını söz ettirmeye başlamıştır (Özyeşil, 2011b). Budizm uygulamalarında ki gibi bilinçli farkındalık da tedavi anlamında insanın hayattan zevk alması ve kendini zgr hissetmesi için i dünyalarını geliştirmek ve hissettiği acılara göğüs gerebilmeyi sağlamayı içerir (Güner, 2019).

1.8. BİLİNÇLİ FARKINDALIĞIN DAYANDIĞI KURAMSAL TEMELLER

Alanyazında bilinçli farkındalık kavramına yönelik farklı kuramsal açıklamalara rastlamak mümkündür. Buna göre, bilinçli farkındalığa ilişkin psikodinamik yaklaşım, bilişsel davranışçı yaklaşım, Gestalt kuramı, Varoluşçu yaklaşım ve Hümanistik yaklaşım aşağıda sunulmaktadır.

1.8.1. Hümanistik Yaklaşım

Psikoloji kuramını insan boyutuyla ele alması açısından Hümanist yaklaşım diğer kuramlardan ayrılır. Bu yaklaşıma göre birey davranış ve tutumlarından kendisi sorumludur. İnsancıl yaklaşım, aynı Budist psikolojide olduğu gibi gelecek ya da geçmişe takılı kalmak yerine şu anda yaşanan ana odaklanmaktadır. Birey sahip olduğu kaynakları doğru olan alanlara yönlendirme, şu anda gerçekleşen yegâne anı yaşayarak farkındalığı arttırma bu yaklaşımın hedeflerindedir (Özyeşil, 2011a). Bu kuramın önemli isimlerinden olan Rogers (2011)'a göre, bireyin düşüncelerinin yargılanma kaygısı taşımadan, güven ve özgürlükçü bir ortam dahilinde kabul etme durumu meydana getirme işlemidir (Ülev, 2014).

1.8.2. Bilişsel-Davranışsal Yaklaşım

Farkındalık temelli terapilerde maruz bırakma, dikkat düzenleme, üst biliş, duygu düzenleme gibi uygulamalar bilişsel davranışçı terapi uygulamalarında kullanılmaktadır. Değişim mekanizmalarıyla da aynılık özelliği taşıdığı için farkındalık temelli terapiler, davranış terapilerinin üçüncü dalgasıdır şeklinde yorum yapılmaktadır (Çatak ve Ögel, 2010).

Evreni fikirlerimizle meydana getiririz görüşü, Bilişsel-Davranışçı terapi ekolü ve Budist öğretinin ortak noktasıdır. Bunun dahilinde Bilişsel-Davranışçı terapi ekolü ve Budist öğretisi; bazı fikir ve hazların meydana getirdikleri sonuçları anlamayı sağladığı, düşüncelerin nasıl meydana geldiğini, bu fikirlerin ve hazların üstesinden gelmek için zihinleri nasıl geliştirmeleri gerektiği hususunda önder olma niteliği taşımaktadır (Gilbert, 2009).

1.8.3. Gestalt Yaklaşımı

Gestalt yaklaşımının öncülerinden olan Perls şu anın dışında bir şeyin mümkün olmadığını savunur. Gestalt kuramının temel hedefi farkındalığı arttırmaktır (Brown vd., 2007). Gestalt'ın kuramının savunucularından olan Fritz Perls'e göre, "Geçmiş sona ermiştir. Gelecek ise henüz gerçekleşmemiştir. Mühim olan şu andır." Bu kurama göre birey geçmiş yaşanılabilecekleri kalmaması gerekir (Demir, 2014). Hem Gestalt hem de bilinçli farkındalık içsel var oluş ve barış hissine dair uyanık olma ile alakalıdır (Ülver, 2014).

1.8.4. Psikodinamik Yaklaşım

Bilinçli farkındalık kavramı ile Freud'un ortaya attığı düşünce olan "ideal mind" kavramının oldukça örtüştüğü görülmektedir (Epstein, 1998). Psikanalitik kuramın temelinde var olan kazanım danışanın içgörüyü sahip olmasıdır. Buradan hareketle bireyin kullanmakta olduğu savunma mekanizmaları konusunda dikkatinin artması ve bilinçlilik düzeyi kişinin davranışlarında pozitif bir varyasyona doğru hareket etmesini sağlayacaktır (Mitchell, Algaç ve Anlı, 2009). Bilinçli farkındalık, içgörü kazanmak için bir yöntem olarak düşünülebileceğinden davranış değişikliği oluşturma sürecinde içgörüyü önem veren psikanalitik yaklaşım için önemli bir role sahiptir denilebilir.

1.9.BİLİNÇLİ FARKINDALIK İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde bilinçli farkındalık ile ilgili literatür taraması sonucu ulaşılan araştırma sonuçlarına yer verilmiştir. Araştırma sonuçları yurt dışı ve yurt içinde yapılan olmak üzere iki başlık altında toplanarak sunulmuştur.

1.9.1.Bilinçli Farkındalık ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Baysal ve Demirbaş (2012), sınıf öğretmeni adaylarının bilinçli farkındalık düzeyleri ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Bunun sonucunda bilinçli farkındalık ile yansıtıcı düşünme eğilimi arasında anlamlı pozitif ilişki bulunduğu sonucuna varmışlardır.

Ögel ve arkadaşları (2014), bilinçli farkındalığın bağımlılık üzerindeki rolünü anlamak ve farkındalığı etkileyen faktörleri bulmak amacıyla alkol ve madde bağımlılığı merkezinde yatarak tedavi gören hastalar ve bağımlı olmayan örneklem üzerinde bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda bağımlı ve bağımlı olmayan grup arasında bilinçli farkındalık düzeyinde anlamlı bir fark bulunmasa da araştırmacı bunun diğer çalışmaların bulgularıyla örtüşmediğini, örneklemden kaynaklı olabileceğini belirtmiştir.

Ülev (2014), üniversitede öğrenim gören öğrenciler ile bilinçli farkındalık, stresle başa çıkma, depresyon, kaygı ve stres değişkenlerinin ilişkisini incelediği bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın bulguları öğrencilerin bilinçli farkındalık düzeylerinin, depresyon düzeylerindeki değişimi, anksiyete düzeylerindeki değişimi, stres düzeylerindeki değişimi yordadığını göstermiştir. Bununla birlikte bilinçli farkındalık puanlarının öğrencilerin kendine güvenen, iyimser ve sosyal destek arama yaklaşımı düzeylerini de manidar biçimde etkilediği sonucuna varmışlardır.

Karavardar (2015), üretim firmasında çalışan 132 görev yapan ile bilinçli farkındalık ile iş aile dengesi ve iş performansı arasındaki ilişki konulu bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu araştırma sonucunda bilinçli farkındalığın iş-aile dengesi ve iş performansının pozitif yönde ilişkide olduğu sonucuna varmışlardır.

Deniz, Erus, Büyücebeci (2017), üniversite öğrencileri ile bilinçli farkındalık, psikolojik iyi oluş ve duygusal zekâ arasındaki ilişkileri inceledikleri çalışmalarını 355 eğitim fakültesi öğrencisi ile gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda üç değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Bilinçli farkındalığın artırılması, öğrencilerin duygusal zekâlarını artırabilmekte, duygusal zekânın artması da iyi oluşu güçlendirdiği sonucuna varılmıştır.

Kara ve Ceyhan (2017), öz-kontrolün bilinçli farkındalık ve depresyon düzeyleri ile ilişkisini ele almak üzere çalışmalarını gerçekleştirmişler. Çalışmada, öz-kontrolün bilinçli farkındalık ile depresyon ilişkisinde aracı rolü üstlendiğini ifade etmişler. Çalışmanın sonuçlarına göre, farkındalık düzeyi yüksek olan öğrencilerin öz-kontrol düzeyleri yüksek, depresyon düzeyleri düşüktür. Bilinçli farkındalık ile

öz-kontrol düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı, bilinçli farkındalık ile depresyon düzeyleri arasında negatif ve manidar bir ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Cenkseven-Önder, Utkan (2018), 745 üniversite öğrencisi ile çalışma gerçekleştirmişler. Bilinçli farkındalık, ruminasyon, olumsuz duygu düzenleme ve algılanan stres arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bu çalışmanın sonucunda ruminasyon ve duygu durum düzenlemenin, bilinçli farkındalık ve algılanan stres ilişkisinde kısmi aracı role sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Taşdemir (2018), psikologlar ile bilinçli farkındalık düzeyleri, psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemek üzere gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucunda psikologların psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve bilinçli farkındalık düzeyleri arasında, bilinçli farkındalık düzeyleri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında, psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve alt faktörleri (geleceğe yönelik algı, kendine yönelik algı, sosyal yeterlilik) ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Özdoğan (2018), yetişkinlerde bilinçli farkındalık düzeylerinin yaşam doyumu ve iyimserlik ile olan ilişkilerini incelemek üzere gerçekleştirmiştir. Yetişkinlerin yaşam doyumu düzeyleri ile iyimserlik düzeyleri arasında, yaşam doyumu düzeyleri ve bilinçli farkındalık düzeyleri arasında pozitif ilişkiler olduğu sonucunun ortaya çıktığını ifade etmişler. Yaşam doyumu değişkeni, sosyal katılımları çok yüksek olanlarda diğer gruplara göre yüksek, evli katılımcı grubun yaşam doyumları bekar katılımcı grubun yaşam doyumlarından yüksek, gelir düzeyi yüksek olanların yaşam doyumları gelir düzeyi düşük olanlardan yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Evli ve boşanmış bireylerin iyimserlik düzeyleri bekar olanlardan yüksek, gelir düzeyi yüksek olanların iyimserlikleri gelir düzeyi düşük olanlardan yüksek olarak bulunmuştur. Araştırmada bilinçli farkındalık düzeyi ve yaşam doyumu düzeyi arasında pozitif ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ve çalışmada evli bireylerin bilinçli farkındalık düzeylerinin bekarların bilinçli farkındalık düzeylerinden yüksek çıktığı, gelirleri orta düzeyde olan bireylerin ise bilinçli farkındalıklarının gelirleri yüksek olanlardan daha fazla olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

1.9.2. Bilinçli Farkındalık ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Ryan ve Brown (2003) bilinçli farkındalık ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemek için 313 lisans öğrencisi ile çalışmalarını yürütmüşler. Sonuç olarak çalışmaya katılan katılımcıların bilinçli farkındalık düzeyleri ile duygusal düzensizlik, kaygı, depresyon düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Yaşam doyumu, benlik saygısı, iyimserlik, kendini gerçekleştirme, özerklik ve yeterlilik düzeyleri arasında ise pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır.

Dekeyser, Raes, Leijssen, Leysen ve Dewulf (2008) 113 üniversite öğrencisi üzerinde bilinçli farkındalık ve empati ilişkisine yönelik bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda katılımcıların kişiler arası empati düzeyleri ile bilinçli farkındalıkları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır.

Palmer ve Rodger (2009) 135 üniversite öğrencisi üzerinde bilinçli farkındalık ile algılanan stress ve baş etme stillerinin ilişkisi adıyla olan çalışmalarını yürütmüşler. Araştırma sonucunda katılımcıların bilinçli farkındalık düzeylerinin mantıksal baş etme ile pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Algılanan stres, duygusal ve kaçınmacı baş etme ile negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır.

Kong, Wang ve Zhao (2014)'da bilinçli farkındalığa yatkınlık, yaşam doyumu ve temel kendini değerlendirme (core self-evaluation) arasındaki ilişkiyi analiz etmek sebebiyle Çinli yetişkin örnekleme üzerinde araştırdıkları çalışmada bilinçli farkındalığın hem yaşam doyumunu hem de temel kendini değerlendirmeyi etkilediği sonucuna varmışlardır. Yaptıkları analizde ise bilinçli farkındalık ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide temel kendini değerlendirmenin tam aracılık rolü olduğunu ifade etmişlerdir.

Gámez-Guadix ve Calvete (2016), İspanya'da ergenlerin bilinçli farkındalık ve problemlerini internet kullanımının ilişkisini incelemek üzere çalışmalarını gerçekleştirmişler. Bu çalışmada daha yüksek farkındalık düzeyine sahip olan ergenlerin, ruh halini düzenlemek amacıyla interneti kullanma, yetersiz öz-

düzenleme ve problemlı internet kullanımının olumsuz sonuçları olasılıklarının önemli ölçüde azaldığı sonucuna varmışlardır. Araştırmanın sonuçları ise bilinçli farkındalığın problemlı internet kullanımı için koruyucu bir etken olabileceği sonucunu doğrulamıştır. Bilinçli farkındalığı artırmaya yönelik yapılacak çalışmalar, öz-farkındalığın artırılması, duyu ve düşüncelerin tanımlanmasına yönelik çalışmaların yapılması ve kabullenme gibi mekanizmaların vurgulanmasının internetin problemlı kullanımının azalmasına ve önlenmesin yüksek ölçüde katkıda bulunabileceği sonucuna varmışlardır.

Calvete, Gamez-Guadix, Cortazar (2017), İspanya’da 749 ergen ile bilinçli farkındalık ve problemlı internet kullanımı ile ilgili yaptıkları 6 aylık bir çalışma gerçekleştirmişler. Boylamsal çalışmada bilinçli farkındalık ve problemlı internet kullanımının anlamlı bir ilişkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Castillo (2019), Dominik’te ortaokula devam eden özel eğitim öğrencileri ile farkındalık temelli bir çalışma yürütmüşler. Çalışmada öğrencilerin dikkat, algı ve davranışlarında bilinçli farkındalığın etkisine dikkat çekilmiş ve yoğunlaşmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular ortaokula devam eden özel eğitim ihtiyacı olan altıncı yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin farkındalık temelli programın ardından dikkatlerinde ve davranışlarında düzelmeler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte programın ardından öğrencilerin okul motivasyonunun ve dikkat konusundaki algılarının da geliştiği ifade edilmiştir.

1.10. EBEVEYN MEDYA ARACILIĞI İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde bilinçli farkındalık ile ilgili literatür taraması sonucu ulaşılan araştırma sonuçlarına yer verilmiştir. Araştırma sonuçları yurt dışı ve yurt içinde yapılan olmak üzere iki başlık altında toplanarak sunulmuştur.

1.10.1. Ebeveyn Medya aracılığı ile ilgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Bağlı (2002), medya aracılığı için yaptığı çalışmasında Ankara’da 4 aile ile nitel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmasında medya aracılığının aktif,

kısıtlayıcı ve birlikte izleme stratejilerinin alt boyutları olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışmaya göre, birlikte izleme stratejisi, aktif aracılık için ortam sağladığı sonucuna varmışlardır.

Merdin (2017), ebeveyn medya aracılığı için yürüttüğü çalışmasında ebeveynlerin bilgisayar gibi daha karmaşık medya araçlarını kullanırken çocuklarının yanında olma ve rehberlik etme ihtimallerinin daha yüksek olduğunu, fakat televizyon izleme gibi daha eskiye dayanan ve geleneksel medya aracını kullanırken tek başına bırakma yöneliminde oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Türk örneğini de içeren ana baba aracılığı konusundaki tek nicel çalışma ise Bayraktar (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışma EU Kids Online II projesi veri tabanına dayanan veriler üzerinden incelenmiş ve Avrupa’da yaşayan Türklerle Türkiye’de yaşayan Türkler arasında İnternette tecrübe edinilen riskler ve bu risklerin ana baba aracılık stratejileri ile ilişkisinin sonuçları analiz edilmiştir. Ancak bu çalışmada kullanılan ölçme aracı Türkiye örneğinde geliştirilmemiştir. Türkiye’de ana baba aracılık stratejilerine yakın özellikleri ölçmeyi ve İnternet kullanımı konusunda ana baba tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bir ölçme aracı bulunmaktadır.

Tatar (2018) yürüttüğü çalışmasını, annelerin çocuklarının medya kullanımındaki rolünü incelemek üzere gerçekleştirmiştir. Annelerin çocuklarına karşı olan pozitif davranışlarının medya araçlarını kullanmalarını arttırmasına, kullanmalarının iznini vermelerine ve daha fazla dijital medya aracını almalarına sebep olduğu sonucuna varmışlardır.

Vural Şenel (2020)’ de yürüttüğü çalışmasını erken çocukluk döneminde çocuğu olan ebeveynlerin medya ve teknolojiye yönelik tutumlarının medya aracılık rolleri ile olan ilişkisini incelemek üzere gerçekleştirmiştir. Erken çocuklukta çocukların etkileşimde olduğu medyanın çoğu, ailelerinin medya ortamının ve medyaya yönelik görüşlerinin bir sonucu olarak görüldüğünü ve bu çalışmada da , ebeveyn tutumlarının ebeveyn medya aracılığını nasıl şekillendirdiği ile ilgili bulgular sunmuştur. Bu bulgular, medyanın olumlu yanlarından yararlanma ve

risklerinden kaçınmak için çocuklara sunulması gereken medya aracılığında ebeveynlerin sahip olması gereken tutumlara da işaret etmiştir.

1.10.2. Ebeveyn Medya aracılığı ile ilgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Austin, Bolls, Fujioka ve Engelbertson (1999)'da yürüttüğü çalışmasında, 2-17 yaş aralığında çocuğu olan 225 ebeveyn ile çalışmasını yürütmüş. Televizyon ile ilgili ebeveyn-çocuk etkileşim arasındaki tutumları incelemişlerdir. Televizyon içeriği hakkında ebeveyn-çocuk iletişiminin içeriği, 'olumlu ve olumsuz aracılık' olarak ifade edilmiştir. Televizyon içeriği hakkında onaylayıcı iletişim 'olumlu aracılığa', eleştirel ve onaylamayan iletişim ise 'olumsuz aracılığa' denk düştüğü sonucunu ortaya çıkarmışlardır.

Amerika'da medya aracılık ile ilgili yürütülen bir çalışmada çocukların televizyon izleme süresini sınırlamak için koyulan kuralların çocuklar, ebeveynleri ve kardeşleri arasında çatışmaya sebep olduğu sonucunu ortaya koymuşlardır (Evans, Jordan ve Horner, 2011).

Livingstone ve Duerager'in 2012 yılında yürüttüğü araştırmada, kısıtlayıcı aracılığın çevrimiçi oluşabilecek tehlikeleri minimum seviyeye indirdiği, fakat bunun yanında da çevrimiçi oluşabilecek imkanlara ulaşmayı da engellediği sonucunu ortaya koymuştur.

Amerika'da yürütülen bir çalışmada çocukların akıllı telefon kullandıklarında ebeveynlerin büyük çoğunluğunda medya aracılık stratejilerine başvurmadığı fakat internet ve tabletler kullanıldığı zamanlarda birlikte kullanım stratejisi ile öğretici aracılığı en sık kullandıkları sonucuna varmışlardır (Liebeskind, 2013).

Chaudron vd., (2015), yedi ülkede 8 yaşından daha küçük çocukların ebeveynleriyle çalışma gerçekleştirildiğini öne sürmektedir. Ebeveynlerin dijital medya araçlarına yükledikleri mana, geleceğe dair ümitleri ve davranışlarının çocuklarının dijital medya alışkanlıklarını oldukça etkilediği sonucuna ulaşılmıştır

Connell, Lauricella ve Wartella 2015'te birlikte bir çalışma yürütmüşlerdir. 0-8 sekiz yaş arası çocukları olan ebeveynlerin, türüne göre çocuklarının medya

kullanımına katılımlarını araştırdıkları çalışmada sonuçlar; ebeveynlerin kitap ve televizyon gibi geleneksel medyayı birlikte kullanma davranışlarının daha fazla çıktığını, buna karşın video oyunlarını birlikte kullanma davranışlarının ise daha az çıktığı sonucuna varmışlar. Babaların çocukların video oyunu oynama gibi medya kullanım deneyimlerini de gerçekleştirdiklerini ve yaşı küçük olan ebeveynlerin, çocuklarıyla birlikte izleme gibi deneyimlerini daha fazla yaşadıklarını özellikle ifade etmişlerdir.

Brito, Francisco, Dias ve Chaudron (2017), analiz yaklaşımı ile Avrupa'daki 14 ülkeden 140 aile ile çalışmasını gerçekleştirmiş. Medya aracılığını bazı alt boyutlara ayırmıştır. Bunlar; otoriter aracılık tarzı, yetkili aracılık tarzı ve müsamahakâr aracılık olmak üzere üç boyut olarak ele alınmıştır. Bu çalışmada teknoloji kullanımı ile ilgili en yaygın ebeveyn aracılık tutumu 'otoriter aracılık' olarak bulunmuştur. Yetkili aracılık tarzını benimseyen ebeveynler, teknolojinin olumlu yanlarının farkındadır ve kendileri de sık sık teknoloji kullanmaktadır. Otoriter aracılık tarzını benimseyen ebeveynler çoğunlukla çeşitli risklerden korunmak istediklerini bu nedenle katı kurallar belirlediklerini bildirmişlerdir.

İnternet kullanımında ebeveyn aracılığı stratejilerine ilişkin çalışmalardan biri Brezilya'da yürütülmüş ve "aktif aracılık", "birlikte izleme" ve "kısıtlayıcı aracılık" olarak üç boyut belirlenmiştir (Cabello-Hutt, Cabello ve Claro, 2017). Sekiz Avrupa ülkesinden elde edilen verilerle yapılan çalışmada ise "İnternet kullanımında aktif aracılık", "çocuk tarafından başlatılan destek", "İnternet güvenliği için aktif aracılık", "teknik kontrol", "ana baba izlemesi" ve "kısıtlayıcı aracılık" boyutları ortaya çıkmıştır (Livingstone vd., 2017). İncelenen bu kültürlerden farklı olarak Kore'de yapılan başka bir çalışmada (Lee ve Kim, 2017) ise ana baba aracılığı stratejileri "kısıtlayıcı aracılık", "aktif aracılık", "birlikte izleme" ve "aracılığın olmaması" boyutları ile değerlendirilmiştir.

Van Petegem, De Ferrer, Soenens, van Rooij ve Van Looy (2019)' da yürüttüğü çalışmada ebeveynlerin çocuğun dijital medyada oynadığı oyun davranışlarını kısıtlarken fazla denetleyen tutumla davrandıklarında, çocukları ile aralarında çatışma çıkma olasılığının arttığı sonucuna varmışlardı

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Okul Öncesi Çocukların Medya Araçları Kullanımlarında Annelerin Medya Aracılık Rollerini ve Bilinçli Farkındalıklarının İncelendiği bu çalışmada, annelerden toplanan veriler arasındaki ilişki sorgulandığından, araştırmanın modeli nicel araştırma modellerinden biri olan ilişkisel tarama modelidir (Can, 2018). Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün ve Karadeniz Demirel (2014) tarama araştırmalarını 'Başka araştırmalara göre daha geniş örneklemi kapsayan ve araştırmaya katılan katılımcıların birtakım özelliklerinin ortaya çıkartıldığı araştırmalardır' şeklinde ifade etmektedir.

2.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul ili Güngören ve Küçükçekmece ilçelerindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel anaokulu ile anasınıfındaki çocukların anneleri arasından uygun örnekleme yöntemiyle seçilen anneler oluşturmaktadır. Uygun örnekleme, örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesi olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2014).

Çalışma grubuna ilişkin katılım gösteren annelerin yaş, toplam çocuk sayısı, eğitim durumu, meslek, ekonomik durum gibi demografik özellikleri Tablo 2.1.'de verilmiştir.

Tablo 2.1 :Araştırmaya Katılan Annelerin Demografik Özellikleri.

Yaşınız	Frekans(f)	Yüzde (%)
20-35	227	61,2
36-45	137	36,9
46 ve üzeri	7	1,9
Toplam Çocuk Sayınız		
1	149	40,2

2	174	46,9
3	42	11,3
4	6	1,6
Eğitim Durumunuz		
İlköğretim	26	7
Lise	102	27,5
Üniversite	207	55,8
Lisansüstü	36	9,7
Mesleğiniz		
Memur	64	17,3
İşçi	41	11,1
Serbest Meslek	71	19,1
Ev Hanımı	195	52,6
Ekonomik durumunuz		
Düşük	26	7
Orta	300	80,9
Yüksek	45	12,1
Toplam	371	100

Tablo 2.1’deki araştırma kapsamında olan annelerin demografik özelliklerinin dağılımı incelendiğinde, araştırmaya katılan annelerin yarısından çoğunun 20-35 yaş aralığında olduğu görölmektedir. Veri sonuçlarına göre; annelerin %61.2’sinin 20-35 yaşında olduğu, %36.9’unun 36-45 yaşında olduğu, %1.9’unun ise 46 ve üzeri yaş aralığında olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmaya katılan annelerin sahip oldukları toplam çocuk sayısına bakıldığında; annelerin %40.2’sinin 1 çocuğu, %46.9’unun 2 çocuğu, %11.3’ünün 3 ve %1.6’sının 4 çocuğa sahip olduğu görölmektedir. Annelerin eğitim düzeyleri incelendiğinde, katılımcı annelerin yarısından çoğunun, %55.8’inin üniversite mezunu olduğu, %27.5’inin lise, %9.7’sinin lisansüstü eğitim düzeyine, %7’sinin ise ilköğretim düzeyine sahip olduğu sonucu bulunmuştur. Araştırmaya katılan annelerin meslek durumuna bakıldığında; katılımcıların yarısının ev hanımı olduğu diğer yarısının dağılımı ise sırasıyla serbest meslek, memur ve işçi mesleklerinde olduğu görölmektedir. Veriler ise %17.3’ü memur, %11.1’i işçi, %19.1’i serbest meslek, %52.6’sı ev hanımı şeklindedir. Annelerin gelir durumları incelendiğinde katılanların yarısından çoğunun %80.9’unun orta düzeyde gelir düzeyine sahip olduğu %7’sinin düşük, %12.1’inin yüksek ekonomik düzeye sahip olduğu belirlenmiştır.

2.3. VERİLERİN TOPLANMASI

İstanbul ilindeki iki merkez ilçede (Güngören ve Küçükçekmece) belirlenen Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel beş bağımsız anaokulu ve iki ilkokul bünyesindeki ana sınıflarından toplam yedi okulun anasınıfında çocuğu bulunan 1000 ebeveyne öğretmenleri aracılığıyla veri toplama araçları gönderilmiştir. 1000 formdan 402 formun dönüşü sağlanmış bu formlardan da 17'si eksik bilgiler içerdiğinden araştırmaya dahil edilmemiştir. Yine formlardan 371'ini anneler doldururken sadece 14 formu babalar doldurmuştur. Babaların doldurduğu formlar yeterli sayıda olmaması nedeniyle araştırmaya dahil edilmemiştir.

Bu araştırmada katılımcıların ve çocuklarının kişisel bilgilerini içeren 'Demografik Form', annelere uygulanacak 'Bilinçli Farkındalık Ölçeği' ve 'Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği' kullanılmıştır. Bu çalışmada ilk olarak verilerin toplanması için 1000 ebeveyne ulaşılacak şekilde soru formları oluşturulmuştur. İstanbul ilindeki iki merkez ilçede (Güngören ve Küçükçekmece) belirlenen Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı beş bağımsız anaokulu ve iki ilkokul bünyesindeki ana sınıflarından toplam yedi okulun yönetimi ile görüşülerek velilerin whatsapp ve maillerine online olarak gönderilmiş ve dönütlerde online olarak alınmıştır. Ebeveynlere çalışma hakkında bilgilendirme öğretmenler tarafından kısa mesaj ve zoom üzerinden görüşme ile yapılmıştır.

2.3.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ve çocuklarının kişisel bilgilerini içeren 'Demografik Bilgi Formu', Şen vd., (2020)'de geliştirdikleri 'Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği' ve Özyeşil vd., (2011)'de geliştirdikleri 'Bilinçli Farkındalık' isimli ölçekleri kullanılarak toplanmıştır.

2.3.1.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen Demografik Bilgi Formu 2 bölümden oluşmaktadır. Formun ilk bölümü annelere ve çocuğa ait kişisel bilgilere ulaşabilmek

için oluşturulmuştur. Bu bölümde formu dolduran kişinin yaşı, çocuğunun cinsiyeti ve kaç çocuğa sahip olduğu, formu dolduran annelerin eğitim durumu, mesleği, ekonomik durumu gibi soruların oluşturulduğu kısımdır.

Formun ikinci bölümünde ise annelerin ve çocuğun dijital medya kullanım bilgilerine ulaşmak için oluşturulmuştur. Bu bölümde annenin ve çocuğun medya araçlarını kullanım sürelerine, evde hangi medya araçlarının hangi sıralama ile kullanıldığına ve çocuğun dijital medya kullanım sebebine yer verilmektedir.

2.3.1.2. Bilinçli Farkındalık Ölçeği

Araştırmada, katılımcıların farkındalık düzeyini ölçmek için geliştirilen Bilinçli Farkındalık Ölçeği kullanılmıştır. Brown ve Ryan (2003) tarafından deneyimlere karşı dikkatli olma ve anda yaşananları fark etme becerileri konusunda bireyler arasındaki farklılıkları ölçmek amacıyla geliştirilmiştir.

Ölçek on beş maddeden oluşmaktadır ve sonucunda tek bir toplam puana ulaşılmaktadır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin tek faktörlü bir yapı gösterdiği tespit edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda da tek faktörlü yapı teyit edilmiştir. 6'lı Likert Tipi (1=hemen hemen her zaman, 2=çoğu zaman, 3=bazen, 4=nadiren, 5=oldukça seyrek, 6=hemen hemen hiçbir zaman) bir ölçektir. Ölçekten alınacak yüksek puanlar bilinçli farkındalığın da yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin orijinalinin iç tutarlık katsayısı $\alpha=.82$ bulunmuştur. Dört hafta sonra ölçek aynı gruba tekrar uygulanmıştır, ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği $r=.81$ bulunmuştur (Özyeşil vd., 2011).

2.3.1.3. Erken Çocukluk Medya Aracılık Ölçeği

Ölçekte aktif ve kısıtlayıcı aracılık olmak üzere iki temel boyut bulunmakta, bu temel boyutlar aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici, kısıtlayıcı sınırlayıcı, aktif yorumlayıcı, kısıtlayıcı engelleyici ve aktif sınırlayıcı aracılık olmak üzere 3'er alt boyuta ayrılmaktadır. Aktif destekleyici alt boyut 14 madde, kısıtlayıcı destekleyici alt boyut 11 madde, kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyut 6 madde, aktif yorumlayıcı, kısıtlayıcı engelleyici ve aktif sınırlayıcı alt boyutlar ise 4'er madde ile ölçülmektedir.

Bu ölçek toplamda 43 adet 5’li Likert tipi sorudan oluşmaktadır. Sorular ‘Hiçbir zaman’, ‘Nadiren’, ‘Zaman zaman’, ‘Çoğunlukla’, ‘Her zaman’ olarak derecelendirilmiştir. Ölçekten alınabilecek toplam puan en yüksek 215, en düşük 43’tür.

DFA sonuçları erken çocukluk ebeveyn medya aracılığı ölçeği için yüksek düzeyde model-veri uyumu sağlayan bir yapı tanımlandığını göstermektedir ($\chi^2/sd=2.23$, RMSEA=0.043, RMR=0.044, CFI=0.98). Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha katsayıları aktif destekleyici için 0.92, kısıtlayıcı destekleyici için 0.86, kısıtlayıcı sınırlayıcı için 0.61, aktif yorumlayıcı için 0.83, kısıtlayıcı engelleyici için 0.84, aktif sınırlayıcı için 0.59 ve ölçek genelinde 0.91 olarak hesaplanmıştır. Tüm bu analizler sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğuna karar verilmiştir (Şen vd., 2020).

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmaya katılan annelerden, demografik bilgi formu, bilinçli farkındalık ve ebeveyn medya aracılık rolüne ilişkin ölçekler ile toplanan veriler dijital ortam aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırmada uygulanan ölçekler aracılığıyla elde edilen verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında IBM SPSS 25.0 programı kullanılmıştır. Analizlerde betimsel veriler için yüzde (%) ve frekans hesabı (f) yapılmıştır. Her bir değişken için analiz öncesinde normallik testleri ile kontrol sağlanmıştır.

Araştırmada ilk olarak veri toplama araçlarının normal dağılım hipotezine uyup uymadığı çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılmak suretiyle tespit edilmiş, veri seti aykırı değerlerden temizlenmiş ve parametrik test yöntemleri tercih edilmiştir. Verilerin Dağılımına Ait Normallik Testlerinin sonuçları aşağıda (Tablo 2.2.)’ de belirtilmiştir.

Tablo 2.2: Verilerin Dağılımına Ait Normallik Testleri Sonucu.

Değişkenler	İstatistik	Sd	P	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
M.A.	0,74	371	0,00	100,8	100	0,049	-0,64
ADES	0,073	371	0,00	35,32	35	-0,029	-0,79
KDES	0,075	371	0,00	24,06	24	0,599	0,448
ASIN	0,093	371	0,00	10,91	11	0,087	-0,125

KSIN	0,152	371	0,00	10,16	9	1,017	0,892
KENG	0,194	371	0,00	11,83	12	-0,067	1,367
AYOR	0,114	371	0,00	8,52	8	0,37	-0,741
B.F.	0,077	371	0,00	59,95	61	0,02	-0,798

Alanyazında çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında olmasını tavsiye eden kaynaklar olduğu gibi (Morgan, Leech, Gloeckner & Barrett, 2004; Can, 2018), -2 ile +2 arasında olmasının dağılımın normal varsayılması için yeterli olacağı şeklinde yorum getiren kaynaklar da bulunmaktadır (George ve Mallery, 2003).

Normallik analizi çarpıklık ve basıklık değeri sonuçları medya aracılık rollerinin alt boyutlarına ve bilinçli farkındalık değerlerine göre sırasıyla; aktif destekleyici alt boyut için -0,029, -0,79, kısıtlayıcı destekleyici alt boyut için 0,599 , 0,448 , kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyut için 1,017, 0,892, aktif yorumlayıcı alt boyut için 0,37, -0,741, kısıtlayıcı engelleyici alt boyut için -0,067, 1,367 ve aktif sınırlayıcı alt boyut için 0,087,-0,125 olarak bulunmuştur. Bilinçli farkındalık için değerler ise 0,02,-0,798 olarak bulunmuştur.

Normal dağılım analizi sonucunda ortalama-medyanın birbirine yakınlığı, uç değerler, histogram simetrisi ve basıklık ile çarpıklığın ± 2 arasında olması gerekliliği incelendiğinde; değişkenlere göre bu değerlerin de normal dağılıma uyduğu belirlenmiştir. Çalışma için normal dağılım analizlerinin uygulanmasına karar verilmiştir (George ve Mallery 2010). Verilerin dağılımlarının, aritmetik ortalama, mod, medyan, çarpıklık ve basıklık katsayıları gibi istatistikler üzerinden incelenmesi, betimsel yöntemler olarak belirtilmektedir (Abbott, 2011; Kirk, 2008). Bu kapsamda aritmetik ortalama, mod ve medyanın eşit ya da yakın olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 2 sınırları içinde 0'a yakın olması, standart sapma ile ortalamanın oranını yüzde olarak ifade eden bağıl değişim katsayısının 20 ile 25 aralığında olması normal dağılımın varlığına kanıt olarak değerlendirilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013; McKillup, 2012; Wilcox, 2012b; Howitt ve Cramer, 2011; Lind, vd. 2006). Normallik varsayımına yönelik incelemelerde betimsel yöntemlerin de diğer yöntemlerle birlikte kullanılması ve sonuçların birlikte

değerlendirilmesi önerilmektedir (McKillup, 2012; Abbott, 2011; Gnanadesikan, 1997).

Ardından veri toplama araçlarının güvenilirliği değerlendirilmiş ve daha sonrasında tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Hipotez değerlendirmesi yapılırken dört yöntem seçilmiştir. Bunlar;

Araştırma kapsamındaki annelerin erken çocukluk medya aracılık rolleri ve bilinçli farkındalık düzeylerinin çocukların cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediği tespitinde normal dağılım varsayımını sağladığı için “bağımsız örneklem t testi” ile değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamındaki annelerin erken çocukluk medya aracılık rolleri ve bilinçli farkındalık düzeylerinin annenin yaşına, mesleğine, eğitim durumuna, ekonomik durumuna, medya aracını kullanma sürelerine, kullandıkları medya araçları türlerine, çocuklarının sayısına, çocuklarının yaşına, çocukların kullandıkları medya araçlarına, çocukların medya araçlarını kullanma amaçlarına, çocukların medya araçlarını kullanma sürelerine göre farklılık gösterip göstermediği tespitinde normal dağılım varsayımını sağladığı için “tek yönlü varyans analizi” ile değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamındaki annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri ile medya aracılık (aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici, kısıtlayıcı sınırlayıcı, aktif yorumlayıcı, kısıtlayıcı engelleyici ve aktif sınırlayıcı) alt boyutları arasında anlamlı ilişki gösterip göstermediği tespitinde normal dağılım varsayımını sağladığı için “pearson korelasyon analizi” ile değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamındaki annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri onların medya aracılıkları toplam puanını ve (aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici, kısıtlayıcı sınırlayıcı, aktif yorumlayıcı, kısıtlayıcı engelleyici ve aktif sınırlayıcı) alt boyutlarını yordamasına ilişkin model “basit regresyon analizi” ile gösterilmiştir. Araştırma kapsamındaki annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinin medya aracılık toplam puanını yordamasına ilişkin model “basit doğrusal regresyon analizi” ile gösterilmiştir.

Regresyon analizi bir değişkenin puanını, diğer değişkenlerin puanlarından tahmin etmek/yordamak için kullanılan, bir bağımlı değişkenin birkaç bağımsız değişken ile aralarındaki ilişkiyi değerlendirmeyi amaçlayan bir dizi istatistiksel hesaplamaların toplamından oluşmaktadır (Tabachnick, Fidell ve Ullman, 2007).

Ulaşılan bütün sonuçlarda istatistiki anlamlılık ($p < 0,05$) seviyesinde değerlendirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın amacına yönelik olarak uygulanan Demografik Bilgi Formu, Erken Çocukluk Medya Aracılık Ölçeği, Bilinçli Farkındalık Ölçeğinden elde edilen verilerin istatistiksel sonuçlarına yer verilmiştir. Bulguların elde edilme sürecinde tüm değerlendirmeler SPSS 25.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır.

3.1. DEMOGRAFİK BULGULAR

Çalışma grubuna ilişkin katılım gösteren annelerin yaş, toplam çocuk sayısı, eğitim durumu, meslek, ekonomik durum gibi demografik özellikleri Tablo 4.1’de verilmiştir.

Çalışma grubuna ilişkin katılım gösteren annelerin ve çocuklarının günlük medya aracı kullanım süresine ait bilgileri Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1: Annelere ve çocuklarına ilişkin günlük medya aracı kullanım süresi düzeyleri.

	Hiç kullanmıyorum		1 saatten az		2 saat		3 saat ve üzeri	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Anne								
Televizyon	61	16.4	119	32.1	111	29.9	80	21.6
Akıllı telefon	3	0.8	81	21.8	189	50.9	98	26.4
Tablet/Bilgisayar	199	53.6	89	2.4	33	8.9	50	13.5
Çocuk								
Televizyon	32	8.6	159	42.9	144	38.8	36	9.7
Akıllı telefon	91	24.5	153	41.2	105	28.3	22	5.9
Tablet/Bilgisayar	135	36.4	82	22.1	62	16.7	92	24.8

Tablo 3.1.’deki araştırma kapsamında olan annelerin medya kullanım süresi düzeylerine ilişkin bilgilerin dağılımı incelendiğinde; araştırmaya katılan annelerin yarısından çoğunun (%53.6) tablet ve bilgisayarı hiç kullanmadıkları görülmektedir.

Araştırmada anneler, 3 saat ve üzeri süre olarak (%26.4) en çok akıllı telefonu kullandıklarını bildirmişlerdir. Buna göre annelerin medya araçları arasında en çok akıllı telefon kullanarak vakit geçirdiği görülmektedir. Araştırmada akıllı telefonu hiç kullanmadığını (%0.3) belirten sadece 3 anne bulunmaktadır. Araştırmada anneler tarafından ortalama 1 saat ve en çok kullanılan medya aracı olarak televizyonu seyrettikleri (%32.1) arkasından akıllı telefon (%21.8) ve tablet-bilgisayarı (%2.4) kullandıkları bildirilmiştir.

Tablo 3.1'deki araştırma kapsamında çocukların günlük medya araçları kullanım sürelerini yanıtlayan annelerin bilgileri incelendiğinde; araştırmaya katılan 32 annenin çocuğunun, televizyonu hiç kullanmadığı sonucuna varılmıştır. (%8.6) Araştırmada anneler, çocuklarının 3 saat ve üzeri süre olarak en çok tablet ve bilgisayar (24.8) kullandıklarını bildirmiştir. Anneler çocuklarının günlük ortalama 2 saat ve en çok kullanılan medya aracı olarak televizyonu kullandıklarını bildirmiştir. (%38.8 , n=144)

Annelerin evde kullanılan medya araçlarının sıralama düzeyini belirlemek için yüzde (%) ve frekans (*f*) hesabı yapılmıştır. Bulgulara Tablo 3.2'de yer verilmiştir.

Tablo 3.2: Araştırmaya Katılan Annelere İlişkin Evde Kullandıkları Medya Araçlarının Sıralama Düzeyleri.

	(1.) en fazla kullanım		(2.) sıralamada kullanım		(3.) sıralamada kullanım		(4.) En az kullanım	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Aileler								
Akıllı telefon	248	66.8	83	22.4	31	8.4	34	9.2
Televizyon	75	20.2	180	48.5	56	15.1	66	17.8
Tablet	17	4.6	36	9.7	183	49.3	111	29.9
Bilgisayar	31	8.4	72	19.4	101	27.2	160	43.1

Tablo 3.2.'deki araştırma kapsamında annelerin en çoktan en az kullanıma kadar evde kullanılan medya araçlarının bilgileri incelendiğinde; 248 anne evde en çok akıllı telefonun (%66.8) kullanıldığını bildirmiştir. Araştırmaya katılan anneler tarafından 2. sıralamanın en çok işaretlenen medya aracı televizyon olarak

belirlenmiştir. En az kullanım için tercih edilen medya aracı ise 160 anne tarafından yanıtlanarak bilgisayar olarak sonuçlanmıştır. (%43.1)

Çocukların evde kullanılan medya araçlarını kullanım sebeplerini belirlemek için yüzde (%) ve frekans (*f*) hesabı yapılmıştır. Bulgulara Tablo 3.3.'te yer verilmiştir.

Tablo 3.3: Annelerin çocuklarına ilişkin dijital medya aracını kullanım sebebi düzeyleri.

	(1.) en fazla kullanım		(2.)sıralamada kullanım		(3.)sıralamada kullanım		(4.) En az kullanım	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Çocuk								
Uzaktan eğitim	177	47.7	50	13.5	52	14	109	29.4
Film izlemek için	62	16.7	96	25.9	143	38.5	53	14.3
Oyun oynamak	96	25.9	136	36.7	84	22.6	55	14.8
Görüntülü görüşme yapmak	36	9.7	89	24	92	24.8	154	41.5

Tablo 3.3.'teki araştırma kapsamında çocukların günlük dijital medya araçları kullanım sebeplerini yanıtlayan annelerin bilgileri incelendiğinde; çocukların dijital medya aracını en çok uzaktan eğitim (%47.7) için kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada çocukların dijital medya araçlarını 2. Sıralamada kullanma sebebi olarak en çok oyun oynamak için seçeneği anneler tarafından seçilmiştir. (36.7) Araştırma sonuçlarına göre 154 anne, çocuklarının medya aracını en az, görüntülü görüşme yapmak için kullandığını bildirmiştir. (%41.5)

3.2. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 3.4: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puanları ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Yaş Grubuna Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

	N	Ort.	Std.Sapma	F	P	LSD	Tamhane's
Medya Aracılık							
Toplam Puan	20-35	227	2,28	0,58	6,279	*0,002	3>2>1
	36-45	137	2,42	0,49			

	46 ve üzeri	7	2,92	0,75			
Aktif- Destekleyici	20-35	227	2,42	0,81	8,83	*0,00	
	36-45	137	2,65	0,73			3>2>1
	46 ve üzeri	7	3,48	0,86			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	20-35	227	2,13	0,75	3,943	*0,02	3>1
	36-45	137	2,26	0,65			
	46 ve üzeri	7	2,79	1,01			
Aktif- Sınırlayıcı	20-35	227	2,64	0,85	4,306	*0,014	2>1
	36-45	137	2,86	0,72			
	46 ve üzeri	7	3,19	0,89			
Kısıtlayıcı- Sınırlayıcı	20-35	227	1,69	0,71	0,037	0,964	
	36-45	137	1,69	0,620			
	46 ve üzeri	7	1,76	0,45			
Kısıtlayıcı- Engelleyici	20-35	227	2,98	0,56	0,457	0,634	
	36-45	137	2,92	0,61			
	46 ve üzeri	7	2,9	1,088			
Aktif- Yorumlayıcı	20-35	227	2,07	0,895	3,15	*0,044	3>1
	36-45	137	2,19	0,834			
	46 ve üzeri	7	2,82	1,007			

*p<.05

Araştırmaya katılan annelerin medya aracılık toplam puanları ve alt boyutlarına katılma düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü Anova testi sonucuna göre; Annelerin medya aracılık düzeylerinin yaş gruplarına göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=6.28, p=.002, p<.05**). 46 ve üzeri yaş grubunda (**Ortalama=2.92**) olan katılımcıların medya aracılık düzeyleri, diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan

kaynaklandığını öğrenmek için varyans homojenliği sağlanmadığından dolayı post hoc testlerinden Tamhane's testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin aktif destekleyici düzeylerinin yaş gruplarına göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=8.83, p=.00, p<.05**). 46 ve üzeri yaş grubunda (**Ortalama=3.48**) olan katılımcı annelerin aktif destekleyici düzeyleri, diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını öğrenmek için varyans homojenliği sağlanmadığından dolayı post hoc testlerinden Tamhane's testi yapılmıştır. Araştırmaya katılan annelerin kısıtlayıcı destekleyici düzeylerinin yaş gruplarına göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=3.94, p=.02, p<.05**). 46 ve üzeri yaş grubunda (**Ortalama=2.79**) olan katılımcı annelerin kısıtlayıcı destekleyici düzeyleri, 20-35 yaş grubunda (**Ortalama=2.13**) olan katılımcı annelere göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını öğrenmek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır.

Bulgular ışığında aktif ve kısıtlayıcı destekleyici aracılık rollerinin katılımcı annelerde 46 yaş ve üzeri çıktığı görülmektedir. Aktif destekleyici aracılık, ebeveynin çocuk ile medya hakkında önce ve sonra konuşması, soru yöneltmesi, fikir alışverişinde bulunulması gibi çocuğun gelişimine yarar sağlayacak davranışları, kısıtlayıcı destekleyici aracılık ise, içerik ve zaman olarak çocuğun medya deneyimlerini ebeveynin düzenlenmesine dair davranışları içermektedir. Aktif destekleyici ve kısıtlayıcı destekleyici aracılık davranışları, çocuğun gelişim özelliklerinin gözetilerek medya hakkında desteklenmesi davranışı olarak ortaya çıktığı için ortak bir noktada bulunduğu söylenebilir. Kılınç (2015)'de yaptığı çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarına teknoloji kullanımı hususunda ebeveynlerin çocuklarına karşı rehber olma davranışlarının önemli olduğunu düşündüklerini belirtirken, Yazıcı ve Gençer (2016)'da ebeveynlerin model olma ve çocuklarını bilinçli yönlendirme konusunda sergiledikleri davranışlarla teknolojinin sağlayacağı faydanın olumlu etkilerini fazlalaştırmada çok önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Araştırmaya katılan annelerin aktif yorumlayıcı düzeylerinin yaş gruplarına göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=3.15, p=.04, p<.05**). 46 ve üzeri yaş grubunda (**Ortalama=2.82**) olan katılımcı annelerin aktif yorumlayıcı düzeyleri, 20-35 yaş grubunda (**Ortalama=2.07**) olan katılımcı annelere göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır. Aktif yorumlayıcı aracılık, ebeveynin gerçek yaşam ile medya içeriği konusunda karşılaştırmalar ve yorumlar yaparak çocuğunun medya tecrübesine eşlik etmesini göz önünde bulunduran medya aracılık davranışdır. Bu sonuçlardan hareketle araştırmada çıkan yaş aralığı göz önünde bulundurularak, teknoloji çağında doğmamış ve bu sayede bağımlılık oluşturmamış annelerin hayat tecrübesi ve olgunlukları da dikkate alınarak çocuklarını doğru yönlendirmelerinde bir etken oluşturulabileceği yorumu yapılabilir.

Araştırmaya katılan annelerin aktif sınırlayıcı düzeylerinin yaş gruplarına göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=4.31, p=.01, p<.05**). 36-45 yaş grubunda (**Ortalama=2.86**) olan katılımcı annelerin aktif sınırlayıcı düzeyleri, 20-35 yaş grubunda (**Ortalama=2.64**) olan katılımcı annelere göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır. Aktif ve kısıtlayıcı destekleyici aracılığı yüksek çıkan 45 yaş ve üzere katılımcı annelerin aksine aktif sınırlayıcı aracılığı yüksek çıkan annelerin yaşı daha düşüktür. Buna göre de, ebeveynin yaşı düşüktüçe çocukları ile birlikte izleme eylemini gerçekleştirmesi davranışında eğilim artmaktadır (Connell vd., 2015). Aktif sınırlayıcı aracılık davranışı medya içeriği ve süresi için alınan kararların çocukla birlikte belirlenmesini içeren davranışlar olarak yorumlanmaktadır. Bulguların sonucu bu açıklamayı destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan annelerin kısıtlayıcı sınırlayıcı (**F=.037, p=.96, p>.05**) alt boyutunun, kısıtlayıcı engelleyici (**F=.046, p=.63, p>.05**) alt boyutunun yaş gruplarına göre farklılığı %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 3.5: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puanları ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Eğitim Düzeyine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

		N	Ort.	Std. Sapma	F	P	LSD
Medya Aracılık							
Toplam Puan	İlköğretim	26	2,58	0,550	2,819	*0,039	1>3>4
	Lise	102	2,41	0,579			
	Üniversite	207	2,29	0,558			
	Lisansütü	36	2,27	0,538			
Aktif- Destekleyici	İlköğretim	26	2,92	0,753	5,587	*0,001	1>2
	Lise	102	2,69	0,728			
	Üniversite	207	2,39	0,818			
	Lisansütü	36	2,47	0,802			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	İlköğretim	26	2,43	0,946	2,271	0,08	
	Lise	102	2,25	0,788			
	Üniversite	207	2,15	0,674			
	Lisansütü	36	1,98	0,624			
Aktif- Sınırlayıcı	İlköğretim	26	2,99	0,739	2,101	0,1	
	Lise	102	2,71	0,893			
	Üniversite	207	2,74	0,737			
	Lisansütü	36	2,47	0,960			
Kısıtlayıcı- Sınırlayıcı	İlköğretim	26	1,86	0,719	1,072	0,361	
	Lise	102	1,73	0,637			
	Üniversite	207	1,67	0,701			
	Lisansütü	36	1,57	0,596			
Kısıtlayıcı- Engelleyici	İlköğretim	26	2,90	0,663	4,805	*0,003	4>3>2
	Lise	102	2,82	0,566			
	Üniversite	207	2,98	0,546			
	Lisansütü	36	3,22	0,726			
Aktif- Yorumlayıcı	İlköğretim	26	2,15	0,774	0,59	0,622	
	Lise	102	2,19	0,892			
	Üniversite	207	2,08	0,887			
	Lisansüstü	36	2,24	0,891			

*p<.05

Araştırmaya katılan annelerin medya aracılık toplam puanı ve alt boyutlarına katılma düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü Anova testi sonucuna göre; Annelerin medya aracılık düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=2.82, p=.04, p<.05**). İlköğretim eğitim seviyesinde (**Ortalama=2.58**) olan katılımcı annelerin medya aracılık düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin aktif destekleyici alt boyutunun eğitim düzeyine göre farklılığı %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=5.59, p=.001, p<.05**). İlköğretim eğitim seviyesinde (**Ortalama=2.92**) olan katılımcı annelerin aktif destekleyici alt boyutu, lise eğitim seviyesinde (**Ortalama=2.69**) olan annelere göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin kısıtlayıcı engelleyici düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=4.81, p=.003, p<.05**). Lisansüstü eğitim seviyesinde (**Ortalama=3.22**) olan katılımcı annelerin kısıtlayıcı engelleyici düzeyleri, diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin aktif sınırlayıcı (**F=2.10, p=.10, p>.05**) düzeylerinin, kısıtlayıcı sınırlayıcı (**F=1.07, p=.36, p>.05**) düzeylerinin, kısıtlayıcı destekleyici (**F=2.271, p=.08, p>.05**) düzeylerinin ve aktif yorumlayıcı (**F=.59, p=.62, p>.05**) düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Livingstone, Blum-Ross, Pavlick ve Ólafsson (2018), sosyoekonomik statüleri düşük olan ebeveynler için, çocukların ekran süresinin önem verilmeyen bir

konu olduğunu belirtmektedir. Yapılan bu araştırma sonuçlarına bakıldığında ise şaşırtıcı bir sonuçla karşılaşılmaktadır. Sonuçlar; eğitim düzeyi düşük olan katılımcı annelerin aktif destekleyici aracılığı yüksek, eğitim düzeyi yüksek olan annelerin ise kısıtlayıcı engelleyici aracılık düzeylerinin yüksek olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Livingstone vd., (2015)'nin gerçekleştirdiği çalışmasında, ebeveynin eğitim durumu ve mesleğinin birbirlerini etkilediği ve bunun üzerine de medya kullanımlarını yordadığını belirtmektedir. Yüksek sosyoekonomik durumda olan ebeveynlerin aktif aracılığa daha yatkın oldukları fakat ebeveyn medya aracılığı davranışlarını çoğu zaman karma olarak kullandıkları bulunmuştur. Bu ebeveynler risklerin farkında olduğundan, çocuklarını korumak için zaman zaman kısıtlamalara da başvurmaktadır.

Bu çalışmada tam tersi düşük sosyoekonomik statüsü düşük olan ebeveynlerin medya aracılıklarını aktif aracılığı kullandığı sonucuna ulaşılabilmektedir. Bulgular ışığında eğitim düzeyi düşük olan annelerin eğitim düzeyi yüksek olan annelere göre hayatta geride kalmamak amacıyla kendini yetiştirme potansiyelinin olabileceğinin ve sosyoekonomik statüsünün düşük olduğundan dolayı çalışma hayatından çok, ev hayatını önemseydiği ve bununla birlikte çocuğu ile daha çok vakit geçirdiği, ilgilendiği varsayımının göz ardı edilmemesi gerektiği, sosyoekonomik statüsü yüksek olan ebeveynlerin kısıtlayıcı engelleyici aracılığının düşük çıkması ise eğitim düzeyi yüksek olan annelerin genellikle çalışma hayatını seçmesi ve zamanlarının yoğun ve kısıtlı oluşundan sebep çocukları ile yeterli zaman geçiremedikleri, tahammül sınırlarının çalışma koşullarından dolayı düşük olabilmesi, bunun sonucunda da ödül ve cezayı sık kullanma ihtimallerinin yüksek olduğu yorumu yapılabilir. Kısıtlayıcı engelleyici aracılıkta, ebeveynlerin medya araçlarını ödül-ceza yöntemi olarak kullandığı ve çocuklarından konulan kurallara karşı itaat beklediği medya aracılık davranışı olarak tanımlanmaktadır. Alanyazın incelendiğinde çocukların güvenli İnternet kullanımını sağlamak için ebeveynlerin kısıtlayıcı tedbirlerinden ziyade bilgi ve tutumlarının önde tutulması gerektiği belirtilmektedir (Turgut ve Aslan 2016).

Tablo 3.6: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Meslek Değişkenine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

		N	Ort.	Std.Sapma	F	P	LSD
Medya							
Aracılık							
Toplam							
Puan	Memur	64	2,27	0,60	1,399	0,243	
	İşçi	41	2,35	0,55			
	Serbest Meslek	71	2,46	0,47			
	Ev Hanımı	195	2,33	0,59			
Aktif-							
Destekleyici	Memur	64	2,39	0,83	1,011	0,388	
	İşçi	41	2,58	0,80			
	Serbest Meslek	71	2,62	0,68			
	Ev Hanımı	195	2,52	0,83			
Kısıtlayıcı-							
Destekleyici	Memur	64	2,12	0,73	0,287	0,835	
	İşçi	41	2,24	0,75			
	Serbest Meslek	71	2,22	0,58			
	Ev Hanımı	195	2,19	0,77			
Aktif-							
Sınırlayıcı	Memur	64	2,65	0,88	2,123	0,097	
	İşçi	41	2,48	0,89			
	Serbest Meslek	71	2,85	0,64			
	Ev Hanımı	195	2,77	0,82			
Kısıtlayıcı-							
Sınırlayıcı	Memur	64	1,54	0,63	5,403	*0,001	3>2>1
	İşçi	41	1,61	0,48			
	Serbest Meslek	71	1,96	0,80			
	Ev Hanımı	195	1,66	0,65			
Kısıtlayıcı-							
Engelleyici	Memur	64	3,20	0,57	5,88	*0,001	1>2>3>4
	İşçi	41	3,03	0,55			
	Serbest Meslek	71	2,98	0,55			
	Ev Hanımı	195	2,86	0,59			
Aktif-							
Yorumlayıcı	Memur	64	2,00	0,92	2,061	0,105	
	İşçi	41	2,13	0,87			
	Serbest Meslek	71	2,35	0,83			
	Ev Hanımı	195	2,09	0,88			

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin medya aracılık toplam puanı ve alt boyutlarına katılma düzeylerinin meslek değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü Anova testi sonucuna göre; Katılımcı annelerin

medya aracılık düzeylerinin mesleğe göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($F=1.40$, $p=.24$, $p>.05$).

Araştırmaya katılan annelerin aktif destekleyici ($F=1.01$, $p=.39$, $p>.05$) düzeylerinin kısıtlayıcı destekleyici ($F=0.28$, $p=.84$, $p>.05$) düzeylerinin, aktif sınırlayıcı ($F=2.12$, $p=.10$, $p>.05$) düzeylerinin, aktif yorumlayıcı ($F=2.06$, $p=.11$, $p>.05$) düzeylerinin meslek değişkenine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan annelerin kısıtlayıcı sınırlayıcı düzeylerinin meslek değişkenine göre farklılığı %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F=5.40$, $p=.001$, $p<.05$). Serbest meslekte çalışan katılımcı annelerin ($Ortalama=1.96$) kısıtlayıcı sınırlayıcı düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin kısıtlayıcı engelleyici düzeylerinin meslek değişkenine göre farklılığı %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F=5.88$, $p=.001$, $p<.05$). Memur olarak ($Ortalama=3.20$) çalışan annelerin kısıtlayıcı engelleyici düzeyleri, diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır.

Çalışan anne-babaların zaman sıkıntısı nedeniyle en çok yöneldiği aracılık türü olan kısıtlayıcı aracılık, hangi tür televizyon programlarının ne zaman ve ne kadar seyredilebileceği hakkında kurallar koymayı içermektedir (Ülken, 2011).

Tablo 3.7: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puanı ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Gelir Durumuna Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

		N	Ort.	Std. Sapma	F	P	LSD	Tamhane's
Medya								
Aracılık								
Toplam Puan	Düşük	26	2,67	0,43	5,41	0,01		1>2
	Orta	300	2,33	0,56				1>3

	Yüksek	45	2,23	0,61			
Aktif- Destekleyici	Düşük	26	3,00	0,65	6,322	0,002	1>2
	Orta	300	2,51	0,78			1>3
	Yüksek	45	2,31	0,91			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	Düşük	26	2,55	0,71	3,526	0,03	1>2
	Orta	300	2,17	0,71			1>3
	Yüksek	45	2,12	0,80			
Aktif- Sınırlayıcı	Düşük	26	2,84	0,72	1,127	0,325	
	Orta	300	2,74	0,81			
	Yüksek	45	2,57	0,84			
Kısıtlayıcı- Sınırlayıcı	Düşük	26	1,90	0,54	1,392	0,25	
	Orta	300	1,68	0,70			
	Yüksek	45	1,65	0,59			
Kısıtlayıcı- Engelleyici	Düşük	26	2,97	0,59	0,27	0,764	
	Orta	300	2,95	0,58			
	Yüksek	45	3,02	0,64			
Aktif- Yorumlayıcı	Düşük	26	2,56	0,92	3,509	*0,031	1>2
	Orta	300	2,11	0,86			1>3
	Yüksek	45	2,03	0,97			

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin medya aracılık toplam puanı ve alt boyutlarına katılma düzeylerinin meslek değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü Anova testi sonucuna göre; Katılımcı annelerin medya aracılık düzeylerinin mesleğe göre farklılığı %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=5.41, p=.01, p<.05**). Gelir durumu düşük olan (**Ortalama=2.67**) annelerin medya aracılık düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlanmadığından dolayı post hoc testlerinden Tamhane testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin aktif destekleyici düzeylerinin meslek değişkenine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=6.32, p=.002, p<.05**). Gelir durumu düşük olan (**Ortalama=3.00**) katılımcı annelerin aktif destekleyici düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir.

Anlamli farklilikin hangi gruptan kaynaklandigini öğrenmek için varyans homojenligi saglanmadigindan dolayi post hoc testlerinden Tam hane testi yapilmisttir.

Arastirmaya katilan annelerin kisitlayici destekleyici duzeylerinin meslek degiskenine göre farklilik %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmisttir (**F=3.53, p=.03, p<.05**). Gelir durumu düşük olan (**Ortalama=2.55**) katilimci annelerin kisitlayici destekleyici duzeyleri digerlerine göre daha yuksektir. Anlamli farklilikin hangi gruptan kaynaklandigini belirlemek için varyans homojenligi saglandigindan dolayi post hoc testlerinden LSD testi yapilmisttir. Kisitlayici aracilik, çocukların çeşitli şekillerdeki doğal olan davranışlarıyla da ilişkilendirilmektedir. 1979 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında Reid (1979), televizyon izlemeyle ilgili anne-babanın koyduğu kurallarla çocukların televizyonda reklamı gösterilen ürünleri istemeleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Reid (1979), anne-babaları televizyon izlemeyle ilgili katı kurallar koyan çocukların televizyonda reklamı gösterilen ürünleri daha az istediği ve bu sayede de anne-baba ve çocuk arasındaki çatışmaların daha az yaşandığını gözlemlemiştir (Akt. Ülken, 2011). Alan yazın ve bulgular incelendiğinde gelir durumu düşük olan annelerin kisitlayici aracilik rollerini kullanmalarının sebebinin teknolojik medya araçlarına sahip olmalarının zor olduğuna ve bunun için medya araçlarına karşı ön yargı oluşturabilme ihtimallerinin doğabileceğine ya da çocuklarının gördükleri herhangi bir şeyi isteme olasılıklarını düşürmek gibi varsayımların olabileceğine işaret edebilmektedir.

Arastirmaya katilan annelerin aktif yorumlayici duzeylerinin gelir durumuna göre farklilik istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmisttir (**F=3.51, p=.031, p<.05**). Gelir durumu düşük olan (**Ortalama=2.56**) katilimci annelerin aktif yorumlayici duzeyleri digerlerine göre daha yuksektir. Anlamli farklilikin hangi gruptan kaynaklandigini belirlemek için varyans homojenligi saglandigindan dolayi post hoc testlerinden LSD testi yapilmisttir. Televizyon izlemeleri kisitlanan çocuklar, televizyonu daha iyi anlamakta, televizyon dünyasıyla gerçek dünyayı birbirine benzetme ve saldırgan davranışlar gibi televizyona ilişkin olumsuz etkilere daha iyi karşı koyabilmektedir (Ülken, 2011). Aktif yorumlayici

medya aracılığı, ebeveynin gerçek yaşam ile medya içeriği konusunda karşılaştırmalar ve yorumlar yaparak çocuğunun medya tecrübesine eşlik etmesini göz önünde bulunduran medya aracılık davranışıdır.

Araştırmaya katılan annelerin aktif sınırlayıcı ($F=2.12$, $p=.10$, $p>.05$) düzeylerinin, kısıtlayıcı sınırlayıcı ($F=1.39$, $p=.025$, $p>.05$) düzeylerinin, kısıtlayıcı engelleyici ($F=0.27$, $p=.76$, $p>.05$) düzeylerinin gelir durumuna göre farklılığı %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir

Tablo 3.8: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Evde Kullanılan Medya Araçlarının Çeşitlerine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

		N	Ort.	Std. Sapma	F	P	LSD Tamhane's
Medya Aracılık							
Toplam Puan	Akıllı telefon	248	2,27	0,54	5,197	*0,002	2>1 4>1
	Televizyon	75	2,44	0,53			
	Tablet	17	2,47	0,70			
	Bilgisayar	31	2,63	0,66			
Aktif-Destekleyici	Akıllı telefon	248	2,40	0,78	6,003	*0,001	2>1 4>1
	Televizyon	75	2,77	0,79			
	Tablet	17	2,60	0,79			
	Bilgisayar	31	2,82	0,84			
Kısıtlayıcı-Destekleyici	Akıllı telefon	248	2,13	0,74	3,699	*0,012	4>1
	Televizyon	75	2,20	0,59			
	Tablet	17	2,31	0,77			
	Bilgisayar	31	2,57	0,78			
Aktif-Sınırlayıcı	Akıllı telefon	248	2,74	0,83	0,754	0,521	
	Televizyon	75	2,71	0,78			
	Tablet	17	2,49	0,76			
	Bilgisayar	31	2,85	0,77			
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	Akıllı telefon	248	1,62	0,64	5,348	*0,001	3>1 4>1
	Televizyon	75	1,73	0,53			
	Tablet	17	2,13	1,00			
	Bilgisayar	31	1,97	0,89			
Kısıtlayıcı-Engelleyici	Akıllı telefon	248	2,94	0,62	0,311	0,818	
	Televizyon	75	2,97	0,51			

	Tablet	17	3,07	0,49			
	Bilgisayar	31	2,98	0,57			
Aktif-	Akıllı						
Yorumlayıcı	telefon	248	2,05	0,85	3,495	*0,016	4>1
	Televizyon	75	2,20	0,95			2>1
	Tablet	17	2,32	0,77			
	Bilgisayar	31	2,54	0,94			

---

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin medya aracılık toplam puanı ve alt boyutlarına katılma düzeylerinin kullanılan medya çeşidine göre farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için yapılan tek yönlü Anova testi sonucuna göre; Annelerin medya aracılık düzeylerinin evde kullanılan medya çeşidine göre farklılığı %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=5.20, p=.002, p<.05**). Evde Bilgisayarın en çok kullanıldığını seçen annelerin (**Ortalama=2.63**) medya aracılık düzeyleri diğer kullanılan medya çeşitlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin aktif destekleyici düzeylerinin kullandıkları medya çeşidine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=6.003, p=.001, p<.05**). Evde Bilgisayarın en çok kullanıldığını seçen annelerin (**Ortalama=2.82**) medya aracılık düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin kısıtlayıcı destekleyici düzeylerinin evde kullanılan medya çeşidine göre farklılığı %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=3.70, p=.012, p<.05**). Evde Bilgisayarın en çok kullanıldığını seçen annelerin (**Ortalama=2.57**) kısıtlayıcı destekleyici düzeyleri akıllı telefon (**Ortalama=2.13**) kullanan katılımcılara göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını öğrenmek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin kısıtlayıcı sınırlayıcı düzeylerinin kullandıkları medya çeşidine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=5.35, p=.001, p<.05**). Evde Tablet en çok kullanıldığını seçen annelerin (**Ortalama=2.13**) kısıtlayıcı sınırlayıcı düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlanmadığından dolayı post hoc testlerinden Tam hane testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin aktif yorumlayıcı düzeylerinin kullandıkları medya çeşidine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=3.50, p=.016, p<.05**). Bilgisayar kullanan (**Ortalama=2.56**) annelerin aktif yorumlayıcı düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlanmadığından dolayı post hoc testlerinden Tamhane testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin aktif sınırlayıcı (**F=.75, p=.52, p>.05**) düzeylerinin, kısıtlayıcı engelleyici (**F=0.27, p=.76, p>.05**) düzeylerinin kullandıkları medya çeşidine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmanın bulgularında medya araçlarından evde en çok bilgisayarın kullanıldığını seçen annelerin aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici, kısıtlayıcı sınırlayıcı ve aktif yorumlayıcı aracılık rolleri en yüksek çıkmıştır.

Bunun sonucunda bilgisayarın kullanılma sebepleri arasında uzaktan eğitim, oyun oynamak, görüntülü görüşme yapmak gibi aktiviteler düşünülürse ebeveynlerin tutumu medya araçlarına karşı aktif destekleyici aracılık uygulayarak; içerik ya da program hakkında çocuklarıyla konuşmaya, soru sormaya, öncesinde içerik için hazırlamaya, sonrasında ise açıklama yapmaya itmektedir. Bu şekilde aracılık rolünü çocukların lehine kullanabilmektedir. Aktif yorumlayıcı aracılık ebeveynin gerçek yaşam ile medya içeriği konusunda karşılaştırmalar ve yorumlar yaparak çocuğunun medyayı deneyimlemesini ve eşlik etmesini göz önünde bulunduran bir ebeveyn davranışdır. Medya içerikleri karşısında savunmasız olan çocuklar göz önünde bulundurulduğunda, medya içeriklerine çocukları dahil etmek eleştirel olarak

yaklaşmalarını sağlamak onları medyaya doğru hazırlamak olarak yorumlanabilir. Bu nedenle çocuklara erken yaşlarda araştırma duygusu gibi becerilerin kazandırılmasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Kısıtlayıcı destekleyici aracılık rolü içinde, medya kullanım zamanını belirlemek, bazı zaman dilimlerinde medya araçlarının kullanımını engellemek gibi, ebeveynlerin kısıtlama davranışlarını içermektedir. Kısıtlayıcı destekleyici aracılığın, kısıtlayıcı aracılığın diğer alt boyutları ile arasındaki fark, ebeveynin süreçte çocuğun temel gelişim gereksinimlerinin gözetilmesidir. Bu aracılık rolünü de ebeveyn çocuklarının lehine kullanabilmektedir. Avrupa’da, 18 ülkede ebeveyn medya aracılığı hakkında gerçekleştirilen çalışmalarda, kısıtlayıcı aracılığın yaygın olarak kullanıldığını ileri sürülmektedir (Kirwil, 2009). Uluslararası gerçekleştirilen çalışmalar, ülkemizde kısıtlayıcı aracılık stratejilerinin yoğun bir şekilde kullanıldığını ifade etmektedir (Helsper vd., 2013; Livingstone ve Duerager, 2012). Kısıtlayıcı sınırlayıcı aracılık ebeveynlerin çocuklarına uygun olarak görmedikleri ve karşı karşıya kaldıkları medya içeriklerinde (madde kullanımı, şiddet, küfür ve cinsel içerik) doğru ve yanlış davranış hakkında bilgilendirmeden, çocukların medya içeriğine erişimini kopararak kısıtlama uyguladığı medya aracılık davranışdır (Şen vd., 2020). Teknolojik cihazların çocuklar tarafından kullanımında ebeveynlerin gözlerinin çocuklarının üzerinde olması cinsellik ve şiddet gibi konular içeren oyun ve internet sitelerine erişimin ebeveynler tarafından kısıtlanması ve bu medya araçlarının kullanıldığı sürenin sınırlanması bununla birlikte ebeveynlerin ilk önce oyunu görmesi, denemesi sonra da çocuklarına ne öğrendiklerini sorması öneriler arasında olmalıdır (Özmert, 2005). Alan yazın ve bulgular ışığında bilgisayarın çocuklarının büyük çoğunluğunun tableti ve bilgisayarı sadece oyun oynamak amacıyla kullandığı (Özkan, 2017) göz önünde bulundurulduğunda ebeveynlerin bu aracılığının yüksek çıkması çocukların lehine sonuçlanabilir.

Tablo 3.9: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Medya Araçlarını Kullanma Süresine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

		N	Ort.	Std.Sapma	F	P	LSD
Medya Aracılık	Hiç kullanmıyorum	199	2,35	0,57861	1,58	0,194	

Toplam Puan					
	1 saatten az	89	2,32	0,56369	
	2 saat	33	2,18	0,53181	
	3 saat ve üzeri	50	2,45	0,52799	
Aktif- Destekleyici	Hiç kullanmıyorum	199	2,55	0,83311	2,96 *0,032 4>1>2>3
	1 saatten az	89	2,53	0,80251	
	2 saat	33	2,13	0,66953	
	3 saat ve üzeri	50	2,61	0,71226	
Kısıtlayıcı- Destekleyici	Hiç kullanmıyorum	199	2,21	0,77009	1,49 0,216
	1 saatten az	89	2,05	0,62175	
	2 saat	33	2,17	0,72098	
	3 saat ve üzeri	50	2,30	0,72329	
Aktif- Sınırlayıcı	Hiç kullanmıyorum	199	2,78	0,80687	1,091 0,353
	1 saatten az	89	2,68	0,816	
	2 saat	33	2,52	0,91507	
	3 saat ve üzeri	50	2,75	0,73367	
Kısıtlayıcı- Sınırlayıcı	Hiç kullanmıyorum	199	1,63	0,6125	1,239 0,295
	1 saatten az	89	1,77	0,71153	
	2 saat	33	1,68	0,70386	
	3 saat ve üzeri	50	1,78	0,81806	
Kısıtlayıcı- Engelleyici	Hiç kullanmıyorum	199	2,87	0,58918	4,676 *0,003 4>3>2>1
	1 saatten az	89	2,95	0,5809	
	2 saat	33	3,08	0,59512	
	3 saat ve üzeri	50	3,2	0,52732	
Aktif- Yorumlayıcı	Hiç kullanmıyorum	2,103	0,91	0,06454	1,47 0,223
	1 saatten az	2,177	0,88	0,09362	
	2 saat	1,9091	0,74	0,12957	
	3 saat ve üzeri	2,3	0,81	0,11584	

*p<0.0

Araştırmaya katılan annelerin medya aracılık toplam puan ve alt boyutlarına katılma düzeylerinin medya araçlarını kullanım süresine göre farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için yapılan tek yönlü Anova testi sonucuna göre; Annelerin medya aracılık düzeylerinin kullandıkları medya çeşidine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir (**F=1.58, p=.19, p>.05**).

Araştırmaya katılan annelerin kısıtlayıcı destekleyici ($F=1.49$, $p=.22$, $p>.05$) düzeylerinin, aktif sınırlayıcı ($F=1.09$, $p=.35$, $p>.05$) düzeylerinin, kısıtlayıcı sınırlayıcı ($F=1.24$, $p=.29$, $p<.05$) düzeylerinin, aktif yorumlayıcı ($F=3.50$, $p=.016$, $p>.05$) düzeylerinin medya araçlarını kullanım süresine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan annelerin aktif destekleyici düzeylerinin medya araçlarını kullanım süresine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F=2.96$, $p=.032$, $p<.05$). Medya araçlarını 3 saat ve üzeri kullanan annelerin (**Ortalama=2.61**) medya aracılık düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin kısıtlayıcı engelleyici düzeylerinin medya araçlarını kullanım süresine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F=4.67$, $p=.003$, $p<.05$). Medya araçlarını 3 saat ve üzeri kullanan annelerin (**Ortalama=3.2**) medya aracılık düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır.

Araştırmanın bulgularındaki alt boyutlar incelendiğinde 3 saat ve üzeri medya araçlarını kullanan annelerin aktif destekleyici ve kısıtlayıcı engelleyici aracılıkları yüksek çıkmaktadır. Bu sonuçların da medyanın sık kullanılması davranışının alt boyutlara göre çocuk için olumlu ve olumsuz şekilde yorumlanabileceği varsayımına bizi götürmektedir. Bulgular ışığında kurulan varsayımlara göre, aktif destekleyici aracılığın yüksek çıkması medya araçlarını hiç kullanmayan bir anneye göre sık kullanan ve medyanın yararlarını da görebilen annelerin çocuklarının medya aracını doğru kullanmaları konusunda daha bilinçli davranış sergileyebileceğini gösterebilir. Kısıtlayıcı engelleyici aracılık ebeveynlerin medya araçlarını ödül-ceza yöntemi olarak kullandığı davranışlardır. Kısıtlayıcı engelleyici aracılığın yüksek çıkması ise medya araçlarını sık kullanan bir annenin zamanını medya ile geçirdiği için çocuğuna karşı verimli kullanmadığı, medya kontrolü gerçekleştirirken konuşmak

tartışmak, bir konunun doğrusunu uzun uzun anlatmak yerine ödül ve ceza yöntemiyle geçiştirdiği varsayımında bulunulabilir. Kalan (2010), çocukları olan ebeveynlerin çocuklarına teknolojiden hem yarar görebilecek şekilde hem de kullanırken ölçüsüne dikkat ederek kullanmalarını bu sayede de model olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Google tarafından gerçekleştirilen bir araştırma (2013), akıllı telefon kullananların %76'sının telefonlarını yanlarına almadan evden çıkmadıklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynler tarafından çok sık kullanılan mobil cihazların çocuklar ve anne babaları arasında iletişimin az olmasına sebep oluşturmakta (Radesky vd., 2015), çocuğun her yönden gelişimini negatif yönde etkilemektedir.

Tablo 3.10: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Çocuklarının Medya Aracını Kullanma Sebeplerine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

		N	Ort.	Std. Sapma	F	p	Tamhane's
Medya Aracılık Toplam Puan	Uzaktan eğitim için	177	2,36	0,576	0,913	0,435	
	Film izlemek için	62	2,23	0,521			
	Oyun oynamak için	96	2,36	0,539			
	Görüntülü görüşme yapmak için	36	2,35	0,652			
Aktif- Destekleyici	Uzaktan eğitim için	177	2,61	0,819	1,863	0,135	
	Film izlemek için	62	2,36	0,784			
	Oyun oynamak için	96	2,47	0,807			
	Görüntülü görüşme yapmak için	36	2,47	0,711			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	Uzaktan eğitim için	177	2,14	0,680	4,5	*0,004	3>1>4>2
	Film izlemek için	62	2,02	0,649			
	Oyun oynamak için	96	2,40	0,787			
	Görüntülü görüşme yapmak için	36	2,07	0,8100			

Aktif-Sınırlayıcı	Uzaktan eğitim için	177	2,67	0,823	0,819	0,484
	Film izlemek için	62	2,73	0,698		
	Oyun oynamak için	96	2,83	0,831		
	Görüntülü görüşme yapmak için	36	2,68	0,867		
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	Uzaktan eğitim için	177	1,71	0,647	3,271	*0,021 4>1>3>2
	Film izlemek için	62	1,53	0,581		
	Oyun oynamak için	96	1,65	0,681		
	Görüntülü görüşme yapmak için	36	1,96	0,868		
Kısıtlayıcı-Engelleyici	Uzaktan eğitim için	177	2,92	0,600	2,388	0,069
	Film izlemek için	62	3,08	0,60		
	Oyun oynamak için	96	2,88	0,581		
	Görüntülü görüşme yapmak için	36	3,09	0,479		
Aktif-Yorumlayıcı	Uzaktan eğitim için	177	2,20	0,914	1,65	0,177
	Film izlemek için	62	2,068	0,877		
	Oyun oynamak için	96	1,98	0,804		
	Görüntülü görüşme yapmak için	36	2,25	0,882		

*p<0,05

Araştırmaya katılan annelerin medya aracılık toplam puan ve alt boyutlarına katılma düzeylerinin çocuklarının medya aracını kullanma sebeplerine göre farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için yapılan tek yönlü Anova testi sonucuna göre; Annelerin medya aracılık düzeylerinin çocuklarının medya aracını kullanma sebeplerine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir (**F=.91, p=.44, p>.05**).

Araştırmaya katılan annelerin aktif destekleyici (**F=1.86, p=.14, p>.05**) düzeylerinin, aktif sınırlayıcı (**F=.82, p=.48, p>.05**) düzeylerinin, aktif yorumlayıcı (**F=1.65, p=.18, p>.05**) düzeylerinin, kısıtlayıcı engelleyici (**F=2.38, p=.07, p>.05**)

düzeylerinin çocuklarının medya aracını kullanma sebeplerine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir .

Araştırmaya katılan annelerin kısıtlayıcı sınırlayıcı düzeylerinin çocuklarının medya aracını kullanma sebeplerine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=3.27, p=.02, p<.05**). Görüntülü görüşme yapmak için kullanan (**Ortalama=1.96**) katılımcıların kısıtlayıcı sınırlayıcı düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını öğrenmek için varyans homojenliği sağlanmadığından dolayı post hoc testlerinden Tam hane testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre medya aracını görüntülü görüşme yapmak için kullanan çocukların annelerinin kısıtlayıcı aracılık rolü yüksek çıkmıştır. Ebeveyn medya aracılığı kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyuta ilişkin davranışlara, medyanın tehlikelerinden çocuklarını korumak isteyen ebeveynlerin daha fazla başvurduğunu göstermektedir. Kısıtlayıcı sınırlayıcı aracılık stratejileri: Madde kullanımı, şiddet, küfür ve cinsel içerikte kanalı değiştirme ve televizyonu kapatma gibi davranışlarla kendini göstermektedir. Bu aracılık rolünde olan ebeveynlerin, doğru ve yanlış davranış hakkında bilgilendirmeksizin, çocukların medya içeriğine erişimini kesmektedir.

Araştırmaya katılan annelerin kısıtlayıcı destekleyici düzeylerinin çocuklarının medya aracını kullanma sebeplerine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=4.5, p=.004, p<.05**). Medya aracını oyun oynamak için kullanan çocukların (**Ortalama=2.40**) annelerinin kısıtlayıcı destekleyici aracılık düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlanmadığından dolayı post hoc testlerinden Tamhane testi yapılmıştır.

Özkan (2017)'ın yaptığı çalışmasında 5-6 yaş grubundaki okul öncesi dönem çocuklarının tablet ve bilgisayar kullanımlarıyla ilgili annelerin görüşlerini incelemiş ve çocuklarının geneli bilgisayar ve tableti oyun oynamak için kullandığı ve medya araçlarında çok fazla zaman geçirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumu teknolojik araçlarda sunulan oyunların eğlenceli ve çocukları cezbedici tarzda verilmesine,

çocukların dönemsel özellikleri nedeniyle görüntü ve ses efektlerinden oldukça etkilenmesine bağlamak mümkündür (Formby, 2014).

Bulgular ışığında kısıtlayıcı destekleyici aracılık ebeveynin bazı zaman dilimlerinde medya araçlarını kapatması ve çocuğunun medya kullanım süresini belirlemesi gibi kısıtlama davranışlarını içermektedir. Fakat kısıtlayıcı destekleyici aracılığın, kısıtlayıcı aracılığın diğer alt boyutlardan farkı, ebeveynin bu zaman diliminde çocuğunun gelişimine özen göstermesidir. Oyun oynamanın zararlı etkilerinden, çocuğa bağımlılık oluşturmamasından dolayı bazı zaman dilimlerinde oynanmasının anneler tarafından kısıtlanması gibi davranışları göstermenin önemli olmasından dolayı bu aracılık rolünün çalışmada yüksek çıkması alan yazındaki çalışmaları da destekler niteliktedir.

Tablo 3.11:Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Çocuklarının Medya Araçlarını Kullanma Süresine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

		N	Ort.	Std.Sapma	F	P	LSD
Medya							
Aracılık	Hiç kullanmıyorum	61	2,0843	0,52	19,996	*0,00	4>2>3>1
Toplam Puan	1 saatten az	119	2,2919	0,56			
	2 saat	111	2,2699	0,50			
	3 saat ve üzeri	80	2,7247	0,50			
Aktif- Destekleyici	Hiç kullanmıyorum	61	2,13	0,75	26,411	*0,00	4>3>2>1
	1 saatten az	119	2,3914	0,75			
	2 saat	111	2,4369	0,71			
	3 saat ve üzeri	80	3,1366	0,69			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	Hiç kullanmıyorum	61	1,8659	0,67	10,896	*0,00	4>3>2>1
	1 saatten az	119	2,1908	0,79			
	2 saat	111	2,1171	0,60			
	3 saat ve üzeri	80	2,5261	0,69			
Aktif- Sınırlayıcı	Hiç kullanmıyorum	61	2,582	0,82	1,288	0,278	
	1 saatten az	119	2,7402	0,86			
	2 saat	111	2,714	0,78			
	3 saat ve üzeri	80	2,85	0,74			
Kısıtlayıcı- Sınırlayıcı	Hiç kullanmıyorum	61	1,5492	0,61	4,411	*0,005	4>2>3>1
	1 saatten az	119	1,6597	0,77			
	2 saat	111	1,6441	0,66			

Kısıtlayıcı-Engelleyici	3 saat ve üzeri	80	1,9229	0,51	0,92	0,431	
	Hiç kullanmıyorum	61	3,0656	0,59			
	1 saatten az	119	2,9559	0,69			
	2 saat	111	2,9122	0,47			
Aktif-Yorumlayıcı	3 saat ve üzeri	80	2,9438	0,56	16,226	*0,00	4>2>3>1
	Hiç kullanmıyorum	61	1,8484	0,86			
	1 saatten az	119	2,0609	0,88			
	2 saat	111	1,9572	0,73			
	3 saat ve üzeri	80	2,6875	0,83			

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin medya aracılık toplam paun ve alt boyutlarına katılma düzeylerinin çocuklarının medya aralarını kullanma sürelerine göre farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek için yapılan tek yönlü Anova testi sonucuna göre; Annelerin medya aracılık düzeylerinin çocuklarının medya araçlarını kullanma sürelerine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=19.99, p=.00, p<.05**). Medya araçlarını 3 saat ve üzeri (**Ortalama=2.72**) kullanan çocukların annelerinin medya aracılık düzeyleri diğerlerinden yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin aktif destekleyici düzeylerinin çocuklarının medya araçlarını kullanma sürelerine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=26.41, p=.00, p<.05**). 3 saat ve üzeri (**Ortalama=3.13**) kullanan çocukların annelerinin aktif destekleyici düzeyleri diğerlerinden yüksektir.

Araştırmaya katılan annelerin kısıtlayıcı destekleyici düzeylerinin çocuklarının medya araçlarını kullanma sürelerine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=10.89, p=.00, p<.05**). 3 saat ve üzeri (**Ortalama=2.52**) kullanan çocukların annelerinin kısıtlayıcı destekleyici düzeyleri diğerlerinden yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin kısıtlayıcı sınırlayıcı düzeylerinin çocuklarının medya araçlarını kullanma sürelerine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=4.41, p=.005, p<.05**). 3 saat ve üzeri (**Ortalama=2.68**) kullanan çocukların annelerinin kısıtlayıcı destekleyici düzeyleri diğerlerinden yüksektir.

Araştırmaya katılan annelerin aktif yorumlayıcı düzeylerinin çocuklarının medya araçlarını kullanma sürelerine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=16.23, p=.00, p<.05**). 3 saat ve üzeri (**Ortalama=2.68**) kullanan çocukların annelerinin aktif yorumlayıcı düzeyleri diğerlerinden yüksektir.

Araştırmaya katılan annelerin aktif sınırlayıcı (**F=1.29, p=.28, p>.05**) düzeylerinin, kısıtlayıcı engelleyici (**F=.92, p=.43, p>.05**) düzeylerinin, çocuklarının medya araçlarını kullanma sürelerine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Oğuz ve Kutluca (2020), ebeveynlerin teknolojiyi çok fazla kullanan çocukların çevreleri ile etkileşimde sıkıntılar yaşanacağını, medya araçlarını rehber ile birlikte kullandıkları takdirde sosyal becerilerin daha az zarar göreceğine inandıklarını ifade etmiştir. Plowman, McPake ve Stephen (2010), teknolojik aletlerin aşırı, kontrolsüz ve rehberlik yapılmadan kullanıldığı durumlarda sorumluluk alma, yardımlaşma paylaşma gibi sosyal ve duygusal becerilerin zarar görebileceğini belirtmiştir. Ulusoy ve Bostancı (2014)'te yürüttükleri çalışmalarında günümüzde çocukların boşluklarının nerdeyse tamamını internet, televizyon, bilgisayar, akıllı telefonlar gibi medya araçlarını çeşitli iletişim medyaları karşısında geçirmekte olduklarını ve çocukların karşı karşıya kaldıkları medya araçları karşısında akıllıca seçimler yapabilmelerine destek olabilmek için ebeveynlerin çocuklarının medya alışkanlıklarını takip etmelerinin gerekli olduğuna dikkat çekmektedir. Bulgular incelendiğinde aktif ve kısıtlayıcı destekleyici aracılığın, kısıtlayıcı sınırlayıcı ve aktif yorumlayıcı aracılık alt boyutların yüksek çıktığı sonucuna ulaşılmaktadır. Medya araçlarını 3 saat ve üzeri kullanan çocukların annelerinin medya aracılıkları, çocuklarını medya araçlarını kullanım konusunda

olumluya yönlendirme ve gelişim gösterme ve medyanın risklerini azaltma konusunda destekler niteliktedir.

Tablo 3.12: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

	Çocuk Sayısı	N	Ort.	Std.Sapma	F	P
Medya Aracılık Toplam Puan	1	149	2,30	0,57	0,76	0,517
	2	174	2,36	0,53		
	3	42	2,44	0,70		
	4	6	2,36	0,51		
Aktif-Destekleyici	1	149	2,46	0,81	1,673	0,172
	2	174	2,51	0,77		
	3	42	2,77	0,91		
	4	6	2,62	0,75		
Kısıtlayıcı-Destekleyici	1	149	2,14	0,69	0,44	0,724
	2	174	2,22	0,72		
	3	42	2,23	0,92		
	4	6	2,17	0,50		
Aktif-Sınırlayıcı	1	149	2,63	0,75	1,643	0,179
	2	174	2,77	0,83		
	3	42	2,91	0,95		
	4	6	2,75	0,52		
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	1	149	1,65	0,66	0,471	0,702
	2	174	1,73	0,68		
	3	42	1,73	0,74		
	4	6	1,58	0,33		
Kısıtlayıcı-Engelleyici	1	149	3,01	0,59	1,517	0,21
	2	174	2,95	0,59		
	3	42	2,83	0,55		
	4	6	2,67	0,83		
Aktif-Yorumlayıcı	1	149	2,12	0,92	0,267	0,849
	2	174	2,14	0,87		
	3	42	2,08	0,81		
	4	6	2,42	0,98		

*P<0.05

Araştırmaya katılan annelerin medya aracılık toplam puan ve alt boyutlarına katılma düzeylerinin çocuk sayısına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü Anova testi sonucuna göre; Annelerin medya aracılık düzeylerinin çocuklarının medya araçlarını kullanma sürelerine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir (**F=.76, p=.52, p>.05**).

Araştırmaya katılan annelerin aktif destekleyici ($F=1.67$, $p=.17$, $p>.05$) düzeylerinin, kısıtlayıcı destekleyici ($F=.44$, $p=.72$, $p>.05$) düzeylerinin, aktif sınırlayıcı ($F=1.64$, $p=.18$, $p>.05$) düzeylerinin, kısıtlayıcı sınırlayıcı ($F=.47$, $p=.70$, $p>.05$) düzeylerinin, kısıtlayıcı engelleyici ($F=1.52$, $p=.21$, $p>.05$), düzeylerinin ve aktif yorumlayıcı ($F=.28$, $p=.85$, $p>.05$), düzeylerinin çocuk sayısına göre farklılığı %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Alan yazın incelendiğinde, Başaran (2004), düşük sayıda çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarıyla olan iletişimlerinin, yüksek sayıda çocuğa sahip olan ebeveynlere göre daha fazla olduğunu ifade etmiştir. Çocuk sayısı yüksek olan ebeveynlerde, anne babanın çocukları ile geçirdikleri vakit ve diğer olanakların, çocuk sayısı az olan ebeveynlere göre kısıtlı olduğunu ifade etmektedir (Black, Devereux ve Salvanes, 2005). Vural Şenel (2020), çalışmasında erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçeği aktif destekleyici ve kısıtlayıcı destekleyici alt boyutlarının; ebeveyn çocuk sayısı değişkenine göre, çocuk sayısı az olan ebeveynlerin aracılık özelliklerini daha çok gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Bir çocuğu olan ebeveynler, iki çocuğu olanlara göre; iki çocuğu olan ebeveynler ise üç ve daha fazla çocuğu olanlara göre aktif destekleyici ve kısıtlayıcı destekleyici aracılığı daha fazla benimsediği, iki çocuğu olan ebeveynlerin, tek çocuğu olan ebeveynlerden daha fazla kısıtlayıcı engelleyici role ilişkin davranışları sergilediği sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 3.13: Annelerin Medya Aracılık Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Katılma Düzeylerinin Çocuk Cinsiyetine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

	Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sapma	t	sd	P
Medya Aracılık							
Toplam Puan	Kız	205	2,34	0,58	0,264	367	0,792
	Erkek	164	2,35	0,55			
Aktif- Destekleyici	Kız	205	2,53	0,83	0,073	367	0,942
	Erkek	164	2,51	0,78			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	Kız	205	2,19	0,72	-0,5	367	0,617
	Erkek	164	2,19	0,75			
Aktif-Sınırlayıcı	Kız	205	2,71	0,76	-1,037	367	0,301

Kısıtlayıcı- Sınırlayıcı	Erkek	164	2,75	0,87	0,83	367	0,407
	Kız	205	1,66	0,66			
Kısıtlayıcı- Engelleyici	Erkek	164	1,73	0,70	-1,195	367	0,233
	Kız	205	2,99	0,55			
Aktif- Yorumlayıcı	Erkek	164	2,93	0,63	-0,183	367	0,855
	Kız	205	2,34	0,58			
	Erkek	164	2,35	0,55			

*P<0.05

Araştırmaya katılan annelerin medya aracılık toplam puan ve alt boyutlarına katılma düzeylerinin çocuk cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre; Katılımcı annelerin medya aracılık ($t=.26$, $p=.79$, $p<.05$), aktif destekleyici ($t=.07$, $p=.94$, $p<.05$), kısıtlayıcı destekleyici ($t=-.05$, $p=.62$, $p<.05$), kısıtlayıcı sınırlayıcı ($t=.83$, $p=.41$, $p<.05$), aktif sınırlayıcı ($t=-1.04$, $p=.3$, $p<.05$), kısıtlayıcı engelleyici ($t=.76$, $p=.52$, $p<.05$), aktif yorumlayıcı ($t=.76$, $p=.52$, $p<.05$) düzeylerinin çocuklarının cinsiyetine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Alan yazın incelendiğinde annelerin sahip olduğu çocukların cinsiyetine göre birçok sonuç bulunmaktadır. İngiltere'de yürütülen bir araştırmada, 4 veya 3 yaşında olan erkek çocukların akıllı telefon ve tablet gibi medya araçlarını kız çocuklardan daha aktif kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Ofcom, 2014). Bununla birlikte başka bir çalışmada erkek çocukların medya araçlarını, kız çocuklarına göre daha çok oyun oynamak için kullandığı ifade edilmektedir (İnanlı, 2015). Connell vd., (2015) ebeveynlerin erkek çocukları ile kitap okuma ve bilgisayar kullanmayı, kızlarla ise televizyon izlemeyi daha tercih ettiklerini belirtmektedir. Türkiye'de ise okul öncesi ve ilkokul çocuklarının anne baba tutumlarını inceleyen bir tez çalışması ise ebeveynlerin kız çocuklarına daha eşitlikçi bir tutum, erkek çocuklarına ise daha kurallar ve disiplin çerçevesinde davrandıklarını ileri sürmüşlerdir (Erşahin, 2019). Vural Şenel (2020), çalışmasında ebeveynlerin erkek çocuklarına daha fazla aktif sınırlayıcı aracılık rolünü kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu yapılan çalışmada

ise çocukların cinsiyetleri ile ebeveyn medya aracılık alt boyutları arasında herhangi bir anlamlı sonuca ulaşılamamıştır.

3.3. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 3.14: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

	Yaş	N	Ort.	Std. Sapma	F	p	LSD
Bilinçli Farkındalık	20-35	227	4,04	0,93	3,035	*0,049	1>3
	36-45	137	4,00	0,82			2>3
	46 ve üzeri	7	3,20	0,90			

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=3.03, p=.04, p<.05**). 20-35 yaş grubunda (**Ortalama=4.04**) olan katılımcıların bilinçli farkındalık düzeyleri 36-45 ve 46 üzeri yaş gruplarından yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır. Konu üzerinde literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde genel olarak artan yaşa bağlı olarak bilinçli farkındalığın da arttığı görülmüştür. Bu çalışmalardan Suri ve Gross (2012) 69 araştırmasında, yaşlı yetişkinlerin duyuşsal ve bilişsel alanlarda gerileme yaşamlarına rağmen bilinçli farkındalıklarında genç yetişkinlere göre daha yüksek düzeyler saptamıştır. Alispahic ve Hasanbegovic-Anic (2017) tarafından Bosna'da 441 katılımcıyla yaptıkları araştırmada da yaşlı katılımcıların genç katılımcılara göre bilinçli farkındalığının tüm açılardan daha yüksek olduğunu ortaya koyulmuştur.

Çalışmanın bulguları incelendiğinde bilinçli farkındalığın en yüksek olduğu yaş aralığı 20-35 yaş olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar alan yazına ters düşmektedir. Bulgular ışığında, genç yetişkinlerin çalışan kesim olabilecekleri göz önünde bulundurularak Covid virüsü sebebiyle karantinada yoğun hayatlarından bir anda ev hayatına geçiş yapıp bu zamanı meditasyon çalışmaları ve anda kalma aktiviteleri

uygulayarak katılımcı annelerin kendi içlerine dönme tutumunda olabilecekleri varsayımında bulunulabilir.

Tablo 3.15: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Eğitim Düzeylerine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

	Eğitim Düzeyi	N	Ort.	Std.Sapma	F	p
Bilinçli Farkındalık	İlköğretim	26	3,98	0,90	1,63	0,182
	Lise	102	4,12	0,93		
	Üniversite	207	3,92	0,87		
	Lisansütü	36	4,19	0,87		

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir (**F=1.63, p=.18, p>.05**). Karavardar (2015) çalışmasında, eğitim durumu ile farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın bulgularına göre, (Çalışan kesimin bilinçli farkındalık düzeyleri eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermez) hipotezi kabul edilmiştir. Yani çalışanların farkındalık düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılık göstermemektedir sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Tablo 3.16: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Meslek Gruplarına Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

	Meslek	N	Ort.	Std. Sapma	F	P	LSD
Bilinçli Farkındalık	Memur	64	3,88	0,82	2,94	*0,033	4>3
	İşçi	41	4,10	0,90			
	Serbest Meslek	71	3,79	0,97			
	Ev Hanımı	195	4,11	0,87			

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinin mesleklerine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=2.94, p=.03, p<.05**). Ev hanımı (**Ortalama=4.11**) olan annelerin bilinçli

farkındalık düzeyleri serbest meslek (**Ortalama=3.79**) olarak çalışan annelerden yüksektir. Anlamli farklıliğin hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır. Özdoğan (2018)'ın yaptığı çalışmasında bilinçli farkındalığı sosyal hayata katılım derecesi olarak incelemiştir. Ve bulduğu sonuçlarda; sosyal katılımı az olan bireylerin bilinçli farkındalığı sosyal katılımı yüksek olan bireylerden anlamli düzeyde yüksek olarak çıkmıştır. Literatürde bilinçli farkındalık kavramı daha derin bir farkındalık durumu olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram aslında bilincin içinde bilinçli olmak olarak söylenebilir. Bilinçli farkındalık halinde olan birey, an be an zihninin nereye yöneldiğinin farkındadır. Bu söylenenlerin ışığında, sosyal hayata çok katılan bireylerin iş temposunun yoğunluğu ve karmaşası içinde kayboldukları için aslında daha az bilinçlerinin bilincinde oldukları yorumu yapılabilir. Duruma başka bir yönden baktığımızda ise, belki de bazı bireylerin anda olmanın, yaşananların ve olup bitenin daha az farkında olmak ve kaçmak için sosyal hayata daha fazla katılmak istedikleri varsayımında bulunulabilir. Çalışmaların bulgularına baktığımızda ev hanımı olan annelerin bilinçli farkındalıklarının diğerlerine göre en yüksek çıkması alan yazını destekler niteliktedir.

Tablo 3.17: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Ekonomik Duruma Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

	Ekonomik Durum	N	Ort.	Std. Sapma	F	p	LSD
Bilinçli Farkındalık	Düşük	26	3,55	0,92	3,66	*0,027	2>1
	Orta	300	4,04	0,87			3>1
	Yüksek	45	4,03	1,00			

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinin ekonomik duruma göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamli olduğu belirlenmiştir (**F=3.66, p=.03, p<.05**). Ekonomik durumu yüksek (**Ortalama=4.03**) olan annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri düşük (**Ortalama=3.55**) olan annelerin, ekonomik durumu orta (**Ortalama=4.04**) olan annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri düşük (**Ortalama=3.55**) olan annelerden yüksektir. Anlamli farklıliğin hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc

testlerinden LSD testi yapılmıştır. Özdoğan (2018)'in çalışmasında gelir düzeyi orta olan bireylerin bilinçli farkındalık düzeylerinin, gelir düzeyi yüksek olan bireylerin bilinçli farkındalık düzeyinden daha yüksek çıkması sonucuna ulaşmıştır. Azak ve arkadaşlarının (2018) incelediği çalışmasında da, orta düzeyde geliri olan öğrencilerin bilinçli farkındalık puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışmanın bulgularına baktığımızda orta gelir düzeyine sahip annelerin bilinçli farkındalıkları en yüksek çıkmıştır. Alan yazın çalışmasında da en yüksek orta gelir düzeyine sahip katılımcıya ulaşıldığı için araştırma sonuçları alan yazındaki sonuçlarla eşleşmektedir.

Tablo 3.18: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Medya Araçlarını Kullanım Süresine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

	Kullanım Süresi	N	Ort.	Std. Sapma	F	P	LSD
Bilinçli Farkındalık	Hiç kullanmıyorum	61	4,30	0,86	11,88	*0,00	1>4
	1 saatten az	119	4,13	0,90			2>4
	2 saat	111	4,06	0,90			3>4
	3 saat ve üzeri	80	3,52	0,69			

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinin medya araçlarını kullanım süresine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=11.88, p=.00, p<.05**). Medya araçlarını 3 saat ve daha fazla (**Ortalama=3.52**)kullanan annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri diğerlerine göre düşüktür. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır. Bireylerin anda olana odaklanmakta zorluk yaşaması kontrolün bireyin kendisinde olduğu, sosyal stres oluşturabilecek ortamlara yol açmayan medya araçlarına yönelmesine neden oluşturuyor olabilir. Başka bir açıdan bakıldığında, sosyal hayatın gerekliliklerinden; çalışmak, alışveriş yapmak, spor yapmak vb. eylemler esnasında internete yönelmek kişinin yaptığı şeyin farkında olmaksızın otomatikçe bağlanmış gibi yapmasına yol açarak bilinçli farkındalığa olumsuz etki ediyor olabilir şeklinde yorumda bulunulabilir.

Tablo 3.19: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Kullandıkları Medya Araçlarının Çeşidine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

	Medya Aracı	N	Ort.	Std. Sapma	F	P	LSD
Bilinçli Farkındalık	Akıllı telefon	248	4,1172	0,88	4,60	*0,00	1>2>4>3
	Televizyon	75	3,844	0,86			
	Tablet	17	3,5059	0,76			
	Bilgisayar	31	3,7952	0,99			

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinin kullanılan medya araçlarının çeşitlerine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (**F=4.60, p=.00, p<.05**). Akıllı telefon (**Ortalama=4.12**) kullanan katılımcı annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri diğerlerine göre yüksektir. Anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyans homojenliği sağlandığından dolayı post hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır. Alan yazın incelendiğinde Marty-Dugas vd. (2017), akıllı telefon kullanımı ve günlük dikkatsizlik hali arasındaki ilişkiyi incelemiş, akıllı telefonu çok sık kullananlarda dört dikkat ölçüsünde ihmalin arttığını fark etmiştir: Dikkatle ilgili bilişsel hataların artışı, bilinçli dikkat duyarlılığının düşmesi, doğaçlama akıl yürütmede azalma ve sabit bir konu üzerinde düşünüp yoğunlaşmamak. Bunun sonucunda da, dalgınlık ile akıllı telefon kullanımı sıklığı arasında doğrudan bir ilişkili olduğunu göstermiş ve bu durumun sıradan bir dalgınlıktan çok dikkatsizliğe neden olduğunu ifade etmiştir. Kim vd. (2018)'e göre, aşırı fazla ve kontrolsüz telefon kullanımının doğurduğu tehlikelere rağmen insanlar kendilerini kontrol etmede eksik kalkmakta, farkında olmadan zamanlarını ekran karşısında geçirmektedirler. Kullanıcıların bilinçsizlik düzeyinin telefona bağımlı olmaya olumsuz etkisi olduğunu ifade etmiştir. Bilinçsiz olma halinin sosyal medya gibi sağlıksız aktiviteleri kullanmayı sürdürdükçe artmakta olduğunu da ileri sürmüştür. Güner (2019)'in yürüttüğü çalışmasında, "Bilinçli farkındalık açısından bakıldığında; günlük 1 saatten az cep telefonu kullananların bilinçli farkındalık düzeyi, günlük 5 saat ve daha fazla cep telefonu kullananlardan anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Diğer bir ifadeyle, 1 saatten az cep telefonu kullananların bilinçli farkındalığı, günlük

5 saat ve daha fazla cep telefonu kullananlardan daha yüksektir.” sonucuna ulaşmıştır. Araştırmanın bulguları incelendiğinde tam ters bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.20: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Çocuklarının Medya Araçlarını Kullanım Süresine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

	Kullanım Süresi	N	Ort.	Std. Sapma	F	P
Bilinçli Farkındalık	Hiç kullanmıyorum	4,3004	0,89	0,88	2,49	0,06
	1 saatten az	4,0708	0,94	0,86		
	2 saat	3,8767	0,82	0,76		
	3 saat ve üzeri	3,986	0,89	0,99		

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinin çocuklarının medya araçlarını kullanım süresine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir (**F=2.49, p=.06, p>.05**). İçinde bulunulan anın sunduklarını olumlu veya olumsuz şekilde gruplamadan (Kabat-Zinn, 2012), kabul ve şefkat olgusunu temele oturtarak (Mar-latt ve Kristeller, 1999), merak etme duygusunu ve gözlemlene becerisini oluşturmak bilinçli farkındalığın olması zorunlu ilkelerindedir (Bishop ve ark. 2004). Bilinçli farkındalığı olan ebeveynler bu dikkat ve ana odaklanma becerilerini barındırdıkları için, çocuklarının medya kullanım sürelerinin ve medya araçlarının kullanım amacının doğru kullanılması yönünde fayda sağlayabilirler. Alan yazın incelendiğinde annelerin bilinçli farkındalıkları ile çocuklarının medya kullanım süreleri ve medya kullanım amaçları konusunda herhangi bir çalışmaya rastlanmamaktadır.

Tablo 3.21: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Çocuklarının Medya Araçlarını Kullanma Sebeplerine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

		N	Ort.	Std. Sapma	F	P
Bilinçli Farkındalık	Uzaktan eğitim için	177	4,06	0,94	1,49	0,22
	Film izlemek için	62	4,12	0,69		
	Oyun oynamak için	96	3,85	0,89		
	Görüntülü görüşme yapmak için	36	3,99	0,91		

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinin çocuklarının kullandıkları medya araçlarına göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir (**F=1.49, p=.22, p>.05**).

Tablo 3.22: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

	Çocuk Sayısı	N	Ort.	Std.Sapma	F	P
Bilinçli Farkındalık	1	149,00	3,99	0,86	0,22	0,885
	2	174,00	4,00	0,92		
	3	42,00	4,11	0,90		
	4	6,00	4,07	1,00		

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinin çocuk sayısına göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir (**F=.22, p=.89, p>.05**). Gündüz (2016)'ün çalışmasında çocuk sahibi olma durumu ve sahip olunan çocuk sayısının bilinçli farkındalık üzerinde herhangi bir anlamlı etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışma bulguları alan yazını destekler niteliktedir.

Tablo 3.23: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Çocukların Cinsiyetine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları.

	Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sapma	T	Sd	P
Bilinçli Farkındalık	Kız	205	4,00	0,94	-0,08	367	0,936
	Erkek	164	4,01	0,83			

*p<0.05

Araştırmaya katılan annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinin çocuklarının cinsiyetine göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir (**t=-.08, p=.94, p>.05**). Alanyazın incelendiğinde ebeveynlerin cinsiyetlerine göre bilinçli farkındalıkları arasında herhangi bir ilişki çıkmamıştır.

3.4. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 3.24: Annelerin Bilinçli Farkındalık Düzeyleri ile Medya Aracılık (Aktif Destekleyici, Kısıtlayıcı Destekleyici, Kısıtlayıcı Sınırlayıcı, Aktif Yorumlayıcı, Kısıtlayıcı Engelleyici ve Aktif Sınırlayıcı) Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Analiz Sonuçları.

	Bilinçli Farkındalık	Kısıtlayıcı-Engelleyici	Aktif-Yorumlayıcı	Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	Aktif-Sınırlayıcı	Kısıtlayıcı-Destekleyici	Aktif-Destekleyici	Medya Aracılık Toplam Puan
Bilinçli Farkındalık	r	-,125*	-,422**	-,354**	-,200**	-,379**	-,430**	-,483**
	p	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	n	371	371	371	371	371	371	371
Kısıtlayıcı-Engelleyici	r	-,125*	,149**	0,101	-0,021	0,094	0,04	,182**
	p	0,02	0,00	0,05	0,69	0,07	0,44	0,00
	n	371	371	371	371	371	371	371
Aktif-Yorumlayıcı	r	-,422**	,149**	,436**	,343**	,451**	,721**	,760**
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	n	371	371	371	371	371	371	371
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	r	-,354**	0,101	,436**	,245**	,395**	,437**	,604**
	p	0,00	0,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	n	371	371	371	371	371	371	371
Aktif-Sınırlayıcı	r	-,200**	-0,021	,343**	,245**	,542**	,526**	,643**
	p	0,00	0,69	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	n	371	371	371	371	371	371	371
Kısıtlayıcı-Destekleyici	r	-,379**	0,094	,451**	,395**	,542**	,584**	,812**
	p	0,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	n	371	371	371	371	371	371	371
Aktif-Destekleyici	r	-,430**	0,04	,721**	,437**	,526**	,584**	,906**
	p	0,00	0,44	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	n	371	371	371	371	371	371	371

Medya Aracılık Rolleri	r	-,483**	,182**	,760**	,604**	,643**	,812**	,906**
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	n	371	371	371	371	371	371	371

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Araştırmada bulunan üçüncü araştırma sorusu “Annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri ile medya aracılık (aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici, kısıtlayıcı sınırlayıcı, aktif yorumlayıcı, kısıtlayıcı engelleyici ve aktif sınırlayıcı) alt boyutları arasında anlamlı ilişki var mıdır?” şeklinde araştırmanın amaçları bölümünde belirtilmiştir. Bu soruyu cevaplandırmak için araştırmaya katılan annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri ile medya aracılık ve alt boyut düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için pearson korelasyon kat sayısı incelenmiştir.

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre araştırmaya katılan annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri ile kısıtlayıcı engelleyici ($r=-.125$, $p=.02$, $p<.05$) düzeyleri ve aktif sınırlayıcı ($r=-.200$, $p=.00$, $p<.01$) düzeyleri arasında istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde negatif yönlü düşük kuvvette anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre katılımcıların bilinçli farkındalık düzeyleri ile aktif yorumlayıcı ($r=-.422$, $p=.00$, $p<.01$) düzeyleri, kısıtlayıcı sınırlayıcı ($r=-.354$, $p=.00$, $p<.01$) düzeyleri, kısıtlayıcı destekleyici ($r=-.379$, $p=.00$, $p<.01$) düzeyleri, aktif destekleyici ($r=-.430$, $p=.00$, $p<.01$) düzeyleri ve arasında istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde negatif yönlü orta kuvvette anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre katılımcıların bilinçli farkındalık düzeyleri ile medya aracılık rolleri arasında istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde negatif yönlü orta kuvvette anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=-.483$, $p=.00$, $p<.01$).

Büyük bir hızla gelişmekte olan teknolojiye ayak uydurmaya çalışan anne ve babalar, çocuklarını oluşabilecek olan tehlikelere karşı korumak ve teknolojinin faydasını daha da yükseltmek için çeşitli medya araçlarına farklı yaklaşımlar

getirmişlerdir (Livingstone vd., 2015). Ebeveyn medya aracılık rolleri, ebeveynlerin çocuklarının zamanını geçirdikleri medyanın kullanma vakti ve medyanın içerdiği konuları çocuğa göre hazırlamak amacıyla çocuklarının medya kullanımını gözlemlemek, kontrolünü sağlamak, yöneticiliğini yapmak ve doğru yönlendirmek için geliştirdikleri stratejilerden meydana gelmektedir (Nevski ve Siibak, 2016; Padilla-Walker ve Coyne, 2011). Ebeveyn medya aracılık rolü ebeveyn ve çocuk kaynaklı birçok faktörden etkilenmektedir (Shin ve Li, 2017). Aktif aracılığın İnternetin sağladığı imkanlarla karşılaşma olasılığını yükselttiği, kısıtlayıcı aracılığın ise risklerle karşılaşmayı minimum seviyeye indirdiği ifade edilmektedir (Livingstone, Ólafsson, Helsper, Lupiáñez-Villanueva, Veltri ve Folkvord, 2017). Kısıtlayıcı ve aktif aracılığın birlikte kullanılmasının ise İnternet için en etkili olan yöntem olduğu savunulan tezler arasındadır (Valkenburg, Piotrowski, Hermanns ve de Leeuw, 2013).

Önceki çalışmalar, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımıyla ilgili rehberliklerinin çeşitli değişkenlerle ilişkili olduğunu göstermek amacıyla yapılmıştır. Bu yapılan çalışmada ise ebeveyn medya aracılık rollerinin demografik bilgilerle farklılık gösterip göstermediği, bilinçli farkındalık ile medya aracılık alt boyutları arasında anlamlı ilişki olup olmadığı gerekli şekilde açıklamaya çalışılmıştır.

Araştırmadaki bulgular incelendiğinde, ebeveyn medya aracılığının alt boyutları ile bilinçli farkındalık arasında sadece negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Ebeveyn medya aracılığının aktif sınırlayıcı ve kısıtlayıcı engelleyici alt boyutlarında negatif yönlü düşük kuvvette anlamlı ilişki kurulmuştur. Bilinçli farkındalık ile ebeveyn medya aracılığının diğer alt boyutları (aktif destekleyici-kısıtlayıcı destekleyici-aktif yorumlayıcı-kısıtlayıcı sınırlayıcı) arasında ise, negatif yönlü orta kuvvette anlamlı ilişki bulunmuştur.

Aktif aracılık, çocuğun seyretme eyleminde ya da sonrasında ebeveynlerin çocukla beraber programların belirli yönlerini tartıştıkları davranışları içeren aracılık rolüdür. Bu aracılık rolünde ebeveynler, çocuğa televizyonda gösterilen gerçeküstü olayların ya da karakterler tarafından sunulan olumlu veya olumsuz olayların açıklamasını yapmaktadır (Ergin ve Kapıcı, 2019). Aktif aracılık alt boyutlarından

olan aktif sınırlayıcı aracılık; medya içeriği ve kullanım zamanı hakkında ebeveynin çocuğu ile birlikte belirlediği, medyanın içeriği konusunda akıllı işaretlerin verdiği uyarıları dikkate alması gibi davranışları içine alan bir aracılık rolüdür. Bu aracılık rolüne sahip anne ve babalar, çocuğu da kararlarının içine dahil ederek, içerik uygunluğu konusunda akıllı işaretlerin kontrolünü üstlenmektedirler. Ebeveynin sürece çocuğunu da katarak birlikte kararlar almasını ve bu davranışın aktif sınırlayıcı aracılık ile eşleştiğini bunun da çocuğa düşünebilme becerisi kattığı ifade edilmektedir (Akman ve Şahin, 2018). Kendi kararlarını alabilen çocukların, davranışlarını programlama, plan yapma ve derinlemesine düşünebilme becerilerinin gelişeceği çok açık bir şekilde öngörülmektedir (Akman ve Şahin, 2018). Ebeveynin çocuğuna karşı bu davranışı gösterebilmesi bir nevi anda farkındalık yaratmasıyla da yakından ilişkilidir. Farkında olan birey ana da dikkatini vermiş olur ve neyin çocuk için uygun bir davranış olduğunu doğru analiz edebilir. Bireyin anda ki olaylara odaklanması, pozitif ya da negatif düşüncede hemen fikir ortaya koymadan, açık bilinçle fark etmesi, zihninin açık olması durumu tam anlamıyla Bilinçli Farkındalık olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte yaşanan an da kalıp anda yaşanan olayları anlayabilmektedir denilmektedir. Buna göre, erken yaşta çocuğu olan ve bilinçli farkındalığı olan annelerin çocuklarına kendi kararları aldırabilmelerinin ya da destek olabilmelerinin çocuklarının hayatları için bu denli önemli olduğu düşünüldüğünde, bu alt boyutun pozitif değil de negatif yönlü etki etmesi beklenen sonucu vermemiştir fakat diğer alt boyutların etki büyüklüklerine bakılırsa aktif sınırlayıcı alt boyutun daha düşük etki etmesi az da olsa beklenileni destekler niteliktedir. Diğer alt boyutlar olan aktif yorumlayıcı aracılık, ebeveynin gerçek hayat ile medya içeriği hakkında karşılaştırma ve yorum yapmasını içerirken aktif destekleyici aracılık, ebeveynlerin, içerik hakkında konuşmayı, soru sormayı, öncesinde içerik için hazırlamayı, sonrasında ise açıklama yapmayı içeren davranışlardır.

Araştırma bulgularında bilinçli farkındalık ile aktif destekleyici alt boyut ve aktif yorumlayıcı alt boyut arasında negatif yönlü orta kuvvette anlamlı ilişkinin çıkması beklenen sonucu desteklememektedir. Bilinçli farkındalık puanı yüksek

olan bir birey aktif aracılıkları sık kullanırsa doğru aracılığı çocuğa karşı yansıtılmış olacaktır.

Kısıtlayıcı aracılık rolü ebeveynlerin izleme zamanını kısıtlamak ya da belirli bir içeriğin izlenmesini engellemek için çocuklarına belli başlı kural koyması davranışdır. Belirli kanallar, programlar ve web sitelerinin izlenmesinin kısıtlanması ya da engelleme teknolojilerinden faydalanma bir nevi kısıtlama yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Ergin ve Kapçı, 2019). Kısıtlayıcı alt boyutlarından olan kısıtlayıcı engelleyici aracılık davranışları, diğer aracılık rollerine göre çocuğun daha çok itaat etmesini bekleyen, medya içeriğindeki birtakım karakterler hakkında en sert yaklaşımları içeren ebeveynin medya araçlarını ödül-ceza yöntemi olarak tercih ettikleri davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Bu aracılık rolündeki ebeveynler, ceza yöntemi olarak çocukları medya araçları ile oynamaktan alıkoymayı bir davranış olarak yansıtırlar. Diğer kısıtlayıcı alt boyutlardan olan kısıtlayıcı destekleyici aracılık rolü medya kullanım zamanını belirlemek, bazı belirlenen zamanlarda ise medya araçlarını kapatmak gibi, ebeveynlerin kısıtlama davranışlarını içerirken, kısıtlayıcı sınırlayıcı aracılık rolü ise, madde kullanımı, şiddet, küfür ve cinsel içerikte kanalı değiştirme ve televizyonu kapatma eyleminde bulunma gibi davranışlarla eşleşmektedir. Bu aracılık rolünde ebeveynler, doğru ve yanlış davranışı sorgulamadan, çocukların medya içeriğine erişimini kesmektedir. Kısıtlayıcı destekleyici aracılığın, kısıtlayıcı aracılığın diğer alt boyutları ile arasındaki fark, ebeveynin süreçte çocuğun temel gelişim gereksinimlerinin dikkate alınmasıdır.

Bulgular ışığında, kısıtlayıcı aracılık adı altında olan üç alt boyutun bilinçli farkındalık ile negatif yönlü anlamlı çıkması beklenen bir sonuçtur. Buna göre, bilinçli farkındalık puanı yüksek çıkan anneler bu kısıtlayıcı aracılıklara daha az başvuracaklardır yorumu yapılabilir.

3.5. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Annelerde bilinçli farkındalığın, annelerin medya aracılık alt boyutlarını yordamasına ilişkin yapılan basit regresyon analizinin sonuçları aşağıdaki tablolarda

gösterilmiştir. Bu amacın gerçekleştirilmesi için basit regresyon analizleri kullanılmıştır. Analizler sırasında medya aracılık alt boyutları bağımlı değişken, bilinçli farkındalık ise bağımsız değişken olarak belirlenmiştir.

Tablo 3.25 :Annelerin Bilinçli Farkındalıklarının Aktif Yorumlayıcı Alt Boyutu Yordamasına İlişkin Yapılan Basit Regresyon Analizi Sonuçları.

Yordayıcı Değişken	B	Std.Hata	Beta	T	P
Sabit	3,798	,191		19,858	*0,00
Bilinçli Farkındalık	-,416	,047	-,422	-8,935	*0,00
N=370		R ² =0.178			
F=79.833		p=.000			

Bağımlı değişken: Aktif yorumlayıcı

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, bilinçli farkındalığın medya aracılığının aktif yorumlayıcı alt boyutunu açıklama oranı % 17.8'dir. Beta değerinin negatif olması ilişkinin ters yönlü olduğunu göstermektedir. Yani, bilinçli farkındalık arttıkça medya aracılığının aktif yorumlayıcı alt boyutu azalmaktadır yorumu yapılabilir (R=.,422). Anlamlılık düzeyi (F=79.833, p<0.05)'dir. Regresyon analizi sonuçlarına göre Medya Aracılığın aktif yorumlayıcı alt boyutu yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği aşağıda verilmiştir.

$$\text{Aktif yorumlayıcı} = 3.798 - .416 * \text{Bilinçli Farkındalık}$$

Bilinçli Farkındalık bir birim artırıldığında medya aracılık aktif yorumlayıcı alt boyutun .416 kuvvetle olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir.

Tablo 3.26:Annelerin Bilinçli Farkındalıklarının Kısıtlayıcı Engelleyici Alt Boyutu Yordamasına İlişkin Yapılan Basit Regresyon Analizi Sonuçları.

Yordayıcı Değişken	B	Std.Hata	Beta	T	P
Sabit	3,288	,140		23,507	*0,00
Bilinçli Farkındalık	-,082	,034	-,125	-2,417	*0,016
N=370		R ² =0.016			
F=5.842		p=.000			

Bağımlı değişken: Kısıtlayıcı engelleyici

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, bilinçli farkındalığın medya aracılığının aktif yorumlayıcı alt boyutunda % 1.6 oranında etkili olduğu görülmektedir. Beta değerinin negatif olması ilişkinin ters yönlü olduğunu göstermektedir. Yani, annelerin bilinçli farkındalığı arttıkça annelerin medya aracılığının kısıtlayıcı engelleyici alt boyutunu kullanma sıklığı azalmaktadır yorumu yapılabilir (R=.125). Anlamlılık düzeyi (F=5.842, p<0.05)'dir. Regresyon analizi sonuçlarına göre Medya Aracılığın kısıtlayıcı destekleyici alt boyutu yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği aşağıda verilmiştir.

$$\text{Kısıtlayıcı Engelleyici} = 3.288 - .082 * \text{Bilinçli Farkındalık}$$

Bilinçli Farkındalık bir birim artırıldığında medya aracılık kısıtlayıcı engelleyici alt boyutun -.082 kuvvetle olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir.

Tablo 3.27: Annelerin Bilinçli Farkındalıklarının Kısıtlayıcı Sınırlayıcı Alt Boyutu Yordamasına İlişkin Yapılan Basit Regresyon Analizi Sonuçları.

Yordayıcı Değişken	B	Std.Hata	Beta	T	P
Sabit	2,770	,152		18,281	*0,00
Bilinçli Farkındalık	-,269	,037	-,354	-7,276	*0,00
N=370		R ² =0.125			
F=52.943		p=.000			
Bağımlı değişken: Kısıtlayıcı sınırlayıcı					

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, bilinçli farkındalığın medya aracılığının aktif yorumlayıcı alt boyutunun açıklanma oranı %12.5'tir. Beta değerinin negatif olması ilişkinin ters yönlü olduğunu göstermektedir. Yani, annelerin bilinçli farkındalığı arttıkça annelerin medya aracılığının kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyutunu kullanma sıklığı azalmaktadır yorumu yapılabilir (R=.354). Anlamlılık düzeyi (F=52.943, p<0.05)'dir. Regresyon analizi sonuçlarına göre Medya Aracılığın kısıtlayıcı destekleyici alt boyutu yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği aşağıda verilmiştir.

$$\text{Kısıtlayıcı Sınırlayıcı} = 2.770 - .269 * \text{Bilinçli Farkındalık}$$

Bilinçli Farkındalık bir birim artırıldığında medya aracılık kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyutun -.269 kuvvetle olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir.

Tablo 3.28: Annelerin Bilinçli Farkındalıklarının Aktif Sınırlayıcı Alt Boyutu Yordamasına İlişkin Yapılan Basit Regresyon Analizi Sonuçları.

Yordayıcı Değişken	B	Std.Hata	Beta	T	P
Sabit	3,457	,190		18,179	*0,00
Bilinçli Farkındalık	-,182	,046	-,200	-3,918	*0,00
N=370		R ² =0.040			
F=15.351		p=.000			

Bağımlı değişken: Aktif sınırlayıcı

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, bilinçli farkındalığın medya aracılığının aktif yorumlayıcı alt boyutunun açıklanma oranı % 4'tür. Beta değerinin negatif olması ilişkinin ters yönlü olduğunu göstermektedir. Yani, annelerin bilinçli farkındalığı arttıkça annelerin medya aracılığının Aktif sınırlayıcı alt boyutunu kullanma sıklığı azalmaktadır yorumu yapılabilir (R=.200). Anlamlılık düzeyi (F=15.351, p<0.05)'dir. Regresyon analizi sonuçlarına göre Medya Aracılığın kısıtlayıcı destekleyici alt boyutu yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği aşağıda verilmiştir.

$$\text{Aktif Sınırlayıcı} = 3.457 - .182 * \text{Bilinçli Farkındalık}$$

Bilinçli Farkındalık bir birim artırıldığında medya aracılık aktif sınırlayıcı alt boyutun -.182 kuvvetle olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir.

Tablo 3.29: Annelerin Bilinçli Farkındalıklarının Kısıtlayıcı Destekleyici Alt Boyutu Yordamasına İlişkin Yapılan Basit Regresyon Analizi Sonuçları.

Yordayıcı Değişken	B	Std.Hata	Beta	T	P
Sabit	3,428	,161		21,243	*0,00
Bilinçli Farkındalık	-,310	,039	-,379	-7,876	*0,00
N=370		R ² =0.144			
F=62.028		p=.000			

Bağımlı değişken: Kısıtlayıcı destekleyici

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, bilinçli farkındalığın medya aracılığının aktif yorumlayıcı alt boyutu tarafından açıklanma oranı %14.4'tür. Beta değerinin negatif olması ilişkinin ters yönlü olduğunu göstermektedir. Yani, annelerin bilinçli

farkındalığı arttıkça annelerin medya aracılığının kısıtlayıcı destekleyici alt boyutunu kullanma sıklığı azalmaktadır yorumu yapılabilir ($R=.379$). Anlamlılık düzeyi ($F=62.028$, $p<0.05$)’dir. Regresyon analizi sonuçlarına göre Medya Aracılığın kısıtlayıcı destekleyici alt boyutu yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği aşağıda verilmiştir.

$$\text{Kısıtlayıcı destekleyici} = 3.428 - .310 * \text{Bilinçli Farkındalık}$$

Bilinçli Farkındalık bir birim artırıldığında medya aracılık kısıtlayıcı destekleyici alt boyutun $-.310$ kuvvetle olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir.

Tablo 3.30: Annelerin Bilinçli Farkındalıklarının Aktif Destekleyici Alt Boyutu Yordamasına İlişkin Yapılan Basit Regresyon Analizi Sonuçları.

Yordayıcı Değişken	B	Std.Hata	Beta	T	P
Sabit	4,076	,174		23,448	*0,00
Bilinçli Farkındalık	-0,388	,042	-,430	-9,153	*0,00
N=370		R ² =0.185			
F=83.784		p=.000			

Bağımlı değişken: Aktif destekleyici

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, bilinçli farkındalığın medya aracılığının aktif yorumlayıcı alt boyutu tarafından açıklanma oranı %18.5’tir. Bu diğer alt boyutların açıklanma oranları arasında en yüksek oranlı olan alt boyuttur. Beta değerinin negatif olması ilişkinin ters yönlü olduğunu göstermektedir. Yani, annelerin bilinçli farkındalığı arttıkça annelerin medya aracılığının aktif destekleyici alt boyutunu kullanma sıklığı azalmaktadır yorumu yapılabilir ($R=.430$). Anlamlılık düzeyi ($F=83.784$, $p<0.05$)’dir. Regresyon analizi sonuçlarına göre Medya Aracılığın aktif destekleyici alt boyutu yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği aşağıda verilmiştir.

$$\text{Aktif destekleyici} = 4.076 - .388 * \text{Bilinçli Farkındalık}$$

Bilinçli Farkındalık bir birim artırıldığında medya aracılık aktif destekleyici alt boyut $-.388$ kuvvetle olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir.

Araştırmada bulunan dördüncü ve son olan araştırma sorusu “Ebeveynlerin bilinçli farkındalıkları onların medya aracılıkları toplam puanını ve (aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici, kısıtlayıcı sınırlayıcı, aktif yorumlayıcı, kısıtlayıcı engelleyici ve aktif sınırlayıcı) alt boyutlarını yordamakta mıdır?” şeklinde araştırmanın amaçları bölümünde belirtilmiştir.

Annelerin bilinçli farkındalıkları onların medya aracılık alt boyutlarını yordayıp yordamamasına ilişkin yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucunda annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri ile medya aracılık alt boyutları arasındaki negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Bu yapılan çalışma ile hem annelerin hem de buna bağlı olarak küçük yaştaki çocukların ekran kullanım sürelerinin gün geçtikçe arttığı ve artık sadece ebeveynler için değil küçük çocuklar için de medya araçlarının ve ekrana karşı olan bağımlılığın önlenmesi gerekildiği yorumu yapılarak annelerin bilinçli farkındalıklarının ölçülmesi ve bununla ilişkili olarak çocuklarına sergiledikleri medya farkındalığı tutumu birçok yapılacak çalışmaya örnek olabilir. Dix ve Branca“ya göre (2003), ebeveynlerin çocukları ile olan etkileşimleri ile bilinçli farkındalığın birleştirilmesi, anne-babaların çocuklarıyla olan uzun süreli ilişkileri kapsamında mevcut olan ebeveynlik tecrübelerini görmesine sebep olmakta ve onların çocuklarının ihtiyaçlarına katılmak için farkındalıklarını arttırılmasına yol açmaktadır. Doğru medya kullanımı konusunda şikayetleri olan ebeveynlerin çocuklarına medya kullanımında yol arkadaşı olup, bu süreçte nasıl davranışlar sergileyerek etkili medya aracılığında bulunabileceklerine ilişkin farkındalık kazanmalarına hizmet edebilir. Bu sayede ebeveynler, çocuklarının erken yaşta bilinçli medya tüketicileri olma konusunda ve kendi farkındalıklarının farkına varma konusunda deneyim edinmelerine olanak sağlayabilirler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde bulgular sonucunda ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlar doğrultusunda ebeveynlere, öğretmenlere, araştırmacılara ait sunulan önerilere yer verilmektedir.

Sonuçlar

Bu çalışmanın amacı; okul öncesi çocukların medya araçları kullanımlarında annelerin medya aracılık rollerini aynı şekilde bilinçli farkındalıklarını incelemektir. Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen istatistiksel analiz sonucunda ortaya konan sonuçlar şu şekildedir:

- Annelerin medya aracılıkları aktif destekleyici alt boyutunda yaş, eğitim durumu, ekonomik durum, kullanılan medya aracı, çocukların ve annelerin medya aracını kullanma süresine göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülürken mesleğe, çocukların medya araçlarını kullanma amacına, sahip olunan çocuk sayısına ve çocuğun cinsiyetine göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.
- Annelerin medya aracılıkları kısıtlayıcı destekleyici alt boyutunda yaş, eğitim durumu, ekonomik durum, evde kullanılan medya aracı, çocukların medya aracını kullanma amacına ve süresine göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülürken mesleğe, annelerin medya aracını kullanma süresine, çocuk sayısına ve çocuğun cinsiyetine göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.
- Annelerin medya aracılıkları aktif sınırlayıcı alt boyutunda sadece annelerin yaşına göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülürken, eğitim durumu, meslek, ekonomik durum, kullanılan medya aracı, annelerin medya aracını kullanma süresi, çocukların medya aracını kullanma amacına ve süresine,

çocuk sayısına, çocukların cinsiyetine göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

- Annelerin medya aracılıkları kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyutunda mesleğe, kullanılan medya aracına, çocukların medya aracını kullanma amacına ve süresine göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülürken yaş, eğitim durumu, ekonomik durum, annelerin medya aracını kullanım süresine, çocuk sayısına ve çocukların cinsiyetine gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.
- Annelerin medya aracılıkları kısıtlayıcı engelleyici alt boyutunda eğitim durumuna, mesleğe, annelerin medya aracını kullanım süresine göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülürken yaş, ekonomik durum, kullanılan medya aracı, çocuğun medya aracını kullanma amacına ve süresine, çocuk sayısına ve cinsiyete göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.
- Annelerin medya aracılıkları aktif yorumlayıcı alt boyutunda yaş, ekonomik durum, kullanılan medya aracı, çocuğun medya aracını kullanma süresine göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülürken, eğitim durumu, meslek, annenin medya aracını kullanım süresi, çocuğun medya aracını kullanım amacına, çocuk sayısına ve cinsiyetine göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.
- Annelerin bilinçli farkındalıkları yaş, meslek, ekonomik duruma, kullanılan medya aracına, annenin medya aracını kullanım süresine göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülürken eğitim durumuna, çocuğun medya aracını kullanım amacına, çocuğun medya aracını kullanım süresine, çocuk sayısına ve çocuğun cinsiyetine göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.
- Eğitim düzeyine göre annelerin medya aracılıklarına bakıldığında, aktif destekleyici alt boyutunda ilköğretim mezunu anneler ile üniversite ve lisansüstü mezunu anneler arasında ilköğretim mezunu annelerin lehine anlamlı farklılık vardır. Kısıtlayıcı engelleyici alt boyutunda lisansüstü mezunu annelerin puan ortalamaları diğer eğitim kademelerine anlamlı şekilde daha yüksektir.

- Mesleğe göre annelerin medya aracılık ölçeği kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyutunda serbest meslek sahibi anneler diğer meslek gruplarına göre daha kısıtlayıcı-sınırlayıcı, memur anneler ise daha kısıtlayıcı engelleyicidir.
- Gelir durumuna göre annelerin medya aracılıkları aktif destekleyici ve kısıtlayıcı destekleyici ve aktif yorumlayıcı alt boyutlarında düşük gelir grubuna sahip ailelerin orta ve yüksek gelir grubuna sahip ailelere göre puanları anlamlı farklılık göstermektedir.
- Evde televizyon ve bilgisayar kullanan annelerin akıllı telefonu kullanan annelere göre aktif destekleyici puanları anlamlı derecede farklıdır. Yine bilgisayar kullanan annelerinde akıllı telefon kullanan annelere göre kısıtlayıcı destekleyici puanları anlamlı derecede farklıdır. Kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyutunda tablet ve bilgisayar kullanan annelerin akıllı telefon kullanan annelere grup puanları anlamlı farklı çıkmıştır. Aktif yorumlayıcı alt boyutunda ise televizyon ve bilgisayar kullanan annelerin puanları akıllı telefon kullanan annelere göre anlamlı farklılık oluşturmuştur. Akıllı telefon kullanan annelerin puan ortalaması bütün alt boyutlarında diğer medya araçlarına göre daha düşüktür.
- Erken çocukluk medya aracılık ölçeği alt boyutlarından, kısıtlayıcı engelleyici aracılık ve aktif destekleyici alt boyutlarında 3 saat ve üzerinde medya aracı kullanan annelerin üç saatten az kullanan ve hiç medya aracı kullanmayan annelere göre puanları anlamlı farklılık göstermiştir.
- Çocukların medya aracını kullanma sebebine bakıldığında kısıtlayıcı destekleyici alt boyutunda çocukları medya aracını oyun oynamak için kullanan annelerin puanları çocukları medya aracını uzaktan eğitim, görüşme yapmak için ve film izlemek için kullanan annelere göre anlamlı farklılaşmaktadır. Kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyutunda ise çocukları görüntülü görüşme için medya aracını kullanan anneler, medya aracını film izlemek, oyun oynamak ve uzaktan eğitim için kullanan çocukların annelerine puanları farklılaşmaktadır.
- Çocukların medya araçlarını kullanma sürelerine göre ebeveynlerin medya aracı rollerine bakıldığında aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici, kısıtlayıcı sınırlayıcı ve aktif yorumlayıcı aracılıklarında medya aracını 3

saat ve üzeri kullanan çocukların annelerin puanları çocukları hiç medya aracı kullanmayan ve 1 saatten az ve 2 saat kullanan gruplara puan farklılığı anlamlıdır.

- Erken çocukluk medya aracılık ölçeği alt boyutları ile annelerin sahip olduğu çocuk sayısında çocukların cinsiyetinde gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.
- Düşük yaş grubu annelerin yüksek yaş grubu annelere göre bilinçli farkındalık puan farkları anlamlıdır. Başka deyişle düşük yaş grubu annelerin bilinçli farkındalık puan ortalamaları yüksek yaş grubu annelere göre daha yüksektir.
- Lisansüstü mezunu annelerin puan ortalamaları daha yüksek olmasına rağmen annelerin, bilinçli farkındalıkları eğitim düzeylerine göre farklılaşma göstermemiştir.
- Bilinçli farkındalık düzeyleri, ekonomik durum değişkenine göre yüksek ve orta düzey sosyoekonomik durumu olan annelerin lehine gelir durumu düşük annelere göre anlamlı farklılık göstermiştir.
- Bilinçli farkındalık düzeyleri, medya aracı kullanım süresi değişkenine göre medya aracını hiç kullanmayan ve 2 saat ve daha az kullanan annelerin bilinçli farkındalık puanları 3 ve saat ve üzeri kullanan annelere göre anlamlı şekilde yüksektir.
- Annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri, kullanılan medya aracı değişkenine göre akıllı telefon kullanan anneler en yüksek ortalama puana sahip sahipken gruplar arasında ise akıllı telefon kullanan anneler ile televizyon, tablet ve bilgisayar kullanan annelerin grupları arasında akıllı telefon kullanan annelerin lehine anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır.
- Annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri ile, çocuklarının medya araçlarını kullanım süresi, çocukların medya araçlarını kullanma nedenleri, ailenin çocuk sayısı, ailenin sahip çocuğun cinsiyeti değişkenlerinde gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır.
- Annelerin, bilinçli farkındalık düzeyleri ile kısıtlayıcı engelleyici, aktif yorumlayıcı, kısıtlayıcı sınırlayıcı, aktif sınırlayıcı, kısıtlayıcı destekleyici,

aktif destekleyici bütün alt boyutlarında ve medya aracı toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır.

- Annelerin bilinçli farkındalıklarının medya aracılıklar alt boyutlarını yordayıp yordamadığına ilişkin yapılan basit regresyon analizi sonucunda aktif yorumlayıcı alt boyutunu %18, kısıtlayıcı engelleyici alt boyutunu %2, kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyutunu %13, aktif sınırlayıcı alt boyutunu %4, kısıtlayıcı destekleyici alt boyutunu %14, aktif destekleyici alt boyutunu alt boyutunu %19 yordadığı tespit edilmiştir.

Öneriler

Bu araştırmada elde edilen sonuçlar dikkate alınarak, aşağıda belirtilen öneriler geliştirilebilir.

- Çocukların medyayı doğru kullanımlarının desteklenmesi için ihtiyaç duyulan, ebeveynlerin aracılık davranışlarıdır. Çalışmanın bulguları incelendiğinde, ebeveynlerin medya kullanımlarının, çocuklarına karşı gösterdikleri medya aracılık rolleri üzerinde oldukça etkisi olduğu, ebeveynlerin de medya araçlarını kullanma alışkanlıklarına dikkat etmesi gerektiği öneriler arasındadır.
- Bu çalışma da yeterli sayıda baba katılımcıya ulaşamadığı için çalışmaya babaların verileri eklenmemiştir. Bundan sonra yapılacak benzer çalışmalarda anne ve baba katılımcıların eşit sayılarda araştırmaya katılması ve bilinçli farkındalıkları karşılaştırmalı olarak incelenebilir.
- Medya aracılık ve bilinçli farkındalık konusunda okullarda annelere çeşitli eğitimler hizmet içi kurslar düzenlenebilir.
- Bu çalışma Türkiye'nin sadece bir ilinin 2 ilçesindeki okulların ebeveynleri ile yürütülmüştür. Kültür çeşitliliğinde farklı sonuçların çıkabileceği varsayılarak Türkiye'nin başka şehirlerinde de benzer çalışmalar yapılarak alan yazına katkı sağlanabilir.

- Gerek çocuklar gerekse ebeveynlere yönelik medya okuryazarlığı için bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları başlatılmalı, bu çalışmalar kapsamında konferanslar, workshoplar, paneller düzenlenmeli, ulaşamayan ebeveynler ve çocuklar için uzaktan eğitim yöntemiyle ya da mobil hizmetler ile etkileşim sağlanmalıdır.
- Medya araçlarının kullanımının yıllar içinde sürekli artan bir grafiğe sahip olduğu düşünüldüğünde, medya kullanma sıklığının yaygınlaşmasını engellemek, bireyin ve toplumun ruh sağlığını korumak adına; bilinçli farkındalığın önemini belirten uygulamalar içeren eğitim ve seminerlerin yapılması bağımlılığın azalmasına katkı sağlayabilir. Söz konusu çalışmaların etkililik düzeyi deneysel çalışmalarla belirlenebilir.
- Literatüre yeni yeni giren bilinçli farkındalık kavramının ebeveyn medya aracılığı ile ilişkisinin daha önce çalışılmaması bu sebeple de bundan sonra farklı yöntem ve modellerle nitel, nicel ve deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Sonuçların anlamsız çıkma sebebi olarak örneklem grubunun özellikleri olabileceği düşünülmüş, sosyo ekonomik ve kültürel açıdan daha farklı örneklem gruplarıyla çalışmalar yapılarak bu çalışmaların sonuçlarının incelenmesi konuyla ilgili daha farklı bir bakış açısı sunabilir.
- Hem çocuklara hem de ebeveynlere yönelik medya okuryazarlığı hakkında bilgilendirici videolar ve sunular hazırlanmalı bununla ilgili medya yapımcılarıyla da içerikleri çoğaltmaları için etkileşim sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akel, K.** (2016). *Çocuğumu İnternette Kaybettim*, İstanbul: Ares.
- Akçalı, S.** (2020). Çocuk ve Medya. S. İçin Akçalı (Ed.) *Tüketim Toplumunda Çocukluğun Yitişi*. (ss.1-12) 5.Basım. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Akkuş, S., Yılmaz, Y., Şahinöz, A., & Sucaklı, İ.** (2015). 3-60 Ay Arası Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıklarının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 1,351-60.
- Aksal, F.A.** (2011). Developing evaluative tool for online learning and teaching process. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*; 10 (3), 69-75.
- Alidina, S.** (2017). *Bilinçli Farkındalık for Dummies*. Ankara: Nobel Yaşam.
- Alispahic, S., & Hasanbegovic-Anic, E.** (2017). Mindfulness: Age and Gender Differences on a Bosnian Sample. *Psychological Thought*, 10(1), 155-166.
- Ameli, R.** (2016). 25 Farkındalık Dersi: Şimdi Sağlıklı Yaşama Zamanı (Çeviri Ed. Z Atalay, K Ögel). Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık
- American Academy of Pediatrics.** (2001). Children, adolescents, and television, *Pediatrics*; 107 (2):423–426.
- Andrew-Gee, E.,** (2018). Your smartphone is making you stupid, antisocial and unhealthy. So why can't you put it down!? *The Globe and Mail*. URL: <https://www.theglobeandmail.com/technology/your-smartphone-is-making-you-stupid/article37511900/> Erişim: 2020.
- Aral, N., Kandır, A. & Can-Yaşar, M.** (2002). Okul öncesi eğitimde okul öncesi eğitim programı. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Arnett, J. J.** (2007). *Encyclopedia of children, adolescents, and the media: Two-volume set*. London: Sage Publications.
- Arslan, A.** (2004). Bir sosyolojik olgu olarak televizyon. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-17.
- Austin, E. W.** (1993). Exploring the effects of active parental mediation of television content. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 37(2), 147-158.
- Austin, E. W., Bolls, P., Fujioka, Y., & Engelbertson, J.** (1999). How and why parents take on the tube. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43(2), 175–192. Retrived from: <http://dx.doi.org/10.1080/08838159909364483>
- Atalan Ergin, D., & Kapçı, E., G.** (2019). İnternet Kullanımında Ana baba Aracılığı Stratejileri Ölçeği-Ergen ve Ana baba Formlarının Türk Örnekleminde Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Eğitimde ve

Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*. 10(2);117-132

- Atalay, Z.** (2020). Mindfulness. İstanbul:İnkilap Yayınları, 2020, 15-37.
- Atkinson.** (2011) Early Childhood Education Report, http://www.oise.utoronto.ca/atkinson/About_Us/What_We_Do/Early_Childhood_Education_Report/index.html
- Azak, A.** (2018). Hemşirelik Öğrencilerinin Bilinçli Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*;15(3):170-6.
- Bağlı, M.T.** (2002). *Okulöncesi Çocukların ve Ailelerinin Televizyon İltimli Etkileşimleri*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Balci, A , Gündoğdu, D , Çelik, A .** (2012). Okul Öncesi Eğitim Programına İlişkin Bir İhtiyaç Analizi Çalışması . Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi ,3(1),10-24.
- Başaran, F.** (2004). *Geçiş Döneminde Türkiye: Değişim, Gelişim, Tutumlar ve Değerler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Bayraktar, F.** (2017). Çevrimiçi riskler ve ebeveyn aracılık stratejileri: Türkiye’de ve Avrupa’da yaşayan türk kökenli çocuk/ergenlerin karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 25-37. DOI: 10.15390/EB.2017.6323
- Baysal, Z. N., & Demirbaş, B.** (2012). Sınıf öğretmenliği adaylarının bilinçli farkındalıkları ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 12-20.
- Berry, W.D.** (1993). *Understanding regression assumptions*. Newbury Park,CA:Sage.
- Bishop, S.R., Lau, M., Shapiro, S., Carlson, L.E., Anderson, N. D., Carmody, J., Segal, Z.V., Abbey, S., Speca, M., Velting, D. & Devins, G.,** (2004). Mindfulness: a proposed operational definition. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 11, 230-241.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F.** (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Perem Akademi
- Black, S. E., Devereux, P. J., & Salvanes, K. G.** (2005). The more the merrier? The efekt of family size and bert örter on children's education. *The Quarterly Journal of Economics*, 120(2), 669-700.
- Brito, R., Francisco, R., Dias, P., & Chaudron, S.** (2017). Family dynamics in digital homes: The role played by parental mediation in young children’s digital practices around 14 European countries. *Contemporary Family Therapy*, 39(4), 271-280.
- Brown, K. W., & Ryan, R. M.** (2003). The benefits of being present: mindfulness and its role in psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(4), 822–848.

- Brown, K. W., Ryan, R. M. & Creswell, J. D.** (2007). Mindfulness: theoretical foundations and evidence for its salutary effects. *Psychological Inquiry*, 18 (4), 211–237.
- Calvete, E., Gámez-Guadix, M., & Cortazar, N.** (2017). Mindfulness facets and problematic Internet use: A six-month longitudinal study. *Addictive Behaviors*, 72, 57-63.
- Can, A.** (1995). Okul öncesi çocuklara yönelik televizyon programları içinde çizgi filmlerin çocukların gelişimine ve iletişimine yönelik etkileri. (Yayımlanmamış doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 042067)
- Can, A.** (2018). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cenkseven-Önder, F., & Utkan, Ç.** (2018). Bilinçli Farkındalık ve Algılanan Stres İlişkisinde Ruminasyon ve Olumsuz Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 14(3).
- Castillo, M.** (2019). The Effects of a Mindfulness-Based Intervention on Middle School Special Education Students.
- Connell, S. L., Lauricella, A. R., & Wartella, E.** (2015). Parental co-use of media technology with their young children in the USA. *Journal of Children and Media*, 9(1), 5-21.
- Çatak, P., & Ögel, K.** (2010). Farkındalık Temelli Terapiler ve Terapötik Süreçler. *Klinik Psikiyatri*(13), 85-91.
- Çollak, N.** (2018). Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik 8 Haftalık Mindfulness (Bilinçli Farkındalık) Programı Ve Programın Çocuklar Üzerindeki Etkileri. Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 46-47.
- Chaudron, S., Beutel, M.E., Černikova, M., Donoso Navarette, V., Dreier, M., Fletcher-Watson, B., ...& Wölfling, K.** (2015). Young children (0–8) and digital technology: A qualitative exploratory study across seven countries. JRC; ISPRA, Italy.
- Chiong, C., & Shuler, C.** (2010). Learning: Is there an app for that? Investigations of young children’s usage and learning with mobile devices and apps. New York: The Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop.
- Clark, L. S.** (2011). *Parental mediation theory for the digital age*. *Communication Theory*, 21(4), 323–343.
- Dahlgaard, J., Jørgensen, M. M., van der Velden, A. M., Sumbundu, A., Gregersen, N., Olsen, R. K., & Mehlsen, M. Y.** (2019). Mindfulness, Health, and Longevity. *The Science of Hormesis in Health and Longevity*, 243–255. doi:10.1016/ b978-0-12-814253-0.00022-x
- Deci, E. L., & Ryan, R. M.** (1980). Self-determination theory: When mind mediates behavior. *The Journal of Mind and Behavior*, 1(1), 33-43.

- Dekeyser, M., Raes, F., Leijssen, M., Leysen, S., & Dewulf, D.** (2008). Mindfulness skills and interpersonal behaviour. *Personality and Individual Differences*, 44(5), 1235-1245.
- Demir, V.** (2014). *Bilinçli farkındalık temelli hazırlanan eğitim programının bireylerin depresyon ve stres düzeyleri üzerine etkisi* (Doctoral dissertation, İstanbul Arel Üniversitesi).
- Deniz, M. E., Erus, S. M., & Büyükcebeci, A.** (2017). Bilinçli farkındalık ile psikolojik iyi oluş ilişkisinde duygusal zekanın aracılık rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(47), 17-31.
- Ding, D., Li, J.,** (2017). Smartphone Overuse – A Growing Public Health Issue. *J Psychol Psychother* 7:289. doi:10.4172/2161-0487.1000289
- Dix, T., & Branca, S.** (2003). *Parenting as a goal-regulation process*. In L. Kuczynski (Ed.), *Handbook of dynamics in parent–child relations* (pp. 167–188). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Donohue, C., & Paciga, K. A.** (2017). *Technology and interactive media for young children: A whole child approach connecting the vision of Fred Rogers with research and practice*. Latrobe, PA: Fred Rogers Center for Early Learning and Children’s Media at Saint Vincent College.
- Dönmez, Ş.** (2018). *Çevrimiçi Oyun Bağımlılığının Bilinçli Farkındalık Ve Yaşam Doyumu İle İlişkisi*. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.16-17
- Edwards, A.L.** (1967). *Statisticsl Methods* (2nd edn).New York: Holt.
- Epstein, M.** (1998). *Going to Pieces Without Falling Apart: Lessons from Meditation and Psychotherapy*.
- Ergüney, M.** (2017). İnternetin okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerindeki etkileri hakkında bir araştırma. *Ulakbilge*, 5(17), 1917-1938.
- Ersan, M.** (2016). Tablet ortamında resimli çocuk kitapları; biçim ve içerik özellikleri üzerine bir inceleme. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 6(2), 148-158.
- Erşahin, K.** (2019). *Anne Baba Tutumları ile 5-7 Yaş Çocukların Bilişsel İşlemler Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi: İstanbul, Türkiye.
- Evans, C. A., Jordan, A. B., & Horner, J.** (2011). Only two hours? A qualitative study of the challenges parents perceive in restricting child television time. *Journal of Family Issues*, 32(9), 1223-1244.
- Formby, S.** (2014). *Practioner perspectives: Children’s use of technology in the early years*. London: National Literacy Trust. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED560655.pdf>.
- Gámez-Guadix, M., & Calvete, E.** (2016). Assessing the relationship between mindful awareness and problematic Internet use among adolescents. *Mindfulness*, 7(6), 1281-1288.

- Germer, C.** (2004). What is mindfulness?. *Insight Journal*,22-24
- Germer, C. K., Siegel, R. & Fulton, P.** (2005). *Mindfulness And Psychonyanaponika Therapy*. New York: Guilford Press.
- George, D., & Mallery, P.** (2003). SPSS for Windows step by step: answers to selected exercises. *A Simple Guide and Reference*, 63, 1461-1470.
- George, M. J., & Odgers, C. L.** (2015). Seven fears and the science of how mobile technologies may be influencing adolescents in the digital age. *Perspectives on Psychological Science*, 10(6), 832–851.
- Gilbert, P.** (2005). *Compassion: Conceptualizations, Research and use in psychotherapy*. New York: Brunner Routge, Page:245.
- Gilbert, P.** (2009). Introducing compassion-focused therapy. *Advances in Psychiatric Treatment*, 15 (3), 199–208.
- Güler, H., Şahinkayası, Y., & Şahinkayası, H.** (2017). İnternet ve mobil teknolojilerin yaygınlaşması: Fırsatlar ve sınırlılıklar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 186-207.
- Gündüz , H.** (2016). Yetişkinlerde Bilinçli Farkındalık (Mindfulness) Ve Duygu Düzenleme Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans tezi , Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güner, U.** (2019). *Ortaöğretim Kurumları Öğrencilerinin Cep Telefonu Bağımlılığının Yordayıcısı Olarak Bilinçli Farkındalık*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ,Samsun.
- Güngör, M.** (2014). Okulöncesi dönem çocuklarının televizyon izleme alışkanlıkları ve anne baba tutumları. *Mustafa Kemal University Journal of Graduate School of Social Sciences*, 11(28), 199-216.
- Gürcan, A., Uslu, R., Özhan S.** (2008). *Dijital Oyunlar Ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri*. T.C. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Grossman, P.** (2010). Mindfulness for Psychologist:Paying Kind Attention to the Perceptible. 1:87-97.
- Hanh, T. N.** (1987). *The miracle of mindfulness: An introduction to the practice of meditation*. Boston: Beacon Press.
- Hayes, S. C., Strosahl, K. D., & Wilson, K. G.** (2011). *Acceptance and commitment therapy: The process and practice of mindful change*: Guilford Press.
- Helsper, E. J., Kalmus, V., Hasebrink, U., Sagvari, B. & De Haan, J.** (2013). *Country classification: Opportunities, risks, harm and parental mediation*. London: EU Kids Online, LSE
- İbrahim, A., Üniversitesi, Ç., Ağrı, T., Zehir, H., Zehir, K., Ağgül Yalçın, F., & Yalçın, M.** (2019). Okul Öncesi Dönemde Çocukların Teknolojik Araç Kullanımı ve Ailelerin Bu Araçların Kullanımını Sınırlandırmada Kullandığı Stratejiler*. *Curr Res Educ*, 5(2), 88–103.

- İnanlı, S.** (2015). *Preschool-aged Children's Media Use and its Relationship to Their Prosocial and Aggressive Behavior*. (Unpublished Master Thesis). Boğaziçi Üniversitesi: İstanbul, Türkiye.
- İnal, K.** (2020). Çocuk ve Medya. S.İçin Akçalı. (Editör),Türkiye'de Çocukluk:NEREYE! .(ss.13-51). 5.Basım. Ankara :Nobel Yayıncılık.
- İnal, K.** (2020). Çocuk ve Medya. S. İçin Akçalı(Ed.) *Tüketim Toplumunda Çocukluğun Yitişi*. (ss.1-12) 5.Basım. Ankara :Nobel Yayıncılık.
- Johnson, J., Christie, J.** (2009). Play and digital media. *Computers in the Schools*, 26(4), 284-289.Naranjo-Bock, C. (2011a). *Effective Use of Color and Graphics in Applications for Children, Part I: Toddlers and Preschoolers*. www.uxmatters.com: UX
- Kabat-Zinn, J.** (1990). *Full Catastrophe Living: Using the Wisdom of your Mind to Face Stress, Pain and Illness*. New York: Dell Publishing.
- Kabat-Zinn, J.** (2003). Mindfulness-based interventions in context: past, present, and future. *Clinical psychology: Science and practice*, 10(2), 144-156.
- Kabat-Zinn, J.** (2012) *Mindfulness For Beginners: Reclaiming The Present Moment and Your Life*. Boulder, Sounds True.
- Kadan, G. & Aral, N.** (2018). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Medya Kullanım Düzeylerinin İncelenmesi*. International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies ,2(2):51-55
- Kalan.** (2010). Medya Okuryazarlığı Ve OkulÖncesi Çocuk:Ebeveynlerin Medya Okuryazarlığı Üzerine Bir Araştırma. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi | Istanbul University Faculty of Communication Journal*, 1(39), 59-73-73. <https://doi.org/10.17064/iüifhd.46771>
- Kara, E., & Ceyhan, A. A.** (2017). Üniversite Öğrencilerinin Depresyon Düzeylerinin Bilinçli Farkındalık ile İlişkisi: Öz-kontrolün Aracılık Rolü. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 9-14.
- Karavardar, G.** (2015). İş Yaşamında Farkındalık: İş-Aile Dengesi Ve İş Performansı İle İlişkisi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 186-199.
- Kılınç, S.** (2015). *Okul öncesi çağındaki çocukların teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Kütahya.
- Kim, K., Milne, G., Bahl, S.** (2018). Smart phone addiction and mindfulness: An intergenerational comparison. *International Journal of Pharmaceutical and Healthcare Marketing*. 12. 00-00. 10.1108/IJPHM-08-2016-0044.
- Kirwil, L.** (2009). Parental mediation of children's internet use in different European countries. *Journal of Children and Media*, 3(4), 394-409. DOI:

10.1080/17482790903233440.

- Kong, F., Wang, X., & Zhao, J.** (2014). Dispositional mindfulness and life satisfaction: The role of core self-evaluations. *Personality and Individual Differences*, (56), 165-169.
- Liebeskind, K. M.** (2013). *Parental mediation from Looney Tunes to Angry Birds: Examining how parents are dealing with the content-specific issues of old media and the unique challenges of new media.* (Unpublished Master's thesis). University of Pennsylvania.
- Lipnowski, S., LeBlanc, CMA.** (2012). Healthy active living: Physical activity guidelines for children and adolescents S; Canadian Pediatric Society Healthy Active Living and Sports Medicine Committee Abridged version: *Paediatrics & Child Health*, 17(4):209-10
- Livingstone, S., & Duerager, A.** (2012). *How can parents support children's internet safety?* London: EU Kids Online
- Livingstone, S., Mascheroni, G., Dreier, M., Chaudron, S., & Lagae, K.** (2015). *How parents of young children manage digital devices at home: The role of income, education and parental style.* London: EU Kids Online, LSE
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A. & Folkvord, F.** (2017). Maximizing opportunities and minimizing risks for children online: The role of digital skills in emerging strategies of parental mediation. *Journal of Communication*, 67(1), 82-105. DOI: 10.1111/jcom.12277
- Livingstone, S., Blum-Ross, A., Pavlick, J., & Ólafsson, K.** (2018). *In the digital home, how do parents support their children and who supports them? Parenting for a digital future: Survey report 1 Parenting for a Digital Future.* London: London School of Economics.
- Marlatt GA, Kristeller JL.** (1999). Mindfulness and meditation. In *Integrating Spirituality Into Treatment: Resources For Practitioners* (Eds WR Miller): 67-84. Washington DC, American Psychological Association.
- Marty-Dugas, J., Ralph, B. C. W., Oakman, J. M., Smilek, D.,** (2018). The relation between smartphone use and everyday inattention. *Psychology of Consciousness: Theory, Research, and Practice*, 5(1), 46-62.
- Merdin, E.** (2017). *Young children's electronic media use and parental mediation* (Unpublished Master's thesis): ODTU, Ankara.
- Mitchell, S. A., Algaç, G., & Anlı, İ.** (2009). *Psikanalizde ilişkisel kavramlar bir bütünleşme:* İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W., & Barrett, K. C.** (2004). *SPSS for introductory statistics: Use and interpretation.* Psychology Press.
- NAEYC.** (2012). *Technology in early childhood programs serving children from*

birth through age 8. Retrieved

- Nathanson, A.I.** (1999). Identifying and explaining the relationship between parental mediation and children's aggression. *Communication Research*, 26(2), 124-143.
- Nathanson, I.** (2001). Parent and Child Perspectives on the Presence and Meaning of Parental Television Mediation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 8151(933803502), 37-41. <https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4502>
- Neff.** (2003). *The development and validation of a scale to measure affective sensitivity* (empathy). *Journal of Counseling Psychology*, 18(5),
- Nevski, E., & Siibak, A.** (2016). The role of parents and parental mediation on 0-3-year olds' digital play with smart devices: Estonian parents' attitudes and practices. *Early Years*, 36(3), 227-241.
- Nikken, P., & Schols, M.** (2015). How and Why Parents Guide the Media Use of Young Children. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3423-3435. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0144-4>
- Nyanaponika Thera N.** (1972). *The Power of Mindfulness*. San Francisco, CA: Unity Press.
- Ofcom,** (2014). *Children and parents: Media use and attitudes report*. Retrieved from <https://www.ofcom.org.uk/research-and-data/media-literacyresearch/childrens/children-parents-oct-14>
- Oğuz, B , Kutluca, A .** (2020). Okul Öncesi Dönemde Çocukları Olan Ebeveynlerin Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi . Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 39 (2) , 252-268Retrievedfrom<https://dergipark.org.tr/tr/pub/omuefd/issue/58553/727132>
- Ögel, K., Sarp, N., Tamar Gürol, D., & Ermağan, E.** (2014). Bağımlı olan ve olmayan bireylerde farkındalık (mindfulness) ve farkındalığı etkileyen etkenlerin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (15), 282-288.
- Özdoğan, H.** (2018). Yetişkinlerin bilinçli farkındalık düzeylerinin iyimserlik ve yaşam doyumlarına etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Özmert, E.N.** (2005). Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-II: Çevre, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi.; 48(4):337-354.
- Özyeşil,Z., Arslan, C., Kesici, Ş., Engin DENİZ, M.** (2011). Bilinçli Farkındalık Ölçeği'ni Türkçeye Uyarlama Çalışması. Adaptation of the Mindful Attention Awareness Scale into Turkish. Selçuk Üniversitesi Eğitim ve Bilim, Cilt 36, Sayı 160.
- Padilla-Walker, L. M., & Coyne, S. M.** (2011). "Turn that thing off!" parent and adolescent predictors of proactive media monitoring. *Journal of Adolescence*, 34(4), 705-715. Retrived from: doi:

10.1016/j.adolescen.2010.09.002

- Radesky, J., Miller, A. L., Rosenblum, K. L., Appugliese, D., Kaciroti, N., & Lumeng, J. C.** (2015). Maternal mobile device use during a structured parent–child interaction task. *Academic Pediatrics, 15*(2), 238-244.
- Reynolds, M. W., Wallace, J., Hill, T. F., Weist, M. D., & Nabors, L. A.** (2001). The relationship between gender, depression, and self-esteem in children who have witnessed domestic violence. *Child Abuse and Neglect, 25*(9), 1201–1206. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(01\)00269-1](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(01)00269-1)
- Soysal, A.Ş. Bodur, Ş. Hızlı, F.G.** (2005). Şimdi ve Burada Terapisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 6*:268-27.
- Suri, G., Gross, J.J.** (2012). *Emotion regulation and successful aging. Trends Cogn Sci. 16*(8), 409-417.
- Shin, W., & Li, B.** (2017). Parental mediation of children’s digital technology use in Singapore. *Journal of Children and Media, 11*(1), 1-19.
- Strader, T. J.** (2011). *Digital technology in the 21st century. In Digital Product Management, Technology and Practice: Interdisciplinary Perspectives* (pp. 235-262). IGI Global.
- Şen, M., Demir, E., Teke, N. & Yılmaz, A.** (2020). Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (53)*, 228-265.
- Şimşek İşleyen, F. & İşleyen, M.** (2015). Çocukların medya algısının resimler üzerinden analizi. *Global Media Journal, 5*(10), 271-287.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S.** (1996). *Using multivariate statistics*. New York: Harper Collins College
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B.** (2007). *Using multivariate statistics* (Vol. 5). Boston, MA: Pearson.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S.** (2013). *Using multivariate statistics* (6th edn). Boston: Pearson Education.
- Taşdemir, E.** (2018). *Psikologlarda bilinçli farkındalık ve psikolojik dayanıklılık ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tatar, B. H.** (2018). *Why young children use electronic media? Maternal attitudes and competence.* (Master's thesis) METU: Ankara, Türkiye.
- Tolan, Ö., Aktepe, İ.** (2020). *Bilinçli Farkındalık: Güncel Bir Gözden Geçirme Mindfulness: A Current Review*, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2020; 12*(4):534-561
- Türkiye İstatistik Kurumu** (2013). *Bilişim Teknolojilerine Sahip Çocuklar*, Erişim adresi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=207&locale=tr>

- Thomas, C.** (2011). A review of the relationships between mindfulness, stress, coping styles and substance use among university students.
- Ulusoy, A., & Bostancı, M.** (2014). Çocuklarda sosyal medya kullanımı ve ebeveyn rolü. *International Journal of Social Science*, 28, 559-572.
- Ülev, E.** (2014). *Üniversite öğrencilerinde bilinçli farkındalık düzeyi ile stresle başa çıkma tarzının depresyon, kaygı ve stres belirtileriyle ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ülken, F. B.** (2011). *Televizyon izlemede anne-baba aracılığı ile çocukların saldırgan davranışları arasındaki ilişki*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 195-216.
- Ünal, N. & Durualp, E.** (2012). "Teleizyonun Okul Öncesi Çocuklar Üzerindeki Etkisi" ,Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 3(2):093-104.
- Valkenburg, P. M., Krccmar, M., Peeters, A. L., & Marseille, N. M.** (1999). Developing a scale to assess three styles of television mediation: "Instructive mediation", "restrictive mediation," and "social covieving". *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43(1), 52-66.
- Valkenburg, P. M., Piotrowski, J., Hermanns, J., & de Leeuw, R.** (2013). Developing and validating the Perceived Parental Media Mediation Scale: a self- determination perspective. *Human Communication Research*, 39(4), 445-469. DOI: 10.1111/hcre.12010
- Van Petegem, S., de Ferrerre, E., Soenens, B., van Rooij, A. J., & Van Looy, J.** (2019). Parents' degree and style of restrictive mediation of young children's digital gaming: Associations with parental attitudes and perceived child adjustment. *Journal of Child and Family Studies*, 28(5), 1379-1391.
- Van den Bulck, J., & Van den Bergh, B.** (2000). The influence of perceived parental guidance patterns on children's media use: Gender differences and media displacement. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 44(3), 329-348.
- Yazıcı, E., & Gençer, E.** (2016). Okul öncesi çocukların bilgi ve iletişim teknolojileriyle etkileşiminin bazı değişkenler yönünden incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2235-2252.
- Yengil, E., Güner, P. D. & Topakkaya, Ö. K.** (2019). Okul Öncesi Çocuklarda Ve Ebeveynlerinde Teknolojik Cihaz Kullanımı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi*, 10(36), 14-19.
- Yüksekbilgili, N.Ş.** (2020). *Bilinçli Farkındalık Düzeyi İle Bireysel Mutluluk Düzeyi Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*. Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi 2020, Cilt 6, Sayı 8.

- Y. E. Turgut & A. Aslan**, (2016). "*Çocukların Karşılaştıkları İnternet Riskleri ve Ebeveyn Arabuluculuğu*," 4th International Instructional Technologies Teacher Education Symposium , *Elazığ, Turkey*, pp.337-344,
- Zehir, H., Zehir, K., Ağgöl-Yalçın, F., & Yalçın, M.** (2019). Okul öncesi dönemde çocukların teknolojik araç kullanımı ve ailelerin bu araçların kullanımını sınırlandırmada kullandığı stratejiler. *Curr Res Educ*, 5(2), 88-103.
- Warren, R.** (2001). In words and deeds: *Parental involvement and mediation of children's television viewing*. *Journal of Family Communication*, 1(4), 211-231.

EKLER

Ek A1. Veri Toplama Araçları (Ebeveynlere Yönelik Demografik Bilgi Formu)

Ebeveynlere Yönelik Demografik Bilgi Formu

Değerli Ebeveynler;

Bu çalışma, Dr. Öğr. Üyesi İsa Kaya danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak yapılmakta ve okul öncesi çocukların medya araçları kullanımlarında ebeveynlerin medya aracılıklarını ve bilinçli farkındalıklarını incelemek amaçlanmaktadır. Sizden beklenen, soruları dikkatle okuyup size en uygun seçeneği işaretlemenizdir. Çalışmanın doğru sonuçlar vermesi ve başarısı, sizin içtenlikle vereceğiniz cevaplara bağlıdır. Vereceğiniz cevaplar, sadece akademik çalışma için bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Veri kaybı olmaması için lütfen hiçbir maddeyi cevapsız bırakmayınız. İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Büşra YILDIRIM

FSMVÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi

A- KİŞİSEL BİLGİLER

1. Formu dolduran Anne ( ) Baba ( )
2. Yaşınız: 20-35 ( ) 35-45( ) 45 ve üzeri ( )
3. Toplam Çocuk Sayınız:
- 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 3+ ( )
4. Çocuklarınızın Yaş ve Cinsiyetlerini belirtiniz.

	YAŞ	CİNSİYET	
		KADIN	ERKEK
1. Çocuk			
2. Çocuk			

3. Çocuk			
4. Çocuk			

5. Eğitim Durumunuz:

İlköğretim Mezunu ( )

Lise Mezunu ( )

Üniversite Mezunu ( )

Lisansüstü Eğitim Mezunu ( )

6. Mesleğiniz:

Memur ( ) İşçi ( ) Serbest Meslek ( ) Ev Hanımı ( )

7. Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz ?

Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek ( )

B- DİJİTAL MEDYA KULLANIM BİLGİLERİ

8. Sizin günlük dijital medya aracı kullanım süreniz kaçtır?

	Hiç kullanmıyorum	1 saatten az	2 saat	3 saat ve üzeri
Televizyon				
Akıllı telefon				
Tablet/Bilgisayar				

9.Çocuğunuzun günlük dijital medya aracı kullanma süresi kaçtır ?

	Hiç kullanmıyorum	1 saatten az	2 saat	3 saat ve üzeri
Televizyon				
Akıllı telefon				
Tablet/Bilgisayar				

10. Evinizde hangi digital medya aracını kullanıyorsunuz? (En fazladan en aza) hangi sıralamadır ? 1'den 4'e sıralayınız.

Akıllı telefon ( )

Televizyon ( )

Tablet ( )

Bilgisayar ( )

Diğer/Belirtiniz ( )

11. Cocuğunuzun digital medya aracını kullanım sebebi nedir ? (En fazladan en aza) hangi sıralamadır ? 1'den 4'e sıralayınız.

Uzaktan eğitim için ( )

Film izlemek için ( )

Oyun oynamak için ( )

Çevresiyle görüntülü görüşme yapmak için ( )

Diğer ( )

Ek A2. Veri Toplama Araçları (Bilinçli Farkındalık Ölçeği)

BİLİNÇLİ FARKINDALIK ÖLÇEĞİ (BİFÖ)

Açıklama: Aşağıda sizin günlük deneyimlerinize ilgili bir dizi durum verilmiştir. Lütfen her bir maddenin sağında yer alan 1 ile 6 arasındaki ölçeği kullanarak her bir deneyimi ne kadar sık veya nadiren yaşadığınızı belirtiniz. Lütfen deneyimizin **ne olması gerektiğini değil, sizin deneyiminizi gerçekten neyin etkilediğini** göz önünde bulundurarak cevaplayınız. Lütfen her bir maddeyi diğerlerinden ayrı tutunuz.

		Hemen Hemen Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Nadiren	Oldukça Seyrek	Hemen Hemen Hiçbir Zaman
1.	Belli bir süre farkında olmadan bazı duyguları yaşayabilirim.	1	2	3	4	5	6
2.	Eşyaları özensizlik, dikkat etmeme veya başka bir şeyleri düşündüğüm için kırarım veya dökerim.	1	2	3	4	5	6
3.	Şu anda olana odaklanmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6
4.	Gideceğim yere yolda olup bitenlere dikkat etmeksizin hızlıca yürüyerek gitmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6
5.	Fiziksel gerginlik ya da rahatsızlık içeren duyguları, gerçekten dikkatimi çekene kadar fark etmeme eğilimim vardır.	1	2	3	4	5	6
6.	Bir kişinin ismini, bana söylendikten hemen sonra unuturum.	1	2	3	4	5	6
7.	Yaptığım şeyin farkında olmaksızın otomatiğe bağlanmış gibi yapıyorum.	1	2	3	4	5	6
8.	Aktiviteleri gerçekte ne olduklarına dikkat etmeden acele ile yerine getiririm.	1	2	3	4	5	6
9.	Başarmak istediğim hedeflere öyle çok odaklanırım ki o hedeflere ulaşmak için şu an ne yapıyor olduğumun farkında olmam.	1	2	3	4	5	6
10.	İşleri veya görevleri şu an ne yapıyor olduğumun farkında olmaksızın otomatik olarak yaparım.	1	2	3	4	5	6
11.	Kendimi bir kulağımla birini dinlerken aynı zamanda başka bir şeyi de yaparken bulurum.	1	2	3	4	5	6
12.	Gideceğim yerlere farkında olmadan gidiyor, sonra da oraya neden gittiğime şaşırıyorum.	1	2	3	4	5	6
13.	Kendimi gelecek veya geçmişle meşgul bulurum.	1	2	3	4	5	6
14.	Kendimi yaptığım işlere dikkatimi vermemiş bulurum.	1	2	3	4	5	6
15.	Ne yediğimin farkında olmaksızın atıştırıyorum.	1	2	3	4	5	6

Ek A3. Veri Toplama Araçları (Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği)

ERKEN ÇOCUKLUK EBEVEYN MEDYA ARACILIK ÖLÇEĞİ

	Hiçbir zaman	Nadiren	Zaman zaman	Çoğunlukla	Her zaman
1. Çocuğumla bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oynadığı oyunlar üzerine konuşurum.					
2. Çocuğumla televizyonda program izlerken program hakkında konuşurum.					
3. Çocuğumun televizyon izlemeyi sonlandırmasında/uyku saatini hatırlatmada ekran uyarılarını (akıllı işaretleri) kullanırım.					
4. Çocuğumun bilgisayar/tablette/akıllı telefonla oynama süresini ben belirlerim.					
5. Bilgisayar/tablette/akıllı telefonla oynama süresini ve saatini çocuğumla birlikte önceden konuşarak belirlerim.					
6. Çocuğuma uygun olmayan bir programın ailenin diğer üyeleri tarafından izlenmesine izin vermem.					
7. Çocuğumun televizyon izleme saatlerini düzenlerim.					
8. Çocuğumun izlediği TV programında cinsel içerikli görüntüler çıktığında kanalı değiştiririm.					
9. Çocuğumla birlikte televizyon izlerken ona içerikle ilgili sorular yöneltirim.					
10. Çocuğumun TV izleme süresini çocuğumla birlikte belirleriz.					
11. Çocuğuma TV ekranında gördüğü bazı şeylerin gerçek olmadığını anlatırım.					
12. Çocuğumla televizyon izlerken içeriğin gerçek dünyayı yansıtmadığı hakkında paylaşımlarda bulunurum.					
13. Çocuğumla bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oyun oynarken içeriğin gerçek dünyayı yansıtmadığı hakkında paylaşımlarda bulunurum.					
14. Çocuğumla birlikte bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oyun oynarken ona içerikle ilgili sorular yöneltirim.					
15. Yemek saatinde bilgisayar/tableti/akıllı telefonu kapatırım.					
16. Çocuğumun televizyonda izleyeceği programları belirlemede akıllı işaretleri dikkate alırım.					
17. Çocuğuma bilgisayar/tablet/akıllı telefon oyunlardaki bazı şeylerin gerçek olmadığını anlatırım.					
18. Çocuğumun TV izleme süresini ben belirlerim.					
19. Çocuğumla televizyonda izlediği programlar üzerine konuşurum.					
20. Çocuğumun bilgisayar/tablette/akıllı telefonla oynayacağı zaman aralıklarını temel gereksinimlerini (uyku, beslenme vb.) etkilemeyecek şekilde düzenlerim.					

	Hiçbir zaman	Nadiren	Zaman zaman	Çoğunlukla	Her zaman
21. Çocuğumun izleyeceği TV programlarının uygunluğunu önceden araştırırım.					
22. Çocuğumun televizyon izleme süresine sınır koyarım.					
23. Çocuğumla televizyonda izlediği program öncesinde program hakkında konuşurum.					
24. Çocuğumla birlikte televizyon izlerken içerikle ilgili ek bilgiler veririm.					
25. Çocuğumun izlediği TV programında şiddet içerikli görüntüler çıktığında kanalı değiştiririm.					
26. Çocuğumla televizyonda izlediği program sonrasında program hakkında konuşurum.					
27. Çocuğumun izlediği TV programında madde vb. kullanım içerikli görüntüler çıktığında kanalı değiştiririm.					
28. Çocuğumla birlikte bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oyun oynarken içerikle ilgili ek bilgiler veririm.					
29. Çocuğumla bilgisayarla/tablette/akıllı telefonla oynadığı oyun sonrasında oyun hakkında konuşurum.					
30. Çocuğumla bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oynadığı oyun öncesinde oyun hakkında konuşurum.					
31. Çocuğumun bilgisayarla/tablette/akıllı telefonla oynama saatlerini düzenlerim.					
32. Çocuğumun bilgisayarla/tablette/akıllı telefonla oynama süresini çocuğumla birlikte belirleriz.					
33. Çocuğumun bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oynadığı oyunların uygunluğu hakkında onunla konuşurum.					
34. Çocuğumun televizyon izleyeceği zaman aralıklarını temel gereksinimlerini (uyku, beslenme vb.) etkilemeyecek şekilde düzenlerim.					
35. Çocuğumla birlikte izleyeceğimiz TV programının seçimini ben yaparım.					
36. Çocuğumun bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oynadığı oyunların uygunluğunu önceden araştırırım.					
37. Çocuğumun izlediği TV programında küfür içerikli görüntüler çıktığında kanalı değiştiririm.					
38. Çocuğuma uygun olmayan bir oyunun bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda ailenin diğer üyeleri tarafından oynanmasına izin vermem.					
39. Çocuğumun bilgisayarla/tablette/akıllı telefonla oynama süresine sınır koyarım.					
40. Bilgisayarla/tablette/akıllı telefonla oynamaktan alıkoymayı çocuğum için bir ceza yöntemi olarak kullanmam.					
41. Çocuğumun bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oynadığı oyunların karakterleri gibi davranmasına izin vermem.					
42. Televizyon izlemekten alıkoymayı çocuğum için bir ceza yöntemi olarak kullanmam.					
43. Çocuğumun televizyonda izlediği programlardaki karakterler gibi davranmasına izin vermem.					

Ek B. Ölçek Kullanım İzni (Bilinçli Farkındalık Ölçeği)

“Bilinçli Farkındalık Ölçeği” Kullanım İzni:

Değerli hocam merhabalar,

Ben Büşra YILDIRIM. Okul Öncesi Eğitim alanında İstanbul Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi Okul Öncesi Eğitim bölümünde yüksek lisans yapmaktayım.

Öğretim Üyesi Dr. İsa KAYA'nın danışmanlığında yapacağım tez çalışmamda sizin 'Bilinçli farkındalık ölçeği'nizi izniniz olursa kullanmak isterim. İzin verdiğiniz takdirde ölçek ,geçerlilik ve güvenilirlik bilgileri ve puanlamasına ilişkin bilgileri gönderirseniz çok sevinirim.

İlgi ve desteğiniz için şimdiden çok teşekkür ederim.

Saygılarımla.

Zümra Atalay 20 Eki

alıcı: ben v

Merhaba,

Bilinçli Farkındalık Ölçeğini çalışmanızda kullanabilirsiniz.

İyi çalışmalar

Ek B1. Ölçek Kullanım İzni (Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği)

“Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği” Kullanım İzni:

Müge ŞEN 15 Kas
alıcı: ben v

Merhabalar Sevgili Büşra,

Ölçeği yayınladığımız makalenin ardında bulabilirsiniz. Amacımız bilgiyi paylaşmak olduğundan ölçeği geliştirdiğim meslektaşlarımla bu kararı almıştık. Makalede kullanımını ayrıntılı olarak açıkladık. Yine aklınıza takılan noktalar olur ise rahatlıkla yazabilirsiniz. Çalışmanızın sonuçlarını merakla bekliyorum. Başarılar.

...

--

Yrd. Doç. Dr. Müge ŞEN
Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

Ek C. Milli Eğitim Bakanlığı İzin Yazısı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-44-20761269
Konu : Büşra YILDIRIM'ın
Anket Başvurusu

16.02.2021

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : a) 21.12.2020 tarihli ve 4673 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 15.02.2021 tarihli ve 20642309 sayılı oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Büşra YILDIRIM'ın "**Okul Öncesi Çocukların Medya Araçları Kullanımlarında Ebeveynlerin Medya Aracılık ve Bilinçli Farkındalıkların İncelenmesi**" konulu tez araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması**, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan istmemanket@meb.gov.tr mail adresine rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Levent ÖZİL
İl Millî Eğitim Müdürü a.
Müdür Yardımcısı

Ek:
1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü - Strateji Geliştirme Şb.Md.
Bimbirderek Mh.Imran Ökten Cd. No:1 Sultanahmet-Fatih/İstanbul
Telefon No : 0 (212) 384 36 32
E-Posta: ist.sgb34@gmail.com
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-elys>
Bilgi için: Aykut ÇELİK
Unvan : Büro Hizmetleri
İnternet Adresi: istanbul.meb.gov.tr Faks:

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.sorgu.meb.gov.tr> adresinden 68fc-38de-367d-bc43-d159 koda ile teyit edilebilir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-20642309
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

15/02/2021

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'nin 21.12.2020 tarihli ve 4673 sayılı yazısı.
b) Bakanlığımızın 21.01.2020 tarih ve 1563890/ 2020/2 No'lu genelgesi.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 03.02.2021 tarihli tutanağı.

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yüksek Lisans Öğrencisi Büşra YILDIRIM'ın "Okul Öncesi Çocukların Medya Araçları Kullanımlarında Ebeveynlerin Medya Aracılık Ve Bilinçli Farkındalıkların İncelenmesi" konulu tezine dair araştırma çalışmasını İstanbul genelinde anaokullarında demografik bilgi formu, bilinçli farkındalık ölçeği ve erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçeği uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi **yüz yüze eğitime geçilmesine müteakiben**, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde araştırma sonuç raporu hakkında Müdürlüğümüz istemanket@meb.gov.tr adresine mail yoluyla bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
15/02/2021
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

- Ek:
1- İlgi (a) Yazı.
2- Genelge.
3-Komisyon Tutanağı.

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü - Strateji Geliştirme Şb.Md.
Binbirdirek Mh İmran Öktem Cd. No:1 Sultanhahmet-Fatih/İstanbul
Telefon No : 0 (212) 384 36 32
E-Posta: ist.sgb34@gmail.com
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Aykut ÇELİK
Unvan : Büro Hizmetleri
İnternet Adresi: istanbul.meb.gov.tr Faks: _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.korgun.meb.gov.tr> adresinden 6547-8804-32f6-8535-3fa0 kodu ile doğrulatabilir.

Ek D. Etik Kurul Onay Formu

Evrak Tarih ve Sayısı: 02/12/2020-48

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU PROJE ONAY FORMU

Toplantı Tarihi	: ... / ... / 2020
Toplantı Yeri	: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Rektörlüğü
ETİK KURUL ÜYELERİ	
Prof. Dr. M. Fatih ANDI	Rektör - Başkan
Prof. Dr. Fevzi YILMAZ	Mühendislik Fakültesi Dekanı V. - Üye
Prof. Dr. Zekeriyya KURŞUN	Edebiyat Fakültesi Dekanı - Üye
Prof. Dr. M. Hüsrev SUBAŞI	Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı V. - Üye
Prof. Dr. Ahmet Turan ARSLAN	İslami İlimler Fakültesi Dekanı - Üye
Prof. Dr. İbrahim NUMAN	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Dekanı - Üye
Prof. Dr. Hasan BACANLI	Eğitim Fakültesi Dekanı - Üye
Prof. Dr. Naim DEMİREL	Hukuk Fakültesi Dekanı - Üye
Bu form ile "...Okul Öncesi Çocukların Medya Araçları Kullanımlarında Ebeveynlerin Medya Aracılık Ve Bilinçli Farkındalıklarının İncelenmesi" isimli araştırmanın/projenin öneri metni, kurulumuza sunulmuştur.	
Araştırmanın Başlığı	Okul Öncesi Çocukların Medya Araçları Kullanımlarında Ebeveynlerin Medya Aracılık Ve Bilinçli Farkındalıklarının İncelenmesi
Araştırmacının Adı-Soyadı	Büşra YILDIRIM
Öğrenci No	190501010
Fakülte/Enstitü	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Program/ABD	Okul Öncesi Eğitimi/ Temel Eğitim
Araştırmanın Süresi (Ay)	10 Ay
Araştırmanın Amacı	Okul öncesi çocukların medya araçları kullanımlarında ebeveynlerin medya aracılıklarını ve bilinçli farkındalıklarını incelemektir.
Araştırmada Kullanılacak Ölçme Araçları (Adları)	1.Demografik Bilgi Formu 2.Bilinçli Farkındalık Ölçeği 3.Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracı Ölçeği
Araştırmaya Katılacak Denek Sayısı ve Nereden Seçilecekleri	Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ilinde; Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, okul öncesi eğitim kurumuna çocuğunu gönderen 300 ebeveyn ile oluşturacaktır.

Doküman No: A0.FR-004; İlk Yayın Tarihi: 19.03.2019; Revizyon Tarihi: 20.07.2020; Revizyon No: 01; Sayfa: 1 / 2

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Araştırmada Deneklerin Nasıl Seçileceği	Çalışma grubunu belirlerken, katılımcılar “Uygun Örnekleme” yöntemiyle seçilecektir.

KARAR:

2 (iki) sayfadan oluşan bu form ile bildirilen araştırmanın üniversitemiz etik duruşuna aykırı olmadığına, toplantıya katılan Etik Kurul Üyelerinin oybirliğiyle karar verilmiştir.

e-İmzalıdır

Prof. Dr. M. Fatih ANDI
Başkan

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Zekeriyya KURŞUN
Üye

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Fevzi YILMAZ
Üye

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Ahmet Turan ARSLAN
Üye

e-İmzalıdır

Prof. Dr. M. Hüsrev SUBAŞI
Üye

e-İmzalıdır

Prof. Dr. İbrahim NUMAN
Üye

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Hasan BACANLI
Üye

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Naim DEMİREL
Üye